

ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ «Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ»

Έδρα Θεσσαλονίκη - Έτος ιδρύσεως 1903

ΜΑΝΤΩΣ ΜΑΥΡΟΓΕΝΟΥΣ 23 - Τ.Κ. 542 49, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΤΕΥΧΟΣ 39ο • Απρίλιος - Μάιος - Ιούνιος 2019

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
Ταχυ. Γραφείο
Θεσσαλονίκης 116
Αριθμός Δελτίου
020050

ΕΛΤΑ
Hellenic Post

ΚΑΙ ΞΑΝ ΠΟΥΛΙΜ ΑΣΗΝ ΑΡΧΗΝ ΚΤΙΖΟΜΕ
ΤΟ ΓΙΟΦΥΡΙ ... ΤΗΝ ΓΗΝ ΚΑΤΑΤΡΥΠΑΙΝΟΜΕΝ
Μ ΑΛΕΤΡΙΝ ΚΑΙ ΧΟΡΟΝ ΠΟΝΤΟΣ ΕΝ ΑΣΤΡΟΝ
ΦΩΤΕΙΝΟΝ ΟΥΤΕ ΟΣΗΜΕΡΟΝ ΚΑΙ ΠΑΝΤΑ

ΝΑΣΑΝ ΤΗΝ ΜΑΝΑΝ ΠΟΙ
ΓΕΝΝΑ ΤΑ ΤΡΙΑΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ
ΜΙΑΝ ΕΦΤΑΕΙ ΥΙΟΝ
ΤΡΑΝΤΕΛΛΕΝΟΝ
ΡΩΜΑΗΚΟΝ ΠΑΛΙΚΑΡΙΝ

ΑΠΟΜΕΝ ΕΚΕΙ ΟΘΕΝ ΕΤΑΦΑΝ
ΟΝΙΑ ΦΥΛΑΚΕΣ ΚΑΙ ΜΕΡΕΣ
ΑΝΑΜΕΝ ΤΟΝ ΓΥΡΙΣΜΟΝ
ΤΗ ΞΕΝΙΤΕΜΕΝΕ

Το μνημείο του Ποντιακού Ελληνισμού στο Λάκκωμα Χαλκιδικής.

Αφιέρωμα στη Γενοκτονία των Ποντίων (1914-1923)

ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

Περιοδική έκδοση

του Παγχάλκιδικού Συλλόγου «**Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ**»

Έδρα Θεσσαλονίκη - Έτος ίδρύσεως 1903

Μαντών Μαυρογένους 23, Τ.Κ. 542 49 Θεσ/νίκη
Τηλ. 2310/323-839, κιν. 6936/950 188, φαξ 2310/326-108

Ηλεκτρ. δ/ση: www.panchalkidikos.gr

E-mail Συλλόγου: panchalkidikos@gmail.com

E-mail Προέδρου: ikotsanis@gmail.com

ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2019

ISSN: 2585-3619

Επιτροπή Έκδοσης:

Αυγολούπης Σταύρος, Καθηγητής Αστρονομίας του ΑΠΘ

Καραμύχος Ιωάννης, Φιλολόγος

Καρσιώτης Μιχαήλ, τ. Εκπαιδευτικός, Επίτιμος

Πρόεδρος του Παγχάλκιδικού Συλλόγου (συντονιστής)

Οικονόμου Τριαντάφυλλος, Εκπαιδευτικός

Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, δρ. Επιστημών της Αγωγής

Παπάγγελος Ιωακείμ, δρ. Αρχαιολόγος

Παυλούδης Χρήστος, Αρχιπλοίαρχος Π.Ν. ε.α.

Τσαμουρτζή Μαρία, Αρχιτέκτων

Τσίκουλας Ιωάννης, Καθηγητής Ιατρικής του ΑΠΘ

Ιδιοκτήτης: Παγχάλκιδικός Σύλλογος "Ο Αριστοτέλης"

Εκδότης - Διευθυντής: Ιωάννης Τ. Κοτσάνης, Πρόεδρος

του Διοικητικού Συμβουλίου του Συλλόγου.

Το περιοδικό εκδίδεται με χορηγίες συμπατριωτών, φίλων και φορέων και αποστέλλεται δωρεάν.

Σελιδοποίηση, Εκτύπωση: GRAFIS

Νέα Ραιδεστός Θεσσαλονίκη, Τηλ. 2310.466.776

e-mail: despoina@lithographia.gr

ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

IBAN: GR 80 0171 2330 0062 3304 0032 572

A.Φ.Μ.: 090145977 Δ.Ο.Υ.: Ζ' ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Χορηγός της έκδοσης του παρόντος 39^{ου} τεύχους είναι
ο δικηγόρος
κ. Στέλιος Βαλιάνος.

Εικόνα εξωφύλλου: Το μνημείο του Ποντιακού Ελληνισμού στην Κοινότητα
Λακκώματος Χαλκιδικής. Φωτογραφία Χρ. Παυλούδη.

Εικόνα οπισθοφύλλου: Γλυπτό του Βασ. Παυλή στη Ν. Φώκεια Χαλκιδικής:
Βάρκα με στοιβαγμένους, κυνηγημένους πρόσφυγες.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: **Ιωάννης Τηλ. Κοτσάνης** (Αρναία)

Αντιπρόεδρος: **Τριαντάφυλλος Οικονόμου** (Νικήτη)

Γεν. Γραμματέας: **Αστέριος Λυρτζής** (Ταξιάρχης)

Ταμίας: **Αβραάμ Παπαδόπουλος** (Βράσταμα)

Ειδ. Γραμματέας: **Νικόλαος Μπούφτας** (Αρναία)

Μέλος: **Σαραφιανός Καράβατος** (Παλαιόχωρα)

Μέλος: **Ανδρομάχη Κωστοπούλου** (Κασσάνδρα)

Μέλος: **Αναστασία Σούστα-Δάφνα** (Νεοχώρι)

Μέλος: **Χρήστος Παυλούδης** (Ορμύλια)

Αναπληρωματικά μέλη

Θεόδωρος Φλώρος (Αρναία)

Άννα Εμμανουήλ (Αγ. Νικόλαος)

Θεόδωρος Τσαμούρης (Αρναία)

Εξελεγκτική Επιτροπή

Φώτιος Ταλέας (Ιερισός)

Μαρία Μπουλάκη (Πολύγυρος)

Μαρία Λαθούρη-Πάργα (Συκιά)

Αναπληρωματικά μέλη

Αστέριος Βαμβακάς (Κασσάνδρα)

Αναστάσιος Σινάκος (Βασιλικά)

Γεώργιος Χαλκιάς (Άγιος Νικόλαος)

Αθανάσιος Χατζηπαπάς (Ν. Μουδανιά)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- **Κύριο άρθρο: 19η Μαΐου:**
Μνήμη της Γενοκτονίας 353.000 Ελλήνων του Πόντου 1
- Καραθανάσης Ε. Αθανάσιος,
Από τη Γενοκτονία του Ποντιακού Ελληνισμού 3
- Μπουλάκη-Λυπηρίδη Μαρία,
Το μοιρολόγι της Παναγιάς 7
- Παπαιοκονόμου Εμμ. Νικόλαος,
Ο σπλαρχηγός του 1821 Αθανάσιος Σαραφιανός από τη Βάλτα της Κασσάνδρας 8
- Χιούτης Κωνσταντίνος,
Το εργαστήριο ορειχαλκουργίας του Χαλκιδικιώτη Νικολάου Αγγέλου στις Καρυές Αγίου Όρους 9
- Κύρου Θ. Δημήτριος,
Η φροντίδα του Οικουμενικού Πατριαρχείου για την διάσωση των παλαιών χειρογράφων κλπ. 11
- Κανατάς Δ. Γιάννης,
Άγνωστες πτυχές της ιστορίας του Παγχάλκιδικού Συνδέσμου 12
- Καϊάφα-Σαροπούλου Μίνα,
"...και Σκιώνης..." ...απόηχοι και χνάρια 15
- Λαζαρίδης Ν. Χαράλαμπος,
Αειφόρος ανάπτυξη. Τρόπος παραγωγής ή στάση ζωής; 18
- Σμάγας Αγγ. Ανδρέας,
Το ούτι στη Χαλκιδική 21
- Καραμύχος Χ. Γιάννης,
Παπα-Βασίλης. Ένας αγιολευίτης από την Αρναία 24
- Ιερομ. Συνέσιος Γεννατάς,
Καλότυχα 'ναι τα βουνά 25
- Αυγολούπης Σταύρος,
Μικρό χρονικό της ίδρυσης του Διεπιστημονικού Κέντρου Αριστοτελικών Μελετών στο Α.Π.Θ. 31
- Μάντσιος Φιλ. Άγγελος,
Που βρίσκεται η ...Κρήτη; 32
- Τσίκουλας Γιάννης,
Του γκδών^ω 33
- Γκουναγίας Μανώλης,
Εικόνες από τη Γαλάτιστα της κατοχής 34
- Παυλούδης Χρήστος,
Ο Πιπιλογιάννης (λαϊκό παραμύθι της Ορμύλιας) 35
- Η δράση του Συλλόγου μας 38
- Απόδοση τιμής στον Επίτιμο Πρόεδρο Μ. Καρσιώτη 41
- Η δράση άλλων Συλλόγων και φορέων 47
- Οι χορηγοί 48
- Η χορηγία (Βαλιάνος Δημήτριος) 49
- Αριθμός μαθητών σχολείων Χαλκιδικής 2018-2019 50
- Νέα μέλη & πένθη 52
- Παραρτήματα, αντιπρόσωποι & ανταποκριτές 53
- Πρόγραμμα εκδηλώσεων & εκδρομών Ιουνίου 2019 56
- Μεγάλες εκδρομές στη Ρωσία και στο Παρίσι 56

Φιλολογική επιμέλεια : Αθανάσιος Χριστιανός

Τα ενυπόγραφα άρθρα εκφράζουν τις απόψεις των συντακτών τους. Υπενθυμίζεται ότι αυτά δεν πρέπει να υπερβαίνουν τους 9000 περίπου χαρακτήρες (χτυπήματα με τα κενά). Αυτό το τελευταίο παράκληση να τηρείται πιστά. Όσα κείμενα δεν φέρουν υπογραφή, συντάσσονται από τον εκδότη.

19η ΜΑΪΟΥ: ΜΝΗΜΗ ΤΗΣ ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑΣ 353.000 ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ

Η 19η Μαΐου καθιερώθηκε ως ημέρα μνήμης της γενοκτονίας του ελληνισμού του Πόντου.

Τον Αύγουστο του 1922 δεν χάθηκε απλώς μια μάχη, δεν ξεριζώθηκαν απλώς οι ελληνικοί πληθυσμοί για να μεταφυτευθούν αναγκαστικά αλλού, αλλά καταστράφηκε η ίδια η Μικρά Ασία.

Οι σφαγές, που έγιναν στις άλλοτε ανθούσες πολιτείες του Πόντου συστηματικά στα χρόνια από το 1915 και έπειτα, οι σκοτωμοί αθώων ανδρών, γυναικών με τα παιδιά τους, ακόμη στο στήθος ή και στην κοιλιά, των γερόντων και των αρρώστων, αποτελούν γενοκτονία. 353.000 άνθρωποι θυσιασμένοι στο βωμό της βαρβαρότητας, είναι οι ψυχές που χάθηκαν. Αυτό το συντελεσμένο έγκλημα δικαιούται την αέναη μνήμη μας.

Τί συνέβη πράγματι με τους διωγμούς, τις κακουχίες και κακουργίες σε βάρος εκατοντάδων χιλιάδων Ελλήνων, όταν οδηγήθηκαν κάτω από απάνθρωπες συνθήκες στο εσωτερικό της Ανατολής και πέθαναν ή χάθηκαν εκεί, πάνω στους αχανείς δρόμους της εξορίας ένεκα της φυσικής τους εξόντωσης; Υπάρχουν πάρα πολλά έγγραφα, που τα τελευταία χρόνια έχουν μελετηθεί, μέσα σε αυτά αναφέρονται στοιχεία για τον τρόπο που οι δήμιοι Τούρκοι σουλτάνοι, πρωθυπουργοί, υπουργοί από το γραφείο τους με μια μονοκονδυλιά αποφάσιζαν τον θάνατο χιλιάδων αθώων Ελλήνων, με τους γέροντες και τα γυναικόπαιδά τους.

Υπήρχε ένα σύστημα πονηρά οργανωμένο. Δεν προαναγγέλονταν οι διώξεις. Η γενοκτονία είναι πονηρή, ανατολίτικη. Οι καλούμενες εκτοπίσεις, εξορίες των κατοίκων ολόκληρων χωριών, οι εξοντωτικές εκείνες οδοιπορίες μέσα στο χιόνι των γυναικοπαίδων και των γερόντων, τους οδηγούσαν στη φυσική εξόντωση. Οι άνθρωποι πέθαιναν καθ' οδόν. Δεν περπατούσαν για να φτάσουν κάπου. Περπατούσαν για να πεθάνουν από τις κακουχίες, την παγωνιά, την πείνα, τον εξευτελισμό του ανθρώπου. Το ταξίδι προς τον θάνατο ήταν ο θάνατος, όχι το τέρμα του ταξιδιού. Κάνει εντύπωση ότι οι εξοντωτικές πορείες γίνονται στα χρόνια 1916, 1917 και 1918, γύρω στα Χριστούγεννα. Το καλοκαίρι δεν γίνονται. Περνούν στον Γενάρη και στον Μάρτη κάποτε. Αρκεί να έχει αρκετό, πολύ χιόνι. Είναι σατανικός επίσης, ο τρόπος της ανακοίνωσης ότι τα χωριά πρέπει να εκκενωθούν για στρατιωτικούς δήθεν λόγους. Οι κάτοικοι πρέπει να αφηνιδιαστούν. Τους κατοίκους τους μαζεύουν με την παραπλάνηση

ότι θα τους μιλήσει ο νομάρχης ή ο στρατιωτικός διοικητής ή ο μουχτάρης, ο δήμαρχος κτλ. Οι κάτοικοι έρχονται, τους βάζουν μέσα στους σκοτεινούς στρατώνες και, την άλλη μέρα το πρωί, έτσι σχεδόν γυμνοί όπως είναι, τους οδηγούν στους αχανείς δρόμους προς το άγνωστο.

Τα σπίτια, τις εκκλησίες, τα σχολεία τους, πρώτα τα λεηλατούν και έπειτα τα καίνε. Την άλλη μέρα μπορεί να αγοράσει κανείς κοσμήματα, οικοσκευές και δυσκοπότερα στα γειτονικά παζάρια, περιγράφουν οι εκθέσεις διπλωμάτων της Γερμανίας και της Αυστρίας. Τους καλοκαιρινούς μήνες συνήθως σκοτώνουν τους αντάρτες και αιχμαλώτους. Αλλά η εργασία της γενοκτονίας επαφίεται στον στρατηγό «χειμώνα», που εργάζεται διπλή ταρίφα και με αυτόματη βεβαίωση της ξένης αιτίας θανάτου: «Απέθανεν καθ' οδόν». Μια εποχή του έτους ο χειμώνας ανακηρύσσεται σε «φονιά».

Οι σκοτωμοί χιλιάδων αθώων Ποντίων γυναικών, παιδιών, αρρώστων, γερόντων δεν μπορούσαν βέβαια να μείνουν αναπάντητα από τους ελεύθερους άντρες του αντάρτικου. Οι αντάρτικες ομάδες στον Πόντο συγκροτήθηκαν από Έλληνες Ποντίους, που δεν άντεχαν πλέον την τουρκική καταπίεση, τις κακουχίες μιας εξορίας ή δεν ήθελαν ως οθωμανοί υπήκοοι να υπηρετήσουν στον Τουρκικό στρατό και να σκοτώνουν μεταξύ άλλων και Έλληνες.

Ο κλήρος, ηρωικός. Ο Μητροπολίτης Τραπεζούνας Χρυσάνθος προσπαθεί να ισορροπήσει τη δύναμη και την επιρροή του μεταξύ του Ελληνικού - Αρμενικού στοιχείου, από τη μια πλευρά, και των Τούρκων της περιοχής του από την άλλη.

Αλλά, αυτοί που βρίσκονται πάνω στα βουνά του Πόντου με τα όπλα στο χέρι, είναι ελεύθεροι, δεν είναι όμηροι. Χτυπάνε τον εχθρό με όλη τη δύναμη στα ευαίσθητά του σημεία. Τα αντίποινα των Τούρκων είναι μέσα στο γενικό σχέδιο της εξόντωσης του ελληνικού στοιχείου. Το αντάρτικο γίνεται ευπρόσδεκτη πρόφαση.

Οι ξένοι διπλωμάτες, που είναι και σύμμαχοι των Τούρκων, βλέπουν καθαρά, τί πράγματι κρύβεται πίσω από την εξοντωτική αυτή λύσσα κατά του Ελληνικού στοιχείου της Μικράς Ασίας και ενημερώνουν συνεχώς με τις μυστικές τους εκθέσεις τα κέντρα εξουσίας στο Βερολίνο και τη Βιέννη. Κάνει εντύπωση στους γερμανο-αυστριακούς διπλωμάτες η αναξιοπιστία των τούρκων πολιτικών, από τον μεγάλο Βεζύρη και τους υπουργούς του ως τους στρατηγούς και τους ανώτερους διοικητικούς υπαλλήλους. Δίνουν συνεχώς

υποσχέσεις ότι θα μετριάσουν τα απάνθρωπα μέτρα των εκτοπισμών, ότι θα εξαιρέσουν απ' αυτά τις γυναίκες και τα παιδιά και θα τιμωρήσουν τους κακοποιούς. Τα μεταβιβάζουν αυτά οι διπλωμάτες στις κυβερνήσεις τους για να ενημερωθούν. Την επόμενη όμως, τα μέτρα συνεχίζονται δριμύτερα.

Στην τελευταία του έκθεση, την 1η Οκτωβρίου 1918, λίγες ημέρες πριν εγκαταλείψει το πόστο του για να επιστρέψει στη Βιέννη, ο πρόξενος της Αυστρίας στην Τραπεζούντα και τη Σαμψούντα φον Κβιατκόφσκι, γράφει: «Τον τελευταίο καιρό παρουσιάζεται, εξοχότατε, μια τροπή υπέρ των Ελλήνων του Πόντου. Λένε ότι επίκειται, με τη μεσολάβηση του Οικουμενικού Πατριαρχείου, η επιστροφή των εξορισθέντων. Αλλά, ποιός ανασταίνει τους νεκρούς; Ποιός ξαναστήνει τα χαλασμένα σπίτια και ξαναφτιάχνει τις αρπαγμένες περιουσίες; Ποιός παραμερίζει από τους Έλληνες το μεστωμένο μίσος που στο μεταξύ μαζεύτηκε;...».

Ο μητροπολίτης Τραπεζούντος Χρύσανθος γράφει: «Υπό την ένοχον αδιαφορίαν της χριστιανικής Δύσης του 1453 έπεσε η Κωνσταντινούπολη (και το 1461 η Τραπεζούντα και καταστράφηκε ολόκληρος ακμαίος πολιτισμός). Με την ένοχη συνεργασία της Δύσης, της Γερμανίας και της Αυστρίας, στα έτη 1914 – 1918, σφαγιάστηκε από τους νεότουρκους ολόκληρο το Αρμενικό έθνος και εκατοντάδες χιλιάδες Ελλήνων πέ-

θαναν στην εξορία. Με την ένοχη συνεργασία των χριστιανικών δυνάμεων της Δύσης ξανά, στα χρόνια 1919 – 1922, το κίνημα των τούρκων του Μουσταφά Κεμάλ πασά συμπλήρωσε το φρικτό έργο των νεότουρκων και επήλθε, τον Αύγουστο του 1922, η μικρασιαστική καταστροφή, δηλαδή, η ερήμωση του Πόντου, της Μικράς Ασίας και της Ανατολικής Θράκης από το ελληνικό χριστιανικό στοιχείο.

Τα γεγονότα δεν παραδίνουν ολόκληρη τη λάμψη τους στις λέξεις. Πάντα κάτι απ' το βάθος της ουσίας μένει ανείπωτο. Αν όμως αυτές οι αλήθειες έφταναν έγκαιρα στις αίθουσες των σχολείων μας, το έθνος μας θα κέρδιζε την αυτογνωσία του και πολύ πιθανό θα είχαμε αποφύγει νεότερες καταστροφές. Η εμμονή στο θέμα της γενοκτονίας δεν έχει ως σκοπό ούτε πληγές να ξύσει, ούτε μίσση και πάθη να διεγείρει και ούτε άκρατο εθνικισμό να καλλιεργήσει. Ο σκοπός της είναι να αποκαταστήσει την ιστορική αλήθεια και να φωτίσει τα γεγονότα, ώστε να μην επαναληφθούν, αλλά κυρίως να μας τροφοδοτήσει με καινούρια επιχειρήματα και βάσεις για να χαράξουμε ένα μέλλον πιο λαμπρό, πιο ευτυχισμένο, χωρίς άλλους νεκρούς, χωρίς άλλες χαμένες πατρίδες. Γιατί,

«Η Ρωμανία και αν πέρασεν, ανθεί και φέρει κι άλλο».

ΑΒΡΑΑΜ ΘΕΟΦ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Για το Δ.Σ.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΠΙΣΗΜΟ ΕΦΕΤΙΝΟ ΕΟΡΤΑΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΕΤΕΙΟΥ ΤΗΣ ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑΣ ΤΟΥ ΠΟΝΤΙΑΚΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ (ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΛΑΚΚΩΜΑΤΟΣ)

ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ ΤΟΥ ΠΟΝΤΙΑΚΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ (Μικρό χρονικό)

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Ε. ΚΑΡΑΘΑΝΑΣΗΣ

Ομότ. Καθηγητής ιστορίας του Α.Π.Θ.

Καθηγητής του Πανεπιστημίου Λευκωσίας

Τιμούμε τούτες τις μέρες τη Γενοκτονία του Ποντιακού Ελληνισμού, γιατί έχουμε οφειλόμενη υποχρέωση προς την ιστορική μνήμη, προς τις θυσίες γενεών και γενεών, αφού είμεθα το αίμα του αιματός τους, να συνεχίσουμε, όσα οι ψυχές των αθών θυμάτων της Γενοκτονίας, που αναπαύονται υπό τη γη του Πόντου και της Μ. Ασίας, ζητούν, από εμάς. Είναι και τα όσα μας είπαν και μας κληροδότησαν οι πατεράδες και οι παππούδες μας για τη διατήρηση και συνέχιση της μνήμης. Διότι, αλλοίμονο, αν λησμονήσουμε όλα τούτα, θα οδηγηθούμε σε υπαρξιακή αυτοκτονία και η Γενοκτονία θα γίνει εθνοκτονία, όχι μόνον για μας, τη γενοκτονημένη προσφυγιά, αλλά και για όλο το Γένος μας. Και τολμώ να πω, και λυπούμαι βαθύτατα γι' αυτό, ότι χάριν της αμφίβολης ελληνοτουρκικής προσεγγίσεως υπάρχουν φωνές, επίσημες δυστυχώς στην Πατρίδα, που ζητούν να μην ομιλούμε για Γενοκτονία. Και στις μέρες μας, να παύσουμε να ομιλούμε για την Ελληνική Μακεδονία. Αλλά δεν αντιλαμβάνονται ότι δεν πρόκειται για υλικά αγαθά, αλλά για τη βαρύτερη ιστορική μνήμη και τις θυσίες γενεών και γενεών Ποντίων, Μικρασιατών, Μακεδόνων, Θρακών.

Ανακαλούμε πάντα στη μνήμη μας την ειδεχθέστερη εγκληματική πράξη, που ένας λαός, ο γειτονικός μας εξ Ανατολών, διέπραξε σε βάρος ενός αδύναμου και αριθμητικά ολιγώτερου λαού, του Ποντιακού δηλ. Και αυτή η ειδεχθής πράξη είναι η Γενοκτονία, που έχει λάβει διεθνή χαρακτήρα και νομική έννοια στο Διεθνές Δίκαιο με την Διακήρυξη της Γενικής Συνελεύσεως του ΟΗΕ, το 1948, με την καθιέρωση του όρου genocide.

Οι Νεότουρκοι το 1908 και οι Κεμαλικόι το 1911, απεφάσισαν τον εκτουρκισμό των εθνικών και θρησκευτικών μειονοτήτων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Άρχισαν με την προσπάθεια εξισλαμισμού τους και ύστερα με την εθνοκάθαρση. Προηγήθηκε η Γενοκτονία των Αρμενίων, το 1914 και 1915, και αμέσως μετά, των Ελλήνων. Είχε αρχίσει και ο Α΄ Παγκόσμι-

ος Πόλεμος με την Τουρκία σύμμαχο των Κεντρικών Δυνάμεων, της Γερμανίας και Αυστροουγγαρίας. Και οι διωγμοί κατά των Ελλήνων άρχισαν στα δυτικά μικρασιατικά παράλια του Αιγαίου. Χάθηκαν και εξορίστηκαν, τότε, Μάιος – Ιούνιος 1914, πάνω από 150.000 Μικρασιάτες των παραλίων του Αιγαίου, ο λεγόμενος πρώτος διωγμός. Και, επειδή πολλοί εκ των Ποντίων προσφύγων έχουν καταγωγή από πόλεις και χωριά του

Η ατέλειωτη πορεία προς τον θάνατο...!

Πόντου, που γνώρισαν την Γενοκτονία, θα επιχειρήσω, και τούτο για πρώτη φορά, να παρουσιάσω περιληπτικά και επιλεκτικά, γιατί ο χώρος ενός άρθρου είναι περιορισμένος, τα πάθη των κοντινών προγόνων τους κατά την αιματοβαμμένη Γενοκτονία τους, την περίοδο 1914 – 1923.

Από τη **Σινώπη** δεν ήλθαν πολλοί στη Μακεδονία κατά την επάρατη Ανταλλαγή των πληθυσμών. Πριν χρόνια, ερώτησα Σινωπέα πρόσφυγα πρώτης γενιάς στην Καστοριά, γιατί είσθε τόσο λίγοι. Μου απάντησε ότι είμεθα τόσο λίγοι γιατί τους δικούς μας τους έσφαξαν και άλλοι χάθηκαν ήδη από το 1914, όταν τους άντρου τους πάησαν πέρα στα τάγματα εργασίας. Το 1917, οι Νεότουρκοι ανάγκασαν δια της βίας τα γυναικόπαιδα της Σινώπης να εγκατασταθούν, εξόριστα στην πόλη Μπιοϊβάτ, 100 χιλιόμ. μακριά από την Σινώπη. Καθ' όλη την περίοδο 1914 – 1918, τα γύρω από την Σινώπη, χωριά αποδεκατίσθηκαν από τις εισβολές των ατάκτων.

Το μαρτύριο των Ρωμηών της **Σαμψούντας** άρχισε το 1914, όταν 20 κλάσεις στρατευσίμων εκτοπίστηκαν στα τάγματα εργασίας της Ανατολίας, στο Ερζερούμ, στο Ελατζίκ, στο Ντιαρμπεγκίρ. Και ενώ, το 1914 και 1915, ολοκληρώθηκε η Γενοκτονία των Αρμενίων, άρχισαν τα διαβόητα σεβκιάτ, δηλ. οι αποστολές θανάτου. Την Πρωτοχρονιά του 1918, μαρτύρησαν 40 πρόκριτοι της Αμισού και 250 επιφανείς Σαμψουνταίοι εξορίστηκαν και ούτε ξαναφάνηκαν. Ως τα τέλη του 1918, πυρπολήθηκαν 100 ελληνικά χωριά και οι κάτοικοί τους εξορίστηκαν, με βάση καταλόγους που συνέτασσαν Τούρκοι γραφειοκράτες. Ως τότε, τέλη Φεβρ. 1918, τα 2/3 των εξορίστων Σαμψουνταίων είχαν χά-

σει τη ζωή τους. Όσοι επέζησαν μετά το τέλος του Πολέμου, σαν γύρισαν, ηύραν τα σπίτια τους λεηλατημένα και κατεστραμμένα. Η Τουρκία είχε ηττηθεί στον Πόλεμο αυτόν και στην Σαμψούντα είχαν εγκατασταθεί Άγγλοι και Γάλλοι στρατιωτικοί, που δεν μπόρεσαν, ίσως και δεν θέλησαν, να προστατεύσουν τους δυστυχείς Σαμψουνταίους. Ήδη, στις 19 Μαΐου 1919, είχε φθάσει στη Σαμψούντα ο Μουσταφά Κεμάλ και συναντήθηκε με τον Τοπάλ Οσμάν, τον οποίο διέταξε να εξοντώσει καθετί ελληνικό. Από τον Νοέμβριο 1919 ως τον Ιούνιο 1921, είχε συλληφθεί το σύνολο των προκρίτων της Σαμψούντας που στάλθηκε στην Αμάσεια, όπου κατεδικάσθηκαν από τα εκεί λειτουργούντα φρικαλέα «Δικαστήρια της Ανεξαρτησίας», τον Σεπτέμβριο του 1921. Ως τον μήνα αυτόν, είχαν συμπληρωθεί 9 αποστολές θανάτου, κατά τις οποίες χάθηκε το μέγιστο τμήμα των Ελλήνων της Σαμψούντας και της περιφέρειάς της, από τον εκτοπισμό των κατοίκων των 394 χωριών. Κι όταν ήλθε η Μικρασιατική Καταστροφή, οι Νεότουρκοι διέταξαν να φύγουν, ως τις αρχές του 1923, όλοι οι Έλληνες της Σαμψούντας, της Μπάφρας και της Αμάσειας, όσα δηλ. γυναικόπαιδα και γέροντες είχαν απομείνει. Κι όσοι ελάχιστοι απέμειναν, αντηλλάγησαν το 1924, σε εφαρμογή της συνθήκης της Λωζάνης.

Τον καιρό της Γενοκτονίας, την ευθύνη της μητροπόλεως **Αμασειας** είχε ο επίσκοπος Ζήλων **Ευθύμιος Αγριτέλλης**, με έδρα την Μπάφρα. Αυτός επισκεπτόταν όλα τα καθημαγμένα χωριά για να βοηθήσει, όσο γινόταν, τους κατοίκους. Και ήταν η εποχή που ο ελληνικός στρατός, Ιούλιος του 1921, προήλυνε προς τον Σαγγάριο και την Αγκυρα, για να συντρίψει τα κεμαλικά στρατεύματα. Και αυτό ηύξανε την τουρκική εκδικητικότητα και τον φανατισμό. Ήδη, από τον Μάιο του 1920, και εν όψει των ελληνικών επιχειρήσεων, ο επίσκοπος Ευθύμιος συζητούσε με Έλληνες στρατιωτικούς, σταλμένους επί τούτου, για την αποστολή Ποντιακού σώματος, που θα κτυπούσε στα νώτα τον τουρκικό στρατό. Η πολυδραστηριότητα του Ευθυμίου έγινε γνωστή στους Τούρκους που τον συνέλαβαν και τον οδήγησαν, το Πάσχα του 1921, στα φρικαλέα μπουντρούμια των Δικαστηρίων Ανεξαρτησίας στην Αμάσεια, όπου συνάντησε δεκάδες μελλοθανάτων Ποντίων προκρίτων και απλών ανθρώπων. Τα Δικαστήρια αυτά λειτούργησαν από τον Σεπτέμβριο 1921 ως τον Μάιο του 1923 στην Σεβάστεια, την Τοκάτη, την Αμάσεια, τη Σαμψούντα, τα Κοτύωρα και την Κερασούντα. Ο σημερινός επισκέπτης της Αμάσειας αντικρίζει το κιτρινωπό μακρόστενο κτήριο που στέγαζε τα Δικαστήρια αυτά, από τα οποία Αρμένιοι και Πόντιοι οδηγούνταν στον δι' απαγχονισμού θάνατο. Μπροστά τους αιωνόβια πλατάνια, που λέγουν οι παλαιοί, ότι στα κλαδιά τους κρέμονταν αγχόνες. Δίπλα τους ο Άλυσ ποταμός κοκκίνιζε με τα νερά του από το

αίμα των αθών. Ιερά σφάγια του Γένους.

Ο εθνομάρτυς **Ευθύμιος Αγριτέλλης**, εκείνον τον καιρό, αντικαθιστούσε τον μητροπολίτη Αμασειας Γερμανό Καραβαγγέλη, που ως μητροπολίτης Καστορίας είχε οργανώσει στην Δυτ. Μακεδονία, μαζί με τον Ίωνα Δραγούμη, τον Μακεδονικό Αγώνα. Ο Γερμανός Καραβαγγέλης υπήρξε ο ηγέτης της ευρείας περιοχής Αμασειας, Σαμψούντας, Μπάφρας, έζησε από κοντά την επιστράτευση στα τάγματα εργασίας, τις εκτοπίσεις του λευκού θανάτου, τους απαγχονισμούς, τις πυρπολήσεις, τους εξισλαμισμούς και όλα όσα τελικώς συγκροτούν την Γενοκτονία. Καταδικάσθηκε το 1922 από τα Δικαστήρια Ανεξαρτησίας σε θάνατο, διέφυγε στην Κωνσταντινούπολη και στην Ελλάδα και ένωσε την αγνωμοσύνη Πατριαρχείου και της Μητρος Πατρίδος και πέθανε, σχεδόν εξόριστος, στη Βιέννη, χάριν της ελληνοτουρκικής φιλίας. Ενοχλούσε, βέβαια, ο Μακεδονικός Αγώνας, η δράση του στον Πόντο.

Η **Μπάφρα**, κοντά στην Αμάσεια, με τα 117 αμιγώς ελληνικά χωριά, αντιμετώπισε με απίστευτο ηρωισμό την νεοτουρκική μανία. Και ήταν εύλογη αυτή η αντίδραση των Ελλήνων, αφού από τις 25.000 της Μπάφρας και του Ααζάμ χάθηκαν τα 9/10. Εμβληματική φυσιογνωμία του αντιστασιακού κινήματος ο θρυλικός Αντών πασά Χατζηελευθερίου, φόβος και τρόμος της Τουρκίας, που με τις ανταρτικές ομάδες του με παλληκάρια απ' την Μπάφρα, την Χάβζα, το Βεζιρ κιοπρού και το Καβάκ, πάνω από τα όρη του Νεμπιέν, προστάτευε τα γύρω ελληνοχώρια, την περίοδο 1914-1918. Ωσπου βρέθηκαν δύο σύντροφοί του, που τον σκότωσαν μπροστά στην σύζυγό του Πελαγία για τις 5.000 χρυσές λίρες της επικηρύξεώς του. Έμεινε στην ιστορία η θυσία των κοριτσιών της Μπάφρας που, το 1680, έπεσαν στα βράχια του Ασαρκαλέ. Είναι το Κάστρο των Κοριτσιών, το Κιζ Καλεσί. Παρόμοια είναι τα γεγονότα της μονής Παναγίας Ότκαγιας, του Μαρτίου 1917, στα βουνά του Νεπιέν, όπου είχαν καταφύγει 600 – 700 γυναικόπαιδα της Μπάφρας για να γλυτώσουν την ατίμωση. Την μονή υπεράσπιζαν καπεταναίοι και, αφού τελείωσαν οι σφαίρες των ανταρτών, άλλοι αυτοκτόνησαν και άλλοι κατακρεουργήθηκαν. Από τα 600 – 700 γυναικόπαιδα επέζησαν 100 – 120 γυναίκες.

Νοτιοδυτικά της Σαμψούντας, γύρω στα 85 χιλιόμε., είναι η μαρτυρική **Χάβζα**, η Καβηρσός των αρχαίων, με 500 Έλληνες, που έβλεπαν τις θλιβερές συνοδείες των εκτοπισμένων από την Αμάσεια και τη Σαμψούντα, που όδευαν προς τον λευκό θάνατο, ώσπου ήλθε και η σειρά τους. Το δράμα τους αποτύπωσε ο επίσκοπος Αριστίας Ιερόθεος, που είχε έδρα την Χάβζα, επέζησε και τα διηγούνταν ως το τέλος της ζωής του, όταν ανταλλάξιμος ήλθε στην Ελλάδα. «Από την Χάβζα πέρασα 4 φορές, τα τελευταία 15 χρόνια. Η αμεριμνησία και η άγνοια των νεαρών φοιτητών πάγωσε από όσα τους διηγήθηκα, όσα δηλ., συνέβησαν στους δρόμους

και τις γειτονιές της Χάβζας. Τους είπα: σωπάτε και ακούστε το θρόισμα των ψυχών τους. Φόβος και τρόμος της Τουρκίας ήταν ο θρυλικός καπετάν Βασίλειος Τσαουσιδής, που έδρασε από το 1915 ως το 1924 με τους άνδρες του στα γύρω βουνά. Κι έμεινε στην ιστορία, που έβρισε στην πλατεία της Χάβζας τον άγνωστο, τότε, Κεμάλ. Μεταμφιεσμένος διέφυγε, μόλις το 1924, από την Σαμψούντα και εγκαταστάθηκε στο Σιδηρόκαστρο, όπου απεβίωσε το 1938.

Γνωστή έμεινε στην ιστορία του Πόντου η μάχη του Τσαούρ, μιας τουρκικής κωμοπόλεως, την 15 Αυγούστου 1919, όπου ενωμένοι οι καπεταναίοι Κυριάκος Παπαδόπουλος (Κισιά Μπαζάκ), Τσαουσιδής και Στυλιανός Κοσμίδης (Ιστίλ αγάς), κατενίκησαν τουρκικό στρατό και τσέτες που, από το Τσαούρ, τρομοκρατούσαν τα γύρω ελληνικά χωριά. Ανοίγω εδώ μία παρένθεση για να υπενθυμίσω ότι οι Τούρκοι αρνούνται να αναγνωρίσουν τη Γενοκτονία, προβάλλοντας το αντάρτικο. Στην ευρεία περιοχή της Αμάσειας εκτοπίστηκαν 72.379 Έλληνες από το σύνολο 136.768.

Η πλέον όμορφη πόλη του Πόντου, κατ'εμέ, η **Αμάσεια**, πέριξ της οποίας ήκμαζαν ελληνικά και αρμενικά χωριά, πλήρωσε βαρύ τον φόρο αίματος, την περίοδο 1914 – 1922. Από το 1921, με την ίδρυση των Δικαστηρίων Ανεξαρτησίας, αυτό της Αμάσειας έστειλε στην αγχόνη πάνω από 200 Ποντίους προκρίτους και λογίους, τα ονόματά τους είναι γνωστά, αλλ' άγνωστος είναι ο αριθμός των απαγχονισθέντων απλών πολιτών.

Γύρω στα 50 χιλιόμετρα νότια της Αμάσειας, βρίσκεται η Τοκάτη, η Ευδοκιάδα των Ελλήνων, έδρα της μητροπόλεως Νεοκαισαρείας, που οι κάτοικοί της εκτοπίστηκαν, όπως και αυτοί της Έρπας (είναι η αρχαία Ευπατορία), με τα 51 χωριά περίξ αυτής. Η Έρπα απέχει περί τα 25 χιλιόμετρα από την Αμάσεια. Εδώ, εν ψυχρώ δολοφονήθηκαν 150 γυναικόπαιδα από τον Τοπάλ Οσμάν. Και είναι γνωστή η περιοχή Τοκάτης – Έρπας από την ανδρειοσύνη των κατοίκων της, που εξέφραζε το αντάρτικο των θρυλικών καπεταναίων Κοτζιά Αναστάς, Αράπογλου, Μιχάλ αγά, Καρόφουλου κ.ά. που πολεμούσαν στις γειτονικές οροσειρές και μετά, ακόμη, τη Μικρασιατική Καταστροφή.

Στα Ανατολικά του Πόντου τώρα. Τα Κοτύωρα, η Ορντού, με τα γύρω ελληνοχώρια, είχαν συνολικό αριθμό 118.000 Ελλήνων, που οι μισοί τους χάθηκαν στα δίσεκτα χρόνια των διωγμών και της Γενοκτονίας. Ήδη, από τον Σεπτέμβριο του 1917, οι Τούρκοι άρ-

χισαν τον εκτοπισμό των Ελλήνων στα τάγματα εργασίας της Κασταμονής και της Σεβάστειας. Από τους 6.000 Έλληνες των Κοτύωρων σώθηκαν οι 2.500 που ακολούθησαν τους Ρώσους, όταν αυτοί εγκατέλειψαν, το 1918, την Τραπεζούντα. Οι κάτοικοι του χωριού Σεμέν, πάνω στα παρχάρια των Ποντικών Άλπεων, εξορίστηκαν άπαντες και από τους 850 κατοίκους του επέζησαν μόνον 150. Την ίδια τύχη είχαν και τα κοντινά προς το Τσάμπασι χωριά (π.χ. Ίνταλα, Άρτα, Αρμουτλού κ.ά.), που οι κάτοικοί τους εκτοπίστηκαν το 1921 στην Μαλάτια, το Μπιτλίζ, το Ντιαρμπεγκίρ.

Η **Κερασούντα**, πλούσια και αυτή, που οφείλει την ανάπτυξή της στον ισόβιο δήμαρχό της Γ. Κωνσταντινίδη, στα τέλη του 19ου αι., υπέστη τα πάνδεινα από την εγκληματική δραστηριότητα στην πόλη, αλλά και στις γειτονικές Ορντού, Τρίπολη, Νικόπολη, του Το-

πάλ Οσμάν, που διατάχθηκε, όπως είπαμε, στην πλατεία της Σαμψούντας από τον Κεμάλ για την εξολόθρευση των Ελλήνων του Πόντου. Διαταγή που εξετέλεσε, αφήνοντας πόνο, θλίψη και εκατοντάδες αθών θυμάτων στη μνήμη της Ιστορίας. Τα πανέμορφα χωριά της Κερασούντας,

88 τον αριθμό, στο σύνολό τους σχεδόν λεηλατήθηκαν και καταστράφηκαν, όταν ο Τοπάλ Οσμάν εξετόπισε τους 30.000 κατοίκους τους. Και αυτά ήταν η Μεγάλη και Μικρή Γάραλη, η Κούσκαγια, το Τσαλ, τα Κοτύλια κ.ά. Κατά την Ανταλλαγή, υπολογίζεται ότι είχε επιζήσει μόνον το 10% των εκτοπισθέντων. Δεν έλειψαν, ωσαύτως, οι εξισλαμισμοί γυναικών. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του χωριού Κιουρτούν, όπου το 1915 μπρος στα μάτια των Ελλήνων κατοίκων του σφαγιάστηκαν από τους Τούρκους οι 5.000 Αρμένιοι της Κερασούντας. Από το αντάρτικο της Κερασούντας έμεινε στην ιστορία η μορφή του καπετάν Χατζή-κα Τάραλη, από την Σύλλη.

Το κοντινό Τσαγράκ, πλούσιο κεφαλοχώρι, το καλοκαίρι του 1916, λεηλατήθηκε από τους ατάκτους που φεύγοντας, άφησαν πίσω τους νεκρούς, βιασμένες γυναίκες και, όσοι απέμειναν, εκτοπίστηκαν. Από το Τσαγράκ καταγόταν ο ιεροεθνομάρτυς μητροπολίτης Κορυτσάς Φώτιος Καλλιίδης, ιερό σφάγιο αυτός του Μακεδονικού Αγώνα, που κατακρεουργήθηκε από Βουλγάρους κομιτατζήδες και ρουμανίζοντες Βλάχους, στις 9 Σεπτεμβρίου 1906.

Από τα 33 χωριά της επαρχίας Νικοπόλεως του Ν. Κερασούντας που οι κάτοικοί τους, σχεδόν όλοι, είχαν εκτοπισθεί, εξαιρέθηκε το Καταχώρ, καθώς οι κάτοικοί

του εργαζόνταν στα πλούσια μεταλλεία της περιοχής. Η παράλια πόλη της Τριπόλεως, 40 χιλιόμετρα ανατολικά της Κερασούντας, πλούσια κατά πάντα, έχασε το σύνολο των Ελλήνων κατοίκων της, όταν μαζί με Έλληνες των γειτονικών χωριών, εκτοπίστηκαν στη Σεβάστεια. Ήταν η 16 Νοεμβρίου 1916. Από το σύνολο των 7.000 περίπου εκτοπισθέντων, επέστρεψαν στις εστίες τους, μετά 10 μήνες, μόνον 180. Το αυτό ισχύει και για τα 30 χωριά περίξ της Τριπόλεως (Εσπια κ.λπ.), που οι κάτοικοί τους εκτοπίστηκαν στη Σεβάστεια. Η Σεβάστεια, πανάρχαια πόλη, γνωστή από τους 40 μάρτυρες, είχε στην περιοχή της τους ελληνικούς οικισμούς Ζάρας (Απές), Κογιούλχισαρ και χιλιάδες Αρμενίων που σφαγιάστηκαν, το 1915. Πλησίον της είναι το Αλτίνολουκ, που οι κάτοικοί του εκτοπίστηκαν στην Παϊπούρτη και απ' εκεί στο Ντιαρμπεγκίρ, στο Χαλέπι και στη Βηρυττό. Πριν από τον εκτοπισμό τους, στο Αλτίνολουκ έδρασε ο καπετάν Παύλος Μωυσιάδης, ενώ κάτοικοι του γειτονικού Τσιφλίκ απαγχονίστηκαν στην Αμάσεια.

Άξια σημειώσεως είναι τα ελληνόφωνα χωριά Όφεως, Κατωχωρίου – Κοντού, Σουρμένων, σκορπισμένα στις κοιλάδες του Όφεως και του Καλοπόταμου, που εξισλαμίστηκαν, ήδη από τον 17ο αιώνα. Δεν έχασαν, όμως, τη μητρική, ποντιακή γλώσσα, καθώς δεν είχε σημειωθεί τουρκικός εποικισμός. Και κρατούν αυτήν την γλώσσα ως τις μέρες μας. Και είναι χαρακτηριστικό είναι ότι, ως το 1960, οι ιμάμηδες και χοτζάδες κήρυτταν το Κοράνι στην ποντιακή, ώσπου απαγορεύθηκε. Ακόμη και μικρά παιδιά τιμωρούνταν, όταν μιλούσαν την ποντιακή.

Εκείνοι που προέβαλλαν γενναία αντίσταση απέναντι στους Νεότουρκους ήταν οι Σανταίοι της Επτάκωμης Σάντας. Η Σάντα είχε ιδρυθεί μετά την άλωση της Τραπεζούντας και οι κάτοικοί της ήταν επιδέξιοι μεταλλουργοί. Οι γενναίοι κάτοικοί της αντιμετώπισαν επί δεκαετίες τους ντερεμπήδες, οργανώνοντας αντάρτικο, που έλαβε μεγάλη έκταση. Είχαν ανεβεί στα βουνά των Ποντικών Άλπεων με Γενικό Αρχηγό τον Ευκλείδη Κουρτίδη και τον καπετάν Τσιρίπς που, από τα λημέρια τους, στη Δίρχα Τραπεζούντας, συγκροτούσαν μία εντυπωσιακή αυτονομία στην περιοχή, ιδίως, την περίοδο 1918 – 1921. Τον Σεπτέμβριο του 1921, οι τουρκικές αρχές, μη μπορώντας να κάμψουν την αντίσταση των Σανταίων ανταρτών, άρχισαν να εκτοπίζουν όλο τον πληθυσμό της Σάντας προς το Ερζερούμ. Εκεί, υπό τις συνθήκες του λευκού θανάτου, αποδεκατίσθηκε ένα μεγάλο μέρος. Όσο για τους αντάρτες, αυτοί παρέμειναν στα βουνά, οπότε, μόλις το 1924, έφυγαν για την Ελλάδα. Έγραψαν στην Ιστορία του Πόντου και της Ρωμηοσύνης μία χρυσή σελίδα ελευθερίας και απαρámιλλου ηρωϊσμού, την οποία διαιωνίζει η λαϊκή μούσα

μάννα δώσ' με την ευχή σ' / και τη κυρού μου το μαρτέν

στην Σάνταν που θα γεννά / σα ραχίν πρέπει να εβγαίν...

Ασφαλώς και είναι σχηματική η παρουσία της Γενοκτονίας του Ποντιακού Ελληνισμού που εξέθεσα παραπάνω. Και ασφαλώς, πρόκειται για ένα μεγάλο κεφάλαιο της Ιστορίας του Πόντου, μόνο που αυτό γράφτηκε με πόνο, αίμα, καταστροφή, αλλά και δίπλα στις λαμπρές εκείνες σελίδες της Αυτοκρατορίας των Κομνηνών. Είπαμε στην αρχή, κιόλας, ότι έχουμε οφειλόμενη υποχρέωση στην ιστορική μνήμη να συντηρήσουμε, νυν και αεί, τις θυσίες των γενεών και γενεών, εμείς και αυτοί που θα έλθουν μετά από εμάς ως αι γενεαί πάσαι.

Στις μέρες μας, συμπληρώνονται συμβατικά, ως πούμε, εκατό χρόνια από τη Γενοκτονία. Δεν λησμονούμε ποτέ και, δεν θα λησμονήσουμε ποτέ, ότι πάνω από 350.000 είναι οι νεκροί της ειδεχθούς Γενοκτονίας του Ποντιακού Ελληνισμού. Πόντιοι και Μικρασιάτες ήλθαν πρόσφυγες αιματοβαμμένοι στην Πατρίδα που την βοήθησαν στους εθνικούς αγώνες, στην ανασυγκρότηση της χώρας, τιμώμενοι από τον υπόλοιπο Ελληνισμό. Δύσκολα, πολύ δύσκολα, τόσο που ο Γ. Σεφέρης να πει: «Πώς γεννηθήκαν, πώς μεγαλώσαν τα παιδιά μας;» Στο κείμενό μου αυτό απέφυγα τη χρησιμοποίηση ελληνικών και ξένων κειμένων και πηγών, που απεικονίζουν δραματικά τις πορείες του λευκού θανάτου. Και δεν ανέφερα τη συγκλονιστική προσπάθεια δημιουργίας Ποντιακής Δημοκρατίας, που εξαγρίωνε τους Τούρκους. Σκέφθηκα ότι έτσι, ίσως είναι καλύτερα, θέλοντας μόνον να αναφέρω, όσα μου ήταν δυνατόν, πόλεις και χωριά του Πόντου, που βίωσαν τη Γενοκτονία. Κι άφησα, όχι επίτηδες, ασφαλώς, αλλά για την οικονομία του χώρου, τη Γενοκτονία που συνεχίσθηκε με θανάτους και κακουχίες, σαν μεταφέρθηκαν, όσοι απέμειναν, στην Κωνσταντινούπολη, στο Σελιμέ και στον Άγιο Στέφανο. Η Αλεξάνδρα Κεϊσιδου από τα Βάλαινα της Τραπεζούντας, διηγείται, το 1950, στο Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, και τέτοιες διηγήσεις είναι δεκάδες, ανάμεσα στα άλλα και τα εξής:

«Κάθε μέρα, στο Μπογιατζίκιοι πέθαιναν άνθρωποι. Εκατόν πέθαιναν την ημέρα, πόσοι πέθαιναν ούτε κι εγώ ξέρω να πω. Τους έπαιρναν και τους έβαζαν σε καροτσάκια και πήγαιναν και τους πετούσαν στη θάλασσα. Ούτε τους διάβαζαν, ούτε τους έθαβαν. Ίδιοι και περισσότεροι πέθαιναν στο Σελιμέ. Εκεί, είχε πέσει και ευλογία. Το μαρτύριο των προσφύγων συνεχίστηκε και σαν έφθασαν στην Ελλάδα, στις καραντίνες του Αγίου Γεωργίου στην Σαλαμίνα, στο Καραμπουρνάκι, στην Πρέβεζα, τον Βόλο κ.ά.

Η Χαλκιδική, και η λοιπή Μακεδονία, δέχθηκε χιλιάδες προσφύγων, που επεβίωσαν, συμμετείχαν στους εθνικούς αγώνες, δημιούργησαν οικογένειες και συνέβαλαν, και συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη της. Συγκρότησαν, εν τέλει, τον τύπο του Μακεδονοπόσφυγα, κατά τον εύστοχο χαρακτηρισμό του αείμνηστου καθηγητού Στίλπωνος Κυριακίδη.

ΤΟ ΜΟΙΡΟΛΟΓΙ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

ΜΑΡΙΑ ΜΠΟΥΛΑΚΗ-ΛΥΠΗΡΙΔΗ

Συγγραφέας

Τρέχει ο χρόνος, μέσα στους αποσταμένους καιρούς μας. Καθώς τα αδιέξοδα πληθαίνουν και η παγκόσμια αμηχανία κορυφώνεται, μια μόνη μπορεί να σταθεί βέβαιη καταφυγή του ανθρώπου, να εμπιστευτεί τη ζωή του στα χέρια του Θεού.

Ευκαιρία είναι, τώρα που μπαίνουμε στις αγιασμένες ημέρες της Μ. Τεσσαρακοστής, κάθε άνθρωπος να προσπαθήσει ν' αγγίξει την πνευματική τελειότητα. Ν' αναγνωρίσει τις αδυναμίες του. Να φέρει θεραπεία και απελευθέρωση στη ζωή του, με τη μετάνοια, τη νηστεία, την εξομολόγηση, τη Θεία Ευχαριστία. Κι όλα αυτά, ώσπου να οδηγηθούμε στη Μ. Εβδομάδα, τη γεμάτη με τα πάθη και την παρουσία Εκείνου που έγινε νεκρός και είναι πάντοτε Ανεστημένος.

Τις ημέρες αυτές, κρίνεται Αυτός που μόνος έχει την κρίση όλου του κόσμου. Και μισείται Αυτός που δίδαξε την αγάπη. Με καρφιά καθηλώνει ο λαός τα χέρια Του στο Σταυρό. Είναι αυτά τα ίδια χέρια που κρατούν το σύμπαν. Είναι τα ίδια χέρια που εκείνοι, τη Μ. Πέμπτη, παρέδωσαν μέσα σε φορτισμένη συγκινησιακά ατμόσφαιρα το Μέγα Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας.

Παρέδωσαν το τίμιο Σώμα και το Πάντιμο Αίμα. "Πίετε εξ' αυτού πάντες εις άφεσιν αμαρτιών και ζωήν την αιώνιον". Απόψε, ο υμνωδός, μπροστά στον λαό, αναφωνεί: "Προσκηνούμεν σου τα πάθη Χριστέ" και μαζί εύχεται και παρακαλεί "Δείξον υμείν και την ένδοξόν Σου Ανάστασιν".

Δίπλα στον Επιτάφιο μοιρολογίτρες γυναίκες, αλληλέγγυες στον πόνο της Παναγίας μητέρας, μοιρολογούν. Ολονύχτιο είναι το συντρόφευμα του νεκρού Χριστού. Τιμητική συνοδεία, σε ένδειξη πόνου, απόγνωσης και συμπαράστασης στην ολοφυρόμενη μητέρα που έβλεπε κρεμασμένο στο Σταυρό το παιδί της "μετά των κακούργων, ως κακούργος".

Ένα μοιρολόι, από τη λαϊκή μας παράδοση, το θεωρώ συγκλονιστικό και το παραθέτω:

Με αργό το βήμα η Παναγιά και αμέτρητον τον πόνο την νύκτα από το Γολγοθά κατέβαινε και μόνον τον Ιωάννη πλάι της μες στο σκοτάδι εκείνο οι πέτρες ανατρίχιασαν στο μυστικό της θρήνο, όλα τριγύρω σιωπηλά βουβός είναι κι ο δρόμος θαρρείς τον κόσμο ενέκρωσε ένας μεγάλος πόνος. Και όσο βαδίζουν σαν σκιές, στ' άχαρα εκείνα μέρη και μοιρολόγια η Παναγιά τα πιο όμορφα που ξέρε.

Τα λέν' τα όρη κι οι πλαγιές απ' όπου κι αν διαβαίνει κάθε λουλούδι τρυφερό που βρίσκει το μαραίνει. Κλαίει η Παρθένος που έγινε σκοτάδι εκείνη η μέρα

είναι ο Χριστός θεάνθρωπος μα η Παναγιά μητέρα. Μα ακούει πιο κάτω μια φωνή που την ερημιά ταράζει ω, τι φωνή λυπητερή. Ποια είναι; Γιατί στενάζει; Ποια σαν κι εμέ άλλη πονεί και μοιρολόγια λέει; Με του παιδιού της το χαμό και άλλη μάνα κλαίει;

Ναι, μια μάνα κάθεται εκεί μονάχη της σε μια άκρη, απαρηγόρητα θρηνεί και χύνει μαύρο δάκρυ. Κι εκείνη σαν την Παναγιά, το γιο της έχει χάσει, μα δεν μπορεί η άμοιρη στιγμή να τον ξεχάσει. Η Παναγιά τον Χριστό τον είδε εσταυρωμένον, μα εκείνη είδε τον γιόκα της σε δένδρο κρεμασμένον. Ω, πόσο κλαίει. Μα το κλάμα της δεν συγκινεί κανένα. Αισθάνεται όμως τον πόνο της η Παναγιά η Παρθένα, που ακούει το μοιρολόγι της και πάει να την γνωρίσει, λόγια αγάπης να της πει, να την παρηγορήσει, με ένα χαμόγελο γλυκό. Ναι, του Χριστού η μητέρα, μάνα, της λέει, είσαι δυστυχής; Τι σέρνεσαι εδώ μέρα; Δεν είσαι μόνη που έχασες το φως των οφθαλμών σου, είμαι κι εγώ. Μη δέρνεσαι. Πες μου ποιος ήταν ο γιος σου; Και η μάνα που είναι ένοχη, τα μάτια χαμηλώνει και η ερώτηση αυτή στα σπλάχνα την πληγώνει. Σκύβει δειλά και απαντά. Της λέγει, αδελφή μου, Ιούδας ονομάζεται το άμοιρο παιδί μου. Μόνο μια μάνα, μόνον αυτή σε όλον τον κόσμο ξέρε τι κοφτερό νιώθω βαθιά στα σπλάχνα μου μαχαίρι. Στους πέντε δρόμους ρίχτηκα παιδί μου σαν ζητιάνα, ω, που να μην έσωνα, θεέ μου, να γίνω μάνα.

Μα η Παναγιά κατάλαβε. Το γιο της τον γνωρίζει, μα η μητέρα του Χριστού δεν φεύγει, δεν γογγύζει. Τον ιδικό της τον καημό ξεχνά την ώρα εκείνη, και δια την μάνα του κακού τα δάκρυα της χύνει. Σκύβει και την ασπάζεται, χαϊδεύει τα μαλλιά της και την κρατάει με στοργή σφικτά στην αγκαλιά της, της λέει λόγια τρυφερά και την γλυκομερώνει, της δίνει θάρρος, δύναμη και απάνω την σηκώνει. Έλα, της λέει, άμοιρη, πρέπει να ξεποστάσεις. Πάμε μαζί στο σπίτι μου την νύκτα να περάσεις.

Εκεί, οι δυο τον πόνο μας τον μητρικό να πούμε, να σμίξουμε τα δάκρυα και να προσευχηθούμε. Αυτά είπε η Δέσποινα στη δύστυχη τη μάνα. Τι εύσπλαχνη η Παναγιά! Και ξεκινάνε αντάμα, η μια στις άλλης το πλευρό σκυφτές, συλλογισμένες, οι δυο μητέρες περπατούν, αδελφοαγκαλιασμένες. Ναι. Γιατί ο Χριστός που σήμερα στο Γολγοθά κρεμάται έδωσε τέτοια εντολή: «Αλλήλους να αγαπάτε».

Σ.Σ. Το άρθρο είχε σταλεί 10-4-2019

ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ 1821 ΑΠΟ ΤΗ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ

Ο ΟΠΛΑΡΧΗΓΟΣ ΤΟΥ 1821 ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΑΡΑΦΙΑΝΟΣ ΑΠΟ ΤΗ ΒΑΛΤΑ ΤΗΣ ΚΑΣΣΑΝΔΡΑΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΕΜΜ. ΠΑΠΑΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Ο Αθανάσιος Σαραφιανός ή Κατούνας γεννήθηκε στη Βάλτα, γύρω στο 1790. Κατά την περίοδο του Αγώνα της Ανεξαρτησίας, ήταν ένας από τους επιφανέστερους οπλαρχηγούς της Χαλκιδικής. Επικεφαλής πολυάριθμου στρατιωτικού σώματος, συμμετείχε στο κίνημα της πατρίδας του, όπου σε κάποια από τις διεξαχθείσες εκεί μάχες τραυματίστηκε στον θώρακα. Μετά την πτώση της Κασσάνδρας, ακολουθώντας το ρεύμα των Χαλκιδικιωτών προσφύγων, βρήκε καταφύγιο στη Σκόπελο, συνεχίζοντας παράλληλα τον πόλεμο με τους Οθωμανούς στη νότια Ελλάδα.

Ενταγμένος ως υπαξιωματικός στα Μακεδονικά στρατεύματα του Αν. Καρατάσου πολέμησε σε διάφορες περιοχές της Στερεάς και της Πελοποννήσου. Τον Οκτώβριο του 1824, του απονεμήθηκε ο βαθμός του υποχιλιάρχου. Το ίδιο έτος, αλλά και το 1825, υπό την αρχηγία του Καρατάσου έλαβε μέρος στη διαφύλαξη της Ύδρας, ενώ το προηγούμενο έτος έδωσε το παρόν, με άλλους Μακεδόνες, στην εκστρατεία των Ψαρών. Ίσως ταυτίζεται με τον Αθανάσιο Κασσανδρινό, ο οποίος το 1824 αναφέρεται στις πηγές ως μπουλουκτής στο σώμα του οπλαρχηγού Θεοδ. Ζαχαρόπουλου, στην Ύδρα. Το 1825 επίσης, με μπουλουκι τριάντα τεσσάρων ανδρών, πολέμησε με τον Κ. Μπίνο και τον Χρ. Ποριώτη τον Ιμπραήμ πασά, στο Νεόκαστρο της Πελοποννήσου. Στις αρχές του 1828, συμμετείχε με άλλους Χαλκιδικιώτες οπλαρχηγούς στην εκστρατεία της Θάσου, όπου δυστυχώς, σύμφωνα με μαρτυρίες των κατοίκων του νησιού, σημειώθηκαν και έκτροπα από την πλευρά των Χαλκιδικιωτών καπετανέων.

Τον Μάιο του 1828, κατατάχθηκε στον νεοσύστατο τακτικό στρατό, που οργάνωσε ο Καποδίστριας, ως εκατόνταρχος στην 7η εκατονταρχία του στρατιωτικού σώματος του Τόλια Λάζου. Το φθινόπωρο της ίδιας χρονιάς, μετακινήθηκε στην Ζ' Χιλιαρχία. Το 1829, τέθηκε επικεφαλής εκατόνταρχος της Β' εκατονταρχίας της Β' πεντακοσιάρχιας υπό τον πεντακοσιάρχο Αποστολάρα Βασιλείου από το Γομάτι. Οι στρατιωτικές του υπηρεσίες αναγνωρίστηκαν από τη διοίκηση του στρατού, έτσι στις αρχές του 1830, στα πλαίσια και της αναδιοργάνωσης του στρατού με τη συγκρότηση των Ελαφρών Ταγμάτων, προβιβάστηκε σε υποταγματάρχη του ΙΔ' τάγματος, βαθμό τον οποίο διατήρησε έως και το 1832. Τον Μάιο του 1831, συμμετείχε αρχικά στο κίνημα του Τσάμη Καρατάσου κατά του Κυβερνήτη Ιω. Καποδίστρια, ωστόσο λίγο αργότερα, τον ίδιο μήνα, επέστρε-

ψε στα κυβερνητικά στρατεύματα.

Σύμφωνα με δημοσίευμα της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως, το 1834, ο Αθανάσιος Σαραφιανός απολύθηκε από τον στρατό, λόγω της συμμετοχής του σε κάποιο ξυλοδαρμό. Τον Ιούνιο του 1836, επανήλθε στην ενεργή στρατιωτική υπηρεσία και κατατάχθηκε ως ανθυπολοχαγός της Φάλαγγας στην τετραρχία Λαμίας υπό τον συνταγματάρχη Ν. Πανουργιά. Την ίδια χρονιά μάλιστα, τιμήθηκε με το παράσημο του Αργυρού Σταυρού. Το 1837, εμφανίζεται σε στρατιωτικό κατάλογο αξιωματικών της τετραρχίας Λαμίας ως δικαίουχος νέου διπλώματος - παρασήμου. Στην Α' τετραρχία υπηρέτησε έως και το 1838. Σε έγγραφο των αρχών του ίδιου έτους, ο Σαραφιανός αναφέρει πως δεν επιθυμεί να αποδεχθεί Εθνικές γαίες ως προικοδότηση, καθώς δεν είναι σε θέση να τις καλλιεργήσει, αντίθετα επιθυμεί να παραμείνει ως ενεργός στρατιωτικός στη Φάλαγγα.

Λίγα χρόνια αργότερα, το 1845, προβιβάστηκε σε ταγματάρχη. Το 1847, τον εντοπίζουν με στις πηγές ως ταγματάρχη στο σώμα των Μακεδόνων, στη Θήβα, με επικεφαλής τον αντισυνταγματάρχη Κ. Μπίνο. Το 1848, επαινήθηκε από την υπηρεσία του για τη συμμετοχή του στη μάχη της Αλαμάνας με ληστές της Φθιώτιδας. Στον τακτικό στρατό παρέμεινε ενεργός έως το 1851, όταν αποφάσισε να υποβάλει, ίσως και λόγω ηλικίας, αίτηση για την προικοδότησή του, ως ταγματάρχη.

Τα τελευταία χρόνια της ζωής του τα πέρασε στη Νέα Πέλλα Αταλάντης Φθιώτιδας, όπου είχε εγκατασταθεί μόλις, από τα μέσα της δεκαετίας του 1830. Η αγάπη και η νοσταλγία του για την πατρίδα του Κασσάνδρα τον οδήγησαν και πάλι στη Χαλκιδική, το 1854, ακολουθώντας τον Τσάμη Καρατάσο στο νέο επαναστατικό κίνημα που οργάνωσε ο Μακεδόνας οπλαρχηγός. Το ταξίδι του όμως αυτό έμελλε να είναι και το τελευταίο, καθώς, χωρίς να είναι γνωστές λεπτομέρειες, πληροφορούμαστε πως σκοτώθηκε στη Χαλκιδική, το 1854, ίσως σε κάποια από τις συγκρούσεις με τον οθωμανικό στρατό που έλαβαν χώρα, εκείνη την περίοδο, στη χερσόνησο.

Σύζυγός του ήταν η Μαριγώ Στρατή από τη Λιβαδειά. Το 1865, η κόρη του Ζαφείρω, χήρα του Ηπειρώτη αγωνιστή Χρ. Μαλισόβα (γεν. 1820), υπέβαλε αίτηση στην Επιτροπή Εκδουλεύσεων για την αποκατάσταση των αγώνων του πατέρα της. Ο Αθανάσιος Σαραφιανός κατατάχθηκε στην Ε' τάξη των αξιωματικών με Α.Μ. 723 και προικοδοτήθηκε με 10080 γρόσια.

Η σφραγίδα
του Αθ. Σαραφιανού

ΤΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΟΡΕΙΧΑΛΚΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΧΑΛΚΙΔΙΚΙΩΤΗ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ ΣΤΙΣ ΚΑΡΥΕΣ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΙΟΥΤΗΣ
Εκπαιδευτικός, Γυμνάσιο Αρναίας

Από την πρώτη περίοδο του αγιορειτικού μοναχισμού, οι Καρυές ξεχώρισαν για τον κεντρικό τους ρόλο στη διοίκηση των μοναστικών καθιδρυμάτων. Κοντά στην ιδιάζουσα αυτή φυσιογνωμία της πολίχνης προσκολλήθηκε και ο εμπορικός παράγοντας, αποτελώντας έτσι, αναπόσπαστο στοιχείο του υλικού βίου των μοναχών, οι οποίοι ανά τους αιώνες κόσμησαν τις πνευματικές αναζητήσεις τους με ένα ευρύ φάσμα τεχνών (ζωγραφική, ψαλτική, μεταλλοτεχνία, ξυλογλυπτική, κ.ά.).

Στο δεύτερο ήμισυ του 19ου αιώνα, η ακμή που διήνυε το Άγιον Όρος, είχε επίδραση και στον τομέα των τεχνών, με επακόλουθο πολλοί λαϊκοί να έχουν συγκεντρωθεί στις Καρυές και, μαζί με ομότεχνους κελλιώτες μοναχούς, να εργάζονται καθημερινά, ώστε να καλύψουν την πολλαπλότητα αναγκών του εκκλησιαστικού και καθημερινού βίου μέσω των τεχνών τους. Παρά τα περιοριστικά μέτρα της Ιεράς Κοινότητας, ώστε να ανακοπεί η εμπορική δραστηριότητα στο κεντρικό τμήμα της χερσονήσου, η πολίχνη των Καρυών πετύχαινε πάντοτε να διατηρεί την ταυτότητα ενός διοικητικού και ακμαίου μεταποιητικού κέντρου ταυτόχρονα.

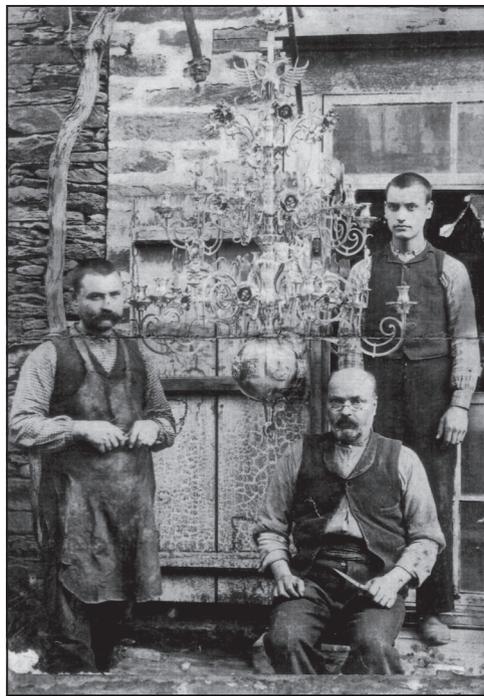
Στον χώρο αυτό, λειτούργησε και το εργαστήριο ενός χαλκιδικιώτη τεχνουργού, του Νικολάου Αγγέλου (γνωστού και ως Μπρουτζά), με πολυσήμαντη πορεία στην ορειχαλκούργια. Η τέχνη αυτή, της χύτευσης και κατεργασίας του ορειχάλκου (μπρούτζου), αποτελεί έναν αξιόλογο τομέα της μεταλλοτεχνίας και είναι τεκμηριωμένη στο Άγιον Όρος ήδη από τον 18ο αιώνα, τότε που οι αφηγήσεις του Ουκρανού μοναχού Βασίλι Μπάρσκι προβάλλουν με εμφαντικό τρόπο την παρουσία έργων ορειχαλκούργιας (μανουάλια, πολυέλαιοι, κ.ά.) στους ναούς των αγιορειτικών μονών, που επισκέφθηκε το 1744/5.

Ωστόσο, η ορειχαλκούργια κάνει αισθητή την παρουσία της στο Άγιον Όρος, κυρίως στο τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνα, ύστερα από τη μεγάλη ζήτηση που παρουσιάστηκε στα είδη εξοπλισμού των ναών. Την εποχή αυτή, μία απογραφή στη χερσόνησο αποτυπώνει την παρουσία μιας πεντάδας ορειχαλκούργων (μπρουτζάδων), που έρχεται να αναδείξει τη διείσδυση της τέχνης εντός του Αγίου Όρους, αφού η μέχρι τότε απόκτηση τέτοιων έργων προερχόταν από εξωαγιορειτικά εργαστήρια (Βιέννη, Βουκουρέστι, Κωνσταντινούπολη, κ.ά.). Από την ομάδα αυτή των τεχνιτών ξεχώρισε ο Νικόλαος Αγγέλου, ο οποίος φαίνεται να αποτελεί το κυριότερο πρόσωπο της αγιορειτικής ορειχαλκούργιας.

Ο τεχνίτης αυτός καταγόταν από το Νεοχώρι Χαλκιδικής, στο οποίο γεννήθηκε το 1858 και απέκτησε εκεί μία πολυμελή οικογένεια, της οποίας τα μέλη έφεραν το επώνυμο Μπρουτζάς. Η αγιορειτική παράδοση θεωρεί ότι ο Νικόλαος Αγγέλου (Μπρουτζάς) διδάχθηκε την ορειχαλκούργια από τον Γεώργιο Δημητρίου ή Κεφαλά, ο οποίος δραστηριοποιείται στις

Καρυές, ήδη από τη δεκαετία του 1870. Ο Νικόλαος αυτονομήθηκε νωρίς από αυτή τη συνεργασία και, ήδη το 1882, κατασκεύαζε δικά του έργα, όπως τεκμαίρεται από ένα μανουάλι του έτους αυτού που εντοπίσαμε στον ενοριακό ναό των Ριζών Χαλκιδικής και αποτελεί το πρωϊμότερο ενυπόγραφο – χρονολογημένο έργο του.

Στα επόμενα έτη, η εξέλιξη του Νικολάου Αγγέλου υπήρξε αλματώδης, με επακόλουθο να υποσκελίσει επαγγελματικά κάθε ομότεχνό του στο Άγιον Όρος. Την πορεία του αυτή θέλησε να αναδείξει με οργανωτικό πνεύμα, το 1889, όταν στέγασε το εργαστήριό του στο νεόδμητο κτίριο εργαστηρίων του

Νικόλαος Αγγέλου και οι υιοί του Άγγελος και Γεώργιος στο εργαστήριο των Καρυών

λαυρεωτικού κελλίου της Ζωοδόχου Πηγής, στις Καρυές. Η παρουσία του εργαστηρίου αυτού στο κεντρικό τμήμα των Καρυών (στην νοτιοανατολική πάροδο του ναού του Πρωτάτου), μαζί με τις καλλιτεχνικές του δεξιότητες, ενίσχυσαν το επαγγελματικό προφίλ του ορειχαλκουργού και κέρδισαν ένα μεγάλο τμήμα των Αγιορειτών, σε μια εποχή που τα ορειχάλκινα εκκλησιαστικά είδη προσθέτοντας με συχνότητα στον εξοπλισμό των εκκλησιών, σε μοναστήρια και κελλιά.

Στο εργαστήριο αυτό, ο Νικόλαος Αγγέλου κατασκεύαζε μανουάλια, πολυελαίους, καμπάνες και πληθώρα εξαρτημάτων που απαιτούνταν για τις επιδιορθώσεις παλαιότερων έργων ορειχαλκουργίας. Μανουάλια του έχουν εντοπισθεί στα Ριζά Χαλκιδικής, στη Μονή Κουτλουμουσίου και στο βατοπαιδινό κελλί της Αναλήψεως, στις Καρυές. Από τις καμπάνες που κατασκεύασε, έναν ικανό αριθμό προμηθεύτηκε η Μονή Βατοπαιδίου, ενώ κάποιες άλλες βρίσκονται στον ενοριακό ναό του Νεοχωρίου.

Ο Νικόλαος Αγγέλου, όμως, διακρίθηκε κυρίως για την κατασκευή πολυελαίων. Τα έργα αυτά ήταν διαφόρων μεγεθών και διακρίνονταν τεχνολογικά από τη γήινη σφαίρα με το χέρι ευλογίας, που έφεραν στο κάτω τμήμα τους. Στο υπόλοιπο τμήμα του έργου αναπτύσσονταν, σε δύο ζώνες, οι κηροθήκες διακοσμημένες από αγγέλους. Τέτοια ενυπόγραφα έργα του έχουν εντοπισθεί σε πολλές μονές, όπως στις Διονυσίου, Βατοπαιδίου, Καρακάλλου, Αγίου Παύλου και Ξενοφώντος καθώς και στον ναό του Πρωτάτου στις Καρυές. Το παλαιότερο ενυπόγραφο έργο του είναι ο πολυέλαιος του βατοπαιδινού κελλίου της Αναλήψεως, στις Καρυές, με έτος κατασκευής το 1884. Ωστόσο, ο αριθμός των έργων της κατηγορίας αυτής είναι κατά πολύ μεγαλύτερος, αν αναλογισθούμε ότι πολλοί πολυελαίοι του Νεοχωριτη ορειχαλκουργού έχουν προωθηθεί σε κελλιά και σε καλύβες σκητών του Αγίου Όρους, χωρίς μέχρι σήμερα να έχουν τύχει συστηματικής καταγραφής.

Το πελατολόγιο του Νικολάου Αγγέλου δεν περιορίστηκε μόνο στην τοπική αγορά του Αγίου Όρους. Τα έργα του ταξίδευσαν και σε διάφορες εκκλησιαστικές επαρχίες της επικράτειας, όπως καταδεικνύουν έργα του που εντοπίστηκαν περιστασιακά, σε διάφορα χω-

ριά της Χαλκιδικής (Βαρβάρα, Αρναία, Νεοχώρι, κ.ά.) και της Σκοπέλου (Γλώσσα, Παλαιό Κλήμα). Στην εξακτίωση αυτή βοήθησαν οι χορηγίες λαϊκών με στενές σχέσεις στο Άγιον Όρος και, κυρίως, μοναχών με καταγωγή από τα χωριά της Χαλκιδικής, πρωτίστως Βατοπαιδινών πατέρων.

Στην πολυετή διαδρομή του Νικολάου Αγγέλου στην ορειχαλκουργία τον βοήθησαν κυρίως οι γιοι του, Άγγελος (1892-1966), Γεώργιος (1900-1983) και Δημήτριος (1904- περ.1922), οι οποίοι διδάχθηκαν την τέχνη στο εργαστήριο των Καρυών από την παιδική ηλικία και παρέμειναν κοντά του έως την εποχή, κατά την οποία ξεκίνησαν οι στρατιωτικές τους θητείες και ο πόλεμος της Μικράς Ασίας.

Λίγο αργότερα, μετά από το 1925, ο Νικόλαος Αγγέλου Μπρουτζάς, έχοντας διανύσει την έκτη δεκαετία της ζωής του, αποφάσισε να εγκαταλείψει το Άγιον Όρος και να επιστρέψει στη γενέτειρά του. Η αναχώρηση έγινε σε μία εποχή που η επαγγελματική του πορεία ήταν μεστή, ύστερα από περίπου μισό αιώνα δυναμικής δραστηριότητας στην ορειχαλκουργία. Εκεί, στο Νεοχώρι, ίδρυσε ένα νέο εργαστήριο, τη λειτουργία του οποίου ανέλαβαν από κοινού οι δύο γιοι του. Ο ίδιος έφυγε από τη ζωή πιθανόν στις αρχές της δεκαετίας του 1930, αφήνοντας ανεξίτηλο το σημάδι του στην καλλιτεχνική ιστορία του Αγίου Όρους.

Μια μελλοντική έρευνα θα μπορούσε να συμβάλει καίρια στη συστηματική καταγραφή των έργων του, αποδίδοντας με πληρότητα το σπουδαίο έργο ενός από τους πιο πετυχημένους κοσμικούς τεχνίτες του Αγίου Όρους, πριν η ορειχαλκουργία ενταχθεί στον σύγχρονο βιομηχανικό κόσμο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

Π. Κουφόπουλος – Στ. Μαμαλούκος, *Αγιορειτική μεταλλοτεχνία*, Αθήνα 1997.

Β. Μπάρκσι, *Τα ταξίδια του στο Άγιον Όρος 1725-1726 1744-1745 με την φροντίδα και τα σχόλια του ακαδημαϊκού Παύλου Μυλωνά*, Θεσσαλονίκη 2009.

Κ. Χιούτης, *Προσωπογραφία του Νεοχωριού Χαλκιδικής (16ος – 20ός αι.)*, Θεσσαλο-νίκη 2001.

Κ. Χιούτης, *Η εκκλησία της Κοιμήσεως της Θεοτόκου (1852) στα Ριζά Χαλκιδικής*, Θεσσαλονίκη 2007.

Πολυέλαιος του Νικολάου στον ενοριακό ναό του Νεοχωριού Χαλκιδικής

Η ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΣΩΣΗ ΤΩΝ ΠΑΛΑΙΩΝ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ ΕΝΤΥΠΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΣΤΙΣ ΜΟΝΕΣ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ, ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΣΤΑ 1898 (Πληροφορίες από ανέκδοτο Έγγραφο του Πατριαρχικού Αρχείου)¹

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Θ. ΚΥΡΟΥ
Φιλολόγος

Ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης, ὕστερα ἀπὸ ἀπόφαση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Πατριαρχείου, μὲ Γράμμα του (ἀπὸ 12 - 9 - 1898) πρὸς τοὺς Μητροπολίτες τῶν ἐπαρχιῶν Θράκης, Μακεδονίας καὶ Ἡπείρου ἀναφέρει ὅτι μὲ πόνο ψυχῆς τὰ μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἀκούοντας καὶ πληροφορούμενοι γιὰ τὴν ἀπὸ Μονές καὶ ἐκκλησίαι τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ κλίματος τοῦ Πατρι-αρχείου πώληση ἢ τὴν συμφεροντολογικὴ ἀποξένωση χειρογράφων καὶ ἐντύπων βιβλίων τους, ἀποφάσισαν ἐγκαίρως νὰ λάβουν τὰ ἀναγκαῖα μέτρα γιὰ τὴ διάσωση τῶν ὑπολειμμάτων τῆς παλαιότερα πλουσίας πατρικῆς κληρονομιάς, γιὰ νὰ μὴ ἀρπαγεῖ τελείως ἀπὸ ἄλλειψη πρόνοιας καὶ φύλαξης ἢ κοινὴ πνευματικὴ περιουσία τοῦ Γένους καὶ τῆς Ἐκκλησίας, καί, ἀνακοινώνοντας τὴ γνώμη καὶ τὴν ἀπόφαση αὐτὴ μὲ τὸ παρὸν Γράμμα, ἔχουν τὴν πεποίθησι ὅτι μὲ συντονισμό θὰ ληφθοῦν ὅλα τὰ ἀναγκαῖα μέτρα προφύλαξης γιὰ τὴ διάσωση τῶν σὲ κάθε ἐπαρχία χειρογράφων καὶ ἐντύπων βιβλίων καὶ θὰ ἀποσταλεῖ ἐγκαίρως στό Πατριαρχεῖο ὁ σχετικὸς περιγραφικὸς κατάλογος.

Αὐτοῦσιο τὸ Έγγραφο ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Τοῖς Ἱερωτάτοις Μητροπολίταις τῶν ἐν Θράκη, Μακεδονία καὶ Ἡπείρῳ Ἐπαρχιῶν.

Μετ' ἄλλοις ψυχῆς περὶ πωλήσεως ἢ καὶ ἀπεμπολήσεως ἀρχαίων χειρογράφων κ(αι) ἐντύπων βιβλίων² ὅτε μὲν ἐν ταύτῃ, ὅτε δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἱερᾷ Μονῇ ἢ ἐκκλησίᾳ τῶν διαφόρων τοῦ καθ' ἡμᾶς κλίματος

θεοσώτων ἐπαρχιῶν³ ἀκούοντας καὶ πληροφορούμενοι, ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ ἠγασάμεθα ἐγκαίρως τὰ πρὸς διάσωσιν τῶν περισωθέντων ναυαγίων τῆς πάλαι πλουσίας πνευματικῆς τῶν πατέρων ἡμῶν κληρονομίας προσήκοντα μέτρα λαβεῖν, ἵνα μὴ ἄλλοις τῆς ἀναγκαίας προνοίας καὶ ἐπιτηρήσεως ὀλοτελῶς, ὡς δυστυχῶς κινδυνεύει, διαρπαγῇ ἢ οἰαδήποτε διασθεῖσα κοινὴ τοῦ Γένους καὶ τῆς Ἐκκλησίας πνευματικὴ περιουσία. Καὶ δὴ μετ' ἐπιστασίας περὶ τούτου διασκεψάμενοι συνοδικῶς, πρῶτιστον καὶ ἀναγκαιότατον ἐν γὰρ τῷ παρόντι ἐκρίναμεν τὴν τῶν ἐκασταχοῦ ἱερωτᾶτων ἀρχιερέων σύντονον φροντίδα κ(αι) πρόνοιαν περὶ ἐξασφαλίσεως τῶν ἐν ἀπάσαις ταῖς ἱεραῖς Μοναῖς, Σταυροπηγιακῶν τε καὶ ἐνοριακῶν, ταῖς ἱεραῖς ἐκκλησίαις, ταῖς Μητροπόλεσι καὶ ταῖς Σχολαῖς⁴ τῆς οἰκείας ἐπαρχίας ὑπαρχόντων χειρογράφων καὶ ἐντύπων βιβλίων καὶ τὴν ἐγκαίρως ἐξαποστολὴν ἡμῖν ὑφ' ἐκάστου ἀκριβοῦς περιγραφικοῦ σημειώματος αὐτῶν. Τὴν διαγνώμην οὖν ταύτην καὶ ἀπόφασιν ἀνακοινούμενοι διὰ τῆς παρουσίας καὶ τῆ αὐτῆς Ἱερότητι ἀκράδαντον ἔχομεν πεποίθησιν ὅτι συντόμως λήψεται πάντα τὰ ἀναγκαῖα προφυλακτικὰ ὑπὲρ διασώσεως τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτῆς χειρογράφων κ(αι) ἐντύπων βιβλίων μέτρα καὶ ἐγκαίρως ἀποστελεῖ ἡμῖν τὸν ὡς ἄνω ἀκριβῆ περιγραφικὸν αὐτῶν κατάλογον. Ἡ δὲ τοῦ θ.χ. κτλ.⁵

< αὐση' Σεπτεμβρίου ἰβ' >»

Σημειώσεις:

1. Τὸ Έγγραφο ἐντοπίσθηκε στό Ἀρχιεπισκοπικὸν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στήν Κωνσταντινούπολη καὶ τὴν ἐκεῖ (στοὺς Κώδικες Ὑπομνημάτων τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ) ἔρευνα μου γιὰ τὴ συλλογὴ πληροφοριῶν γιὰ τὴ Μητρόπολη Ἱερισσοῦ, Ἁγίου Ὁρους καὶ Ἀρδαμερίου καὶ γιὰ τὴν Ἐκπαίδευσιν ἐπὶ Χαλκιδικῇ, στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας, μὲ τὴν ἐγκριση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Πατριαρχείου, ὕστερα ἀπὸ διαμεσολάβησι τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτη Ἱερισσοῦ κυροῦ Νικοδήμου. Τὸ Έγγραφο ἔχει ἀριθμὸ Πρωτοκόλλου 5445, ἡμερομηνία 12-9-1898 καὶ εὑρίσκεται ἐπὶ τὴ σελίδα 365 τοῦ Κώδικα Α' /70 τοῦ 1898.
2. Πρόκειται γιὰ τὰ παλαιότερων χρόνων χειρόγραφα Έγγραφα, χειρόγραφους Κώδικες (σὲ σχῆμα βιβλίου) καὶ ἐντυπα βιβλία (παλαιότυπα).
3. Δηλ. τῶν ἐπαρχιῶν πού ὑπάγονταν στό Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο.
4. Γίνεται ἀναφορὰ στὰ διάφορα σχολεῖα, πού λειτουργοῦσαν στὰ χρόνια ἐκεῖνα (Κοινά, Ἀλληλοδιδασκατικά, Ἀστικά, Γυμνάσια).
5. Στὴν ἀντιγραφὴ τῶν Κώδικων Ὑπομνημάτων δὲν καταγραφόταν ἡ συνηθισμένη φράσι: «Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἶη μεθ' ὑμῶν», ὅπως καὶ ἄλλες συνηθισμένες, στήν ἀρχὴ καὶ στό τέλος τῶν Ἐγγράφων.

ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΠΤΥΧΕΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ

ΓΙΑΝΝΗΣ Δ. ΚΑΝΑΤΑΣ

Εκπαιδευτικός - Συγγραφέας

Ο Παγχαλκιδικός Σύνδεσμος ιδρύθηκε, ως γνωστόν, τον Φεβρουάριο του 1909¹, στη Θεσσαλονίκη, από εκλεκτά μέλη της πολυπληθούς παροικίας των Χαλκιδικέων της Θεσσαλονίκης, με πρωτοστάτη τον Πολυγυρινό γιατρό Γεώργιο Παπανικολάου.² Σκοποί του Συνδέσμου ήταν εθνικοί, εκπαιδευτικοί, κοινωνικοί, πολιτικοί, η καλλιέργεια αλληλεγγύης μεταξύ των μελών του και, γενικότερα, η προώθηση ζητημάτων και η επίλυση προβλημάτων που αφορούσαν τη Χαλκιδική.

Η οργάνωση του Συνδέσμου υπήρξε υποδειγματική για τα δεδομένα της εποχής, καθώς οργάνωσε τμήματα σ' όλη τη Χαλκιδική και οι αντιπρόσωποί των μετείχαν στην κεντρική οργάνωση της Θεσσαλονίκης, μεταφέροντας τα ιδιαίτερα προβλήματα που απασχολούσαν τους κατοίκους κάθε περιοχής.

Οι δραστηριότητες του Συνδέσμου, κατά τα πρώτα χρόνια της λειτουργίας του, ήταν πολυσχιδής: Φρόντισε να επανδρώσει με δασκάλους τις φτωχές κοινότητες, ανέλαβε την υποτροφία απόρων μαθητών απ' τη Χαλκιδική³, διέθεσε χρήματα σε αναξιοπαθόντες, διοργάνωσε κοινωνικές & πολιτιστικές εκδηλώσεις, συμμετείχε στις πολιτικές ανακατατάξεις της εποχής και, τέλος, ίδρυσε Πρακτορείο Υπηρετριών, το οποίο αποτελούσε για τον Σύνδεσμο, την περίοδο αυτή (τελευταία χρόνια τουρκοκρατίας), ζήτημα πρώτης προτεραιότητας. Τα έσοδα προέρχονταν από προσφορές⁴, δωρεές, συνδρομές μελών και εσπερίδες.

Το Πρακτορείο αυτό, «...*κείμενον εν τη μεγάλη οδώ Καλαμαριάς και παρά το Χάνιον Τούρκογλου...*»⁵, αποτέλεσε προτεραιότητα του Συνδέσμου «...*αφ' ενός μεν να θέσει τέρμα εις τας ενοχλήσεις, άς εκ της προσλήψεως και αλλαγής υπηρετριών υφίστανται συχνότατα αι ομογενείς οικογένειαι Θεσ/νίκης, αφ' ετέρου δε να προστατεύσει τα δυστυχή ταύτα πλάσματα, τας υπηρετριάς, ών πολλάκις όχι μόνον ο του ιδρώτος αυτών μισθός απόλλυται, αλλά και παν ό,τι πολυτιμότερον έχουσιν...*»⁶

Ο Σύνδεσμος για το ζήτημα των εκ Χαλκιδικής υπηρετριών έβαλε ευθέως, δια της εφημερίδας «Παμμακεδονική» (14/9/1912), κατά των μητροπολιτών Χαλκιδικής και Θεσσαλονίκης για την αδράνειά τους, που είχε ως αποτέλεσμα τον εξισλαμισμό πολλών εξ αυτών. Γράφει στο ίδιο φύλλο η εφημερίδα στο πρωτοσέλιδο άρθρο της, μεταξύ άλλων, υπό τον τίτλο «**Δεσποτάδες κουνηθείτε**»: «...*Με φρίκην και ανατριχίλαν είδατε... τα αφορώντα τας 6 υπηρετριάς⁷, αι οποίαι αφού αντήλλαξαν την αγνότητά των, κινδυνεύουν να*

ανταλλάξουν και την πίστιν και τον εθνισμόν των για ένα κομμάτι κόκκινο πανί... Παναγιότατε Μητροπολίτα, από τας επαρχίας σας τροφοδοτούνται γυναικονίται αλλοφύλων οικογενειών... Κουνηθείτε λοιπόν...». Το ύφος της εφημερίδας προς τους μητροπολίτες εκπλήσσει και, συγχρόνως, καταδεικνύει τη σημαντικότητα του ζητήματος.

Μέχρι την Απελευθέρωση, η παρουσία του «Παγχαλκιδικού» στα εθνικά και πολιτικά δρώμενα της Χαλκιδικής και Θεσσαλονίκης είναι αξιοσημείωτη: ενίσχυσε οικονομικά την οικογένεια του εκτελεσθέντος, υπό Βουλγάρων κομιτατζήδων, μητροπολίτη Γρεβενών Αιμιλιανού (Οκτ. 1911), συνόδευσε τον πρώτο διοικητή Χαλκιδικής μετά την Απελευθέρωση, Θεόδωρο Αγγελόπουλο, στην έδρα της υποδιοίκησης, τον Πολύγυρο, έκανε παραστάσεις στους κατά καιρούς Γενικούς Διοικητές Μακεδονίας για επίλυση προβλημάτων αφορούντων τη Χαλκιδική και, γενικά, συμμετείχε επίσημα, συνήθως δια του προέδρου του, στις σημαντικότερες εκδηλώσεις της εποχής.

Επί ελληνικού, και συγκεκριμένα το 1914, τη σκυτάλη της προεδρίας του Συνδέσμου, μετά τις εκλογές της 19ης Μαρτίου⁸, αναλαμβάνει ο εκ Βαρβάρας επιχειρηματίας και διευθυντής της «Αγγλοελληνικής», Ζάχος Ευσταθιάδης⁹. Την περίοδο αυτή, ο «Παγχαλκιδικός» θα συνδεθεί με το Λαϊκό κόμμα¹⁰ του Δημητρίου Γούναρη και η σύνδεση αυτή θα δημιουργήσει μάλλον προβλήματα, παρά θα δώσει λύσεις στον Σύνδεσμο. (Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι ο Γ. Παπανικολάου, γνωστός Βενιζελικός¹¹, από την εποχή αυτή δεν θα συμμετέχει στα δρώμενα του «Παγχαλκιδικού» ούτε ως απλό μέλος του Δ.Σ.) Μάλιστα, τον Απρίλιο του 1915, προσεκλήθησαν τα μέλη του Συνδέσμου σε Γενική Συνέλευση, με μοναδικό θέμα: «Ανάπτυξις του προγράμματος Λαϊκού Κόμματος και ποίαι αι σχέσεις του Συνδέσμου μας προς το Λαϊκόν Κόμμα!» (Ν. Αλήθεια 16-4-1915)

Στη συνέλευση αυτή, ο πρόεδρος κ. Ευσταθιάδης εξέθεσε τις αρχές του Λαϊκού κόμματος και τις σχέσεις του με τον «Παγχαλκιδικό»! Η συνεδρίαση υπήρξε επεισοδιακή, εκφράστηκαν αντικρουόμενες απόψεις και με το τέλος της «...*αποφασίζεται ίνα πάντες, τα μέλη και μη του Συνδέσμου, βοηθήσωσιν τας ενεργείας αυτού εις τας ιδιαιτέρας πατρίδας των, ο δε Παγχαλκιδικός Σύνδεσμος να εξακολουθήσει συνεργαζόμενος μετά του Λαϊκού Κόμματος και να προσανατολισθεί με τους συνδυασμούς ους εκείνο θα κρίνει...* να προσκληθεί δε

πάλιν Παγχαλκιδικόν Συνέδριον το οποίον θα υποδείξει 4 βουλευτάς ους θα υποστηρίξουν πάντες πάσει θυσία...» (Ν. Αλήθεια 21-4-1915)

Η συνεδρίαση αυτή είναι η τελευταία εκδήλωση του Συνδέσμου που εντοπίζουμε στον τύπο της Θεσσαλονίκης. Το όνομα του Παγχαλκιδικού θα το δούμε να φιλοξενείται στον τύπο της εποχής... πολύ αργότερα: μόνο στα 1921! Ήταν φαίνεται το αποτέλεσμα της ανάμειξης του στις βουλευτικές εκλογές του '15 και στις αναμενόμενες πολιτικές αντιπαραθέσεις των μελών του εντός των τάξεων του Συνδέσμου.

Από δημοσίευμα της εφημερίδας «Ταχυδρόμος», της 19ης Μαρτίου 1921, προκύπτει ότι ο Παγχαλκιδικός Σύνδεσμος Θεσ/νίκης «...βιαίως υπό τυραννικού Καθεστώτος διαλυθείς...» (Εθνικής Αμύνης), **επανιδρύθηκε**¹² και με νέο πρόεδρο τον **Δημήτριο Παπασαραφιανό** και Γεν. Γραμματέα τον **Βασίλειο Βασιλικό** υποβάλλει προς τον Βασιλιά Κωνσταντίνο και τον αρχιστράτηγο Παπούλα «...αφοσίωσίν του ευχόμενος εν προσώπω Σου πραγμάτων Εθνικών παραδόσεων και Ονειρών... ευχόμενοι επανάληψιν τροπαίων Μακεδόνοσ Μ. Αλεξάνδρου...»!!!

Είναι η εποχή της Μικρασιατικής εκστρατείας, η επίτευξη της Μεγάλης Ιδέας είναι ορατή περισσότερο από κάθε άλλη φορά και μια από τις πρώτες δράσεις του επανιδρυθέντος συνδέσμου ήταν «...όπως έλθει αρωγός εις τας ανάγκας των εκ Χαλκιδικής ενδόξων τραυματιών...» (Ταχυδρόμος 21-4-21)

Η δραστηριότητα και του Συνδέσμου αυτού δεν θα μακροημερεύσει και θα εξαντληθεί σε οχλήσεις προς τη Γενική Διοίκηση για θέματα, όπως τις ελλείψεις δασκάλων στα χωριά της Χαλκιδικής, την απαλλοτρίωση μοναστηριακών κτημάτων υπέρ των ακτημόνων κλπ. Η τελευταία εμφάνιση του «Παγχαλκιδικού» στον τύπο της εποχής γίνεται στις 11/9/1922. Έκτοτε, περιπίπτει σε πολυετή αδράνεια και γενική απαξίωση.

Ενδιάμεσα, κατά το έτος 1918, εμφανίζεται στον τύπο ο «**Παγχαλκιδικός Σύλλογος Φιλελευθέρων**», με πρόεδρο των **Γεώργιο Παπανικολάου**, με καθαρά πολιτικούς στόχους. Ο Παπανικολάου επισκέπτεται τον στρατηγό Ιωάννου, τον προσκαλεί στη Χαλκιδική¹³ και τον ανακηρύσσει επίτιμο μέλος του Συλλόγου. Την ίδια εποχή, ο Παγχαλκιδικός Σύλλογος Φιλελευθέρων δέχεται τηλεγράφημα από τον Ελεθέριο Βενιζέλο: «*Ευχαριστών θερμότατα δια συγχαρητήριά σας επί λαμπρά επιτυχία Ελληνικών στρατευμάτων, απεκδέχομαι παρ' υμών, ενισχυομένων και φρονηματιζομένων υπό τοιαύτης πρωτοπορίας, νέας νίκας...*» (Μακεδονία 1/6/1918)

Η δεύτερη επανεμφάνιση ή ... επανίδρυση του Συνδέσμου θα γίνει το Μάιο του 1927, με πρόσκληση «...των εν Θεσσαλονίκη Χαλκιδικέων... όπως προσέλθωσιν εις το εν τω Συνοικισμώ Χαριλάου καφενείον «*Η Εξοχή*» του Γεωργίου Αλεξίου... προς σύσκεψιν και συ-

ζήτησιν δια την σύστασιν Συνδέσμου των εκ Χαλκιδικής καταγομένων...» (Μακεδονία 6/5/1927).

Ο... νεοϊδρυθείς Σύνδεσμος εξέλεξε το νέο Δ. Σ... άνευ προέδρου¹⁴ (Φως 7/6/1927 & Μακεδονία 20/1/1930) και ο «Παγχαλκιδικός» για μεγάλο χρονικό διάστημα (1927-1931) στις διάφορες εκδηλώσεις θα εκπροσωπείται δι... αντιπροσώπου! Οι δραστηριότητες του Συνδέσμου αυτής της περιόδου θα εξαντληθεί σε εκλογικές συνελεύσεις, χοροεσπερίδες και εκδρομές.

Πρώτος και τελευταίος πρόεδρος του «Παγχαλκιδικού» αυτής της περιόδου υπήρξε ο **Εμμανουήλ Χατζόγλου**, ο οποίος προήλθε από τις εκλογές του Ιανουαρίου 1931. Ο Σύνδεσμος προσέφερε ό,τι ήτο δυνατόν κατά τους καταστρεπτικούς σεισμούς του '32. Συγκάλεσε έκτακτη Γεν. Συνέλευση, απευθύνθηκε σε αρμοδίους, οργάνωσε επιτροπές που συγκέντρωσαν τρόφιμα, σκηνές, είδη ιματισμού κλπ. και ο πρόεδρος με μέλη του Συνδέσμου επισκέφθηκαν τις πληγείσες περιοχές. Αυτή είναι η τελευταία προπολεμική παρουσία του «Παγχαλκιδικού» και καμμία αναφορά δεν θα δούμε για αυτόν, για τις επόμενες δύο δεκαετίες!

Ένα δημοσίευμα στη «Φωνή της Χαλκιδικής» (12/8/1945) υπό τον τίτλο «**Η Ανασύστασις του Συλλόγου Χαλκιδικής**», το οποίο αναφέρει μεταξύ άλλων: «... *Ευχαρίστως πληροφορούμεθα ότι μεταξύ των εν Θεσσαλονίκη εγκατεστημένων και εκ των διαφόρων χωριών της Χαλκιδικής καταγομένων, γίνεται σοβαρά κίνησις δια την επανασύστασιν του εν Θεσσαλονίκη Συλλόγου Χαλκιδικής...*», δεν είναι παρά μια ευχή, η οποία θα ευοδωθεί μόνο στις αρχές της επόμενης δεκαετίας.

Και ερχόμαστε στις αρχές της δεκαετίας του '50 και στη «Φωνή της Χαλκιδικής της 31/5/1953 διαβάζουμε: «*Ο εν Θεσσαλονίκη Σύλλογος των Χαλκιδικέων ιδρύθη από την ανάγκην, την οποίαν αισθάνονται τα τέκνα της Χαλκιδικής, όταν ευρίσκονται μακράν της... Προ διετίας ανενεώθη η διοίκησίς του. Από τους εκλεγέντας ... δικαιούμεθα να αναμένωμεν πολλά. Διότι ...δεν είναι δυνατόν, να παραδεχθώμεν, ότι αι ικανότητές των εξηντήθησαν εις την διοργάνωσιν ενός χορού.*»

Δεν είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε εάν αυτό το... «προ διετίας», που προαναφέρθηκε, είναι ακριβές (που σημαίνει πως η δεύτερη αυτή περίοδος του Παγχαλκιδικού άρχισε το 1951), το σίγουρο πάντως είναι πως από τότε, με πρώτο πρόεδρο τον Στέφανο Κότσιανο, ξεκίνησε μια νέα περίοδος της ιστορίας του Συλλόγου που, χωρίς διακοπές, φτάνει μέχρι τις μέρες μας.

Κατά την τελευταία αυτή περίοδο, ο σύλλογος, με άξιους προέδρους τους **Χρήστο Οικονόμου**, **Αθανάσιο Φιλιππίδη**, **Πέτρο Παπαγεράκη**, **Θεόδωρο Καλτσά**, **Νικόλαο Παπανικολάου**, **Βρασίδα Κυριαφίνη** και **Μιχάλη Καρτσιώτη**, πέτυχε προοδευτικά σπουδαία πράγματα και τα οποία είναι καταγεγραμμένα στο περιοδικό του συλλόγου «Παγχαλκιδικός Λόγος», που άρχισε να εκδίδεται από το 2009.

Στις μέρες μας, ο Παγχαλκιδικός διανύει, κατά τη γνώμη μου, τις μεγαλύτερες στιγμές της ιστορίας του, αποτέλεσμα του πολύχρονου και πολυσήμαντου έργου των δύο τελευταίων προέδρων του, **Βρασίδα Κυριαφίνη, Μιχάλη Καρτσιώτη** και των συνεργατών τους.

(Οι περισσότερες πληροφορίες του άρθρου αντλήθηκαν από δημοσιεύματα του περιοδικού και ημερήσιου τύπου της Χαλκιδικής και της Θεσσαλονίκης)

Βιβλιογραφία:

Χιούτη Κων/νου, Η ιστορική παρουσία του Παγχαλκιδικού Συνδέσμου στη Θεσσαλονίκη: Το πρώτο έτος (1909-1910). «Παγχαλκιδικός Λόγος» τ. 24/2015.

Γιάννη Κανατά, Περιοδικά: α) «**Πολύγυρος**», (τεύχη 5ο & 6ο/2001, 27ο/2005, 57ο/2010 70ο & 72ο/2012), β) **Παγχαλκιδικός Λόγος** τ.15ο/2013.

Εφημερίδες: Εμπρός, Μακεδονία, Μακεδονικά Νέα, Νέα Αλήθεια, Νέα της Χαλκιδικής, Παγχαλκιδική, Ταχυδρόμος, Φωνή της Χαλκιδικής, Φως.

Σ.Σ. Το γράψαμε επανειλημμένα και το τεκμηριώσαμε δεόντως. Το ξαναγράφουμε: Ο ίδιος ο ιδρυτής του Παγχαλκιδικού, ιατρός Γεώργιος Παπανικολάου (Σκοτ) εκ Πολυγύρου, ομολογούσε ότι ίδρυσε τον Σύνδεσμο (τότε) το 1903. Αυτή την ομολογία μετέφεραν τα ίδια του τα παιδιά, που ο ένας μάλιστα, ο Νικόλαος Γ. Παπανικολάου, υπήρξε για επτά χρόνια (1986-1993) πρόεδρος του Δ.Σ. του Παγχαλκιδικού Συλλόγου. Την τεκμηρίωση τη δημοσιεύσαμε στο τ. 14 του 2013, σελ.3-4. Τη δημοσιεύουμε και πάλι κατωτέρω,

με την παράκληση να σταματήσει αυτή η αμφισβήτηση, που τίποτα δεν ωφελεί και προσβάλλει τον ιδρυτή που υπήρξε και Μακεδονομάχος:

«Αν δεχθούμε», γράφαμε, «ότι το 1909 είναι το έτος ίδρυσης, τότε προκύπτει το ερώτημα: Πώς είναι δυνατό μέσα σε ένα χρόνο, όπως αναφέρεται στην Έκθεση πεπραγμένων του 1909, που ανακοινώθηκε στις 7 Φεβρουαρίου 1910, να είχε ο Σύνδεσμος τόση ευχέρεια, δύναμη και οργάνωση, ώστε να μπορεί: να δώσει 20 υποτροφίες για να σπουδάσουν ισάριθμοι μαθητές, να ορίσει δασκάλους σε φτωχές Κοινότητες, να διαθέσει σε αναξιοπαθούντες 1.205 γρόσια, να έχει στο ταμείο του μεγάλες εισπράξεις 15.154 γρόσια, να ενισχύσει το φτωχό σχολικό ταμείο του Καραμπουρνού με τρεις χρυσές λίρες, να εκτυπώσει φυλλάδια με οδηγίες για τους γεωργούς, κτηνοτρόφους και τα συναφή επαγγέλματα, να ιδρύσει πρακτορείο υπηρετιών κλπ.; Είναι δυνατό να απέκτησε μέσα σε ένα χρόνο τόση οργανωτική ισχύ και οικονομική ευμάρεια, ώστε να παρουσιάσει τόσο πλούσια πεπραγμένα; Η απάντηση στρέφεται σε δύο κατευθύνσεις: Ή υπήρχε «μαγιά» από τα προηγούμενα χρόνια, που λειτουργούσε άτυπα ο Σύνδεσμος, ή η Έκθεση των Πεπραγμένων ήταν Έκθεση της περιόδου από την ίδρυση μέχρι τη νομιμοποίηση του, το 1909. Όποιο όμως, από τα δύο και αν συνέβη, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η ίδρυση του Παγχαλκιδικού ανάγεται στην προ του 1909 περίοδο και εύλογα στο έτος 1903, αφού αυτό μολογούσε ως έτος ίδρυσης ο ίδιος ιδρυτής στα παιδιά του.»

Υποσημειώσεις:

1. Το έτος ίδρυσης δεν είναι τυχαίο, καθώς προηγήθηκε το κίνημα των Νεότουρκων(1908), το οποίο, στα πλαίσια της ισονομίας μεταξύ όλων των εθνοτήτων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, εννόησε υπό ορισμένες προϋποθέσεις την ίδρυση σωματείων, συλλόγων κλπ. Γράφτηκε επανειλημμένα πως ο Σύνδεσμος ιδρύθηκε το 1903, λειτουργούσε μυστικά υπό των φόβο Τούρκων και Βουλγάρων, αλλά αυτό δεν προκύπτει από γραπτά στοιχεία, παρά από τη μαρτυρία του αείμνηστου προέδρου του «Παγχαλκιδικού» (1986-1993) Νικολάου Παπανικολάου, προερχόμενη από προφορική αναφορά του πατρός του, ιδρυτή του «Παγχαλκιδικού».

2. Βλ. περισσότερα Γιάννη Κανατά, Γεώργιος Ν. Παπανικολάου, «Παγχαλκιδικός Λόγος» τ. 15/2013. Επιπλέον ο Γ. Παπανικολάου, αναφέρεται δεύτερος στον πίνακα, που περιλαμβάνει τα ονόματα των αγωνισθέντων υπέρ του Μακεδονικού Αγώνος εκ Χαλκιδικής, που συντάξε ο οπλαρχηγός Αθανάσιος Μινόπουλος το 1951.

3. α)«*Ευχαρίστω δε πληροφορούμεθα ήδη ότι αν και μνην τινων μόνον ζών αριθμών ανέλαβεν εφέτος την υποτροφίαν είκοσι απόρων μαθητών και μαθητριών εκ Χαλκιδικής καταγομένων*». (Ν. Αλήθεια 18/10/1909). β)«...Ο ...Παγχαλκιδικός Σύνδεσμος, του οποίου προϊστάται ο ...κ. Γεώργιος Παπανικολάου, δίδει, ...την εσπέραν του Σαββάτου χορευτική εσπερίδα εν τω Σκαίτιν Πάλας υπέρ των απόρων μαθητών υποτρόφων του.» (Μακεδονία 27/11/1912)

4.Ν. Αλήθεια: «*Το Δ.Σ. εκφράζει ευχαριστίας προς κ. Γ. Χρυσόφην Διευθυντήν Τραπεζής Αθηνών δια την εξ εκατό φράγκων χρυσών προσφοράν*» (22/2/1909), «*Το Δ.Σ... προς ανώνυμον Κυρίας ήτις μέσω του κ. Αγγ. Γ. Φιλίπιδου προσέφερε 5 λίρας οθωμανικάς*» (29/4/1909) κλπ.

5. Ν. Αλήθεια 15 Μαΐου 1909.

6. Ν. Αλήθεια 10 Μαρτίου 1909.

7. Πρόκειται για απόπειρα εξισλαμίσσεως έξι κοριτσιών από χωριά της Χαλκιδικής που επρόκειτο να αποσταλούν στην Κωνσταντινούπολη. Το ζήτημα απασχόλησε τον τύπο της εποχής τις προηγούμενες μέρες (βλ. «Παμμακεδονική» 11 έως 14/9/1912) που ανέδειξε την κρισιμότητά του.

8. Οι εκλογές για το νέο Δ.Σ. διεξήχθησαν στο κατάστημα του Συνδέσμου Εμποροϋπαλλήλων, έναντι Λευκού Πύργου, περίπτερον Γ. Πεντζίκη (Μακεδονία 3/3/1914)

9. Βλ. Γιάννη Κανατά, «Ζάχος Κ. Ευσταθιάδης», τ. 30/2017, σελ. 19-20 του «Παγχαλκιδικού Λόγου».

10. Ο Ζάχος Ευσταθιάδης ήταν υποψήφιος στο Συνδυασμό Ανεξαρτήτων & Λαϊκών στη Θεσσαλονίκη, εκπροσωπώντας την υποδιοίκηση Χαλκιδικής μαζί με τους Ιωάννη Τραγανό, Κατάκαλο Κατακάλου, και Ιωάννη Μαχίλη. (Ν. Αλήθεια 23/5/1915).

11.Βλ. Ν. Αλήθεια 23/3/1912 & Φως 25/11/1919.

12. Ο «Παγχαλκιδικός», όπως θα δούμε στη συνέχεια, θα ιδρυθεί, επανιδρυθεί, συσταθεί ...αρκетές ακόμα φορές.

13. Ο στρατηγός Ιωάννου επισκέφθηκε τη Χαλκιδική (Πολύγυρο και Αρναία) τον Αύγουστο του 1918.

14. Στις εκλογές της 8/5/1927 & 19/1/1930, όπως και στις ενδιάμεσες εκδηλώσεις αναφέρεται ότι ο Δ.Σ. απετελέσθη από τους... χωρίς να αναφέρεται ποτέ ο πρόεδρος και η σύνθεση του συμβουλίου. Επίσης η εφημερίδα «Παγχαλκιδική» (10/1/1932) αναφέρει: «Κατά την... εκλογήν νέου προέδρου του Δ.Σ. Θεσ/νίκης επανεξελέγη ...ο πρώην πρόεδρος του Παγχαλκιδικού Συλλόγου Βασίλειος Βασιλικός.», χωρίς αυτό να προκύπτει από τα διαλαμβανόμενα, ή απ' όσα γνωρίζουμε μέχρι σήμερα.

«...ΚΑΙ ΣΚΙΩΝΗΣ...» ... ΑΠΟΗΧΟΙ ΚΑΙ ΧΝΑΡΙΑ

ΜΙΝΑ ΚΑΪΦΑ ΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ
Αρχαιολόγος, Δρ. Αρχιτεκτονικής

Φίλεμα καρδιάς οι παρακάτω γραμμές σε δύο αγαπημένους εκεί, στη Σκιώνη...

...Χάρισμα στον Θανάση...για τη ξαδερφική του αγκάλη, που είναι βάλσαμο μαζί και ανάγκη μου...

...Δώρημα στην Ηρακλεία...για εκείνη την πρώτη συναδερφική χειραγία χρόνους πριν που ο Θεός έδωσε κι έγινε σφιχταγκάλιασμα συγγενικό...από εκείνα τα αληθινά, τα πολύτιμα...

Κυλούσε το αυτοκίνητο με ταχύτητα στην καυτή άσφαλτο... Αποκορύφωμα καλοκαιριού και ο ήλιος έστεκε περήφανος αφέντης στον άμβωνα του ουρανού... μετρούσαμε λεπτά για να φτάσουμε στη Σκιώνη, να δούμε συγγενείς αγαπημένους. Κινούμενη γιρλάντα ο έντεχνος ήχος του ραδιοφώνου μας γλυκοτύλιγε μέσα στην τροχοφόρα καμπίνα... έξω

κέντριζαν την προσοχή μας τα προικιά του αγαπημένου τόπου, όλα του Πλάστη μας κεντίδια... μια προκλητική θάλασσα γιομάτη με ανθρώπους διψασμένους για τη δροσιά της, λιόδεντρα και πεύκα, σπάρτα στην όχθη του πυρωμένου δρόμου που σάλευαν φιλήδονα από ένα ξεχασιάρικο αεράκι. Άξαφνα μια λεπτή παιδική φωνή ακούστηκε από τις πίσω θέσεις... ερωτηματικό έβαλε σαν τέλειωσε τη μικρή φράση κι εγώ την ερώτηση βελουδένια την αισθάνθηκα να αγγίζει τα αυτιά μου:

«Μαμά, στη Σκιώνη αρχαία υπάρχουν???...» Έσπευσα να απαντήσω στην αυθόρμητη απορία περήφανη, που το παιδί μου αισθάνθηκε την ανάγκη να τρυγήσει τοπική ιστορία.

«Βεβαίως κι έχει... Η αρχαία πόλη Σκιώνη...»

«Καλά, τι ρωτάς τώρα????», με διέκοψε απότομα μια φωνή με βαρύτερο ηχώχρωμα, «...Δεν κάνεις τέτοιες ερωτήσεις στη ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ μαμά, θα έπρεπε να το ξέρεις... σταματημό δε θα έχει μέχρι να φτάσουμε...».

«Ωχ, ναι!! ...εντάξει, αρκεί η απάντηση, μαμά, υπάρχουν αρχαία, με κάλυψες...»

Το σκληρό μήνυμα είχε παραδοθεί ολοκάθα-

ρα στον αποδέκτη, το επιβεβαίωσαν εκείνη την ώρα και δύο ζευγάρια παιδικά μάτια στην απόχρωση του πράσινου που με αγριοκοίταξαν για να εξασφαλίσουν τη... σιωπή μου. Ένα τρίτο, σε γαλάζιους τόνους, ομοίως φουρτουνιασμένο είχε ήδη στραφεί στο παράθυρο, σχολιάζοντας το ζηλευτό στρίφωμα που έραβε το σμίξιμο γης και θάλασσας. Αναδευτήκα ενοχλημένη στην καρέκλα μου... ένα απαλό κύμα εκνευρισμού χρωμάτισε άτονα τη φωνή μου, καθώς για δυο τρεις στιγμές επέμεινα να τους δώσω έστω και λιγοστές πληροφο-

ρίες. Μάταιος κόπος... τα τρία παιδιά πίσω μου αρνήθηκαν πεισματικά, έστω να νυχποπατήσουν στο μακρινό παρελθόν της περιοχής... για την ακρίβεια, είχαν ήδη αρχίσει τις εγγραφές σε παλιά παπούτσια... Η ξελογιάστρα θάλασσα στ' αντίκρυ με είχε νικήσει... κατά κράτος. Ένας πικρός συνωστισμός στα

μέσα μου έγιναν τα λόγια τους, που πλήγισαν τον εγωισμό μου, λόγχισαν θανάσιμα την... αρχαιολογική μου υπόσταση και διέγραψαν μονοκοντυλιά τη διάθεσή μου να τους μιλήσω για εκείνη την πρώτη πόλη των Πελληναίων, στη ΝΔ ακτή της Κασσανδρινής χερσονήσου. «...Μην επιμένεις, άφησέ τους...» ακούστηκε κατευναστική η ανδρική φωνή δίπλα μου, «θα έρθει η ώρα που θα αναζητήσουν από μόνοι τους την ιστορία που τώρα πασχίζεις να τους πεις. Θα 'ρθει, αργά ή γρήγορα...». Ως τη φωνή της λογικής τη λογάριασα και καμώθηκα πια πως δε με ένοιαζε η τριπλή απόρριψη, συμφιλιώθηκα μαζί της, μα φύλαξα στη μνήμη μου εκείνη την αυθόρμητη απορία, έστω και αν, γρήγορα, στα... αζήτητα βρέθηκε...

Δεν αργήσαμε να φτάσουμε στο όμορφο χωριό και... να το προσπεράσουμε. Δύο χιλιόμετρα πιο πέρα σταματήσαμε μπρος στην ασπριδερή εκκλησιά της Παναγίας της Φανερωμένης. Κατεβήκαμε τα λιγοστά σκαλιά, αγναντεύοντας απέναντι τη θάλασσα που χαϊδολογούσε την ακτή, μπρος στον χαμηλό φράχτη. Είδαμε το μικρό καμπαναριό σιμά της, το εστεμμένο με λευκό σταυρό... ασβεστωμένο, με συμπληρωματικές πινελιές σε χρώματα Ελλάδας, έτοιμο να κρούσει τον

Η Κοίμηση της Θεοτόκου. Τοιχογραφία 16ου αι. στην Παναγία Φανερωμένη

εσπερινό της μεγάλης γιορτής σε λίγες μέρες. Έμπρός του καθίσαμε και ξαποστάσαμε. Η μικρή αυλή γύρω μας καθαρή και φροντισμένη, μέριμνα ευλαβική των Σκιωναίων, που νιώθουν τιμή τους να έχουν την ευλογία της Παναγιάς τους της θαυματουργής.

Μας φιλοξένησε για λίγο ένα χαμηλό παγκάκι... κι ενώ στον κόρφο μου απαλόγερναν τρία κεφάλια παιδικά, έντονη ένιωσα την πεθυμία να αναστηλώσω στην παρέα μου την ιστορία του μικρού ναού που στέκε μπρος μας. Δειλά ανέφερα ότι η Παναγιά μέσα στο ξωκλήσι είναι ζωγραφισμένη όχι σε ξύλο, μα σε μάρμαρο, που 'φτάσε στην ακτή από μόνη της, θαυματουργικά, για να ζωντανέψει την πίστη μας τον καιρό της Τουρκοκρατίας. Τα ζεστά τους βλέμματα έδειξαν ότι μόλις είχα χαϊδέψει την περιέργειά τους. Τα λόγια της παράδοσης ξεκίνησα να αναπαράγω: Λέγεται, λοιπόν, ότι ένας χωρικός τον 16ο αιώνα, διέκρινε ένα φως στη θάλασσα να κινείται προς την ακτή. Για πειρατικό καράβι το πέρασε και ενημέρωσε τρομαγμένος το χωριό του, το βυζαντινό Τσαπράνι, κτισμένο μεσόγεια, πιο πέρα από την αρχαία πόλη, σε ύψωμα 200 μέτρα ψηλό. Καρτέρι στήσανε οι χωριανοί στον υποτιθέμενο κίνδυνο, έως το χάραμα, για να διαπιστώσουν ότι το κινούμενο... φως, που είχε πια... προσαράξει, ήταν ένα μεγάλο κομμάτι μάρμαρο, με την Παναγιά ζωγραφισμένη πάνω του. Συγκλονισμένοι ζήτησαν από τον Τούρκο μπέη της περιοχής άδεια να χτίσουν μικρή εκκλησιά, για να στεγάσουν το ξυλάρμενο σημάδι της πίστης, που έφτασε στα μέρη τους πλέοντας από την απέναντι Θεσσαλική ακτή. Αρνήθηκε ο άπιστος Τούρκος την ταπεινή πρόταση και άρχισε μαινόμενος το σκληρό ζωγραφισμένο μάρμαρο να ποδοπατά. Μαλάκωσε τότε ο δυσλάξευτος λίθος και εγκλώβισε τα βέβηλα πόδια. Συγχώρεση ζήτησε ο μπέης, μετανιωμένος, από τους κατοίκους και από το Θεό τους, που τέτοιο θάμα έκανε για να τον συνετίσει. Έγκριση έδωσε και η μικρή, μονόκλιτη ξυλοσκεπής αρχικά εκκλησιά πάνω σε λείψανα παλαιοχριστιανικού ναού, χτίστηκε, με εξάρτηση αρχικά από τη Θεσσαλική Μονή Φλαμουρίου, από το 1881, ωστόσο, υπήχθη στη δικαιοδοσία του Πατριαρχείου.

Μπήκαμε στο μικρό ναό σεβαστικά, κατά πώς πρέπει... Ευρύχωρος ο προθάλαμος, γιομάτος με κάθε είδους σύγχρονα φυλαχτά και ποικίλες εικονίτσες ακαλαίσθητα αραδιασμένες... θα ήταν μάλλον καλύτερος δίχως αυτά, σκέφτηκα. Πήρα το βλέμμα μου αμέσως από τη διακοσμητική παρέμβαση των τελευταίων ετών, το ίδιο ατυχής με την αλόγιστη αντικατάσταση της αρχικής ξύλινης στέγης μετσιμεντένια. Το έστρεψα ψηλά στον τοίχο πάνω από τη μεσόπορτα, προς τον κυρίως ναό. Είδα τον πολύχρωμο χρωστήρα του λαϊκού καλλιτέχνη που γέμισε την επιφάνεια της μικρής κόγχης με τη μορφή της ένθρονης Θεοτόκου πλαισιωμένης με αρχαγγέλους. Ψηλότερα, η μισοκατεστραμμένη παράσταση της Δευτέρας Παρουσίας.

Η παρέα μου είχε ήδη προχωρήσει. Έσκυψα για να περάσω το χαμηλό άνοιγμα με το ξύλινο ανωκάσι... Καμιά εικοσαριά βήματα πιο πέρα, όρθιο στέκει το γραπτό μάρμαρο. Πριν τα βηματίσω, τα λιγοστά κατάλοιπα της επαρχιακής αγιογραφικής τέχνης, που αγλάισε την εκκλησιά τον καιρό της κατασκευής της, μπήκαν στο πλάνο μου και αναρίγησα, σαν σκέφτηκα το μένος που τη λάβωσε κατά τον Χαλασμό. Τούτη τη σκέψη θέλησα να μοιραστώ και ξεκίνησα δείχνοντας τους πληγιασμένους τοίχους... «Τουρκαλάδων ντροπιαστικές δουλειές το 21'...»... «Σαν μπαίνουμε στις εκκλησίες, δεν κάνουμε ξενάγηση, την προσευχή μας κάνουμε» μου εκτόξευσε κοφτά η μπάσα φωνή του πρωτότοκου μου. Μετέωρη έμεινε η φράση μου, μετά το απότομο φρενάρισμα, τα υπόλοιπα λόγια που ήθελα να πω ούτε καν ψελλίσματα γίνανε. Η διάθεσή μου σιωπή έγινε πάλι... και τις πληροφορίες, που ορεγόμενι να τους μεταγγίσω, βαγόνια αραγμένα σε ερημικές ράγες τις ένιωσα...

Γύρισα το κεφάλι σιωπηλή στα χρωματιστά απομεινάρια, στις λιθόκτιστες επιφάνειες. Ψηλά αγνά ντεψα, καθώς οι άγιες μορφές που κοσμούσαν κάποτε την κάτω ζώνη λείπουν και τους απογυμνωμένους τοίχους παραταγμένα στασίδια καλύπτουν τώρα πια. Σκηνές από τη ζωή και τα Πάθη του Χριστού σε ευρύχωρα διάχωρα, σε παράταξη αναπτύσσονταν δύο μακριές πλευρές. Η διαδοχή τους διακόπτεται στην επιφάνεια του δυτικού τοίχου, πάνω από το χαμηλό πέρασμα, από την παράσταση της Κοίμησης της Θεοτόκου, με τους Αποστόλους, θρηνούντες να περιβάλλουν το σεπτό σκηνώμα. Στον νότιο τοίχο η Γέννηση, η Υπαπαντή και η Βάπτισή σώθηκαν αποσπασματικά, ωστόσο σχετικά εύκολα διέκρινα το πάτημα του Χριστού σε πλακαρό υποπόδιο με φυόμενα φίδια, σύμβολο της νίκης Του κατά της αμαρτίας. Από τον άλλοτε κατάγραφο βόρειο τοίχο, μικρά τμήματα μόνο βρήκα αγκυλωμένα στους λίθους που τον ύψωναν: Κρίση των Αρχιερέων, Απόνηση του Πιλάτου, Σταύρωση, Ενταφιασμός, εις Άδου Κάθοδος, όλες εικόνες που ανασυνθέτουν την πιο αληθινή, την πιο θλιβερή και συνάμα την πιο δοξαστική του κόσμου ιστορία.

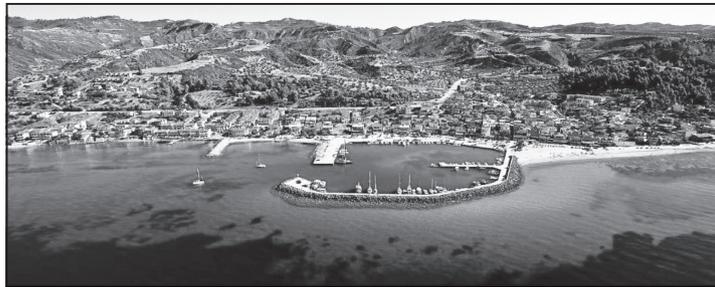
Με σφιχτοπλεγμένα τα δάχτυλά μου έφτασα στη δυσδιάκριτη εικόνα της Παναγιάς, τη ζωγραφισμένη στο όρθιο παλιό μάρμαρο. Στάθηκα αντίκρυ της για λίγο, ίσα για να ακουμπήσω δυο λόγια πέρα από τα χείλη μου στο προστατευτικό γυαλί. Στα αριστερά μου, δύο ζευγάρια χέρια παιδικά τραβούσαν το βαρύ πορφύρο βήλο του ιερού. Δε διέκοψα την αυθόρμητη κίνηση, επιτρεπτή για το φύλο τους άλλωστε, μοναχά τους είπα να αγναντέψουν στο ιερό την Πλατυτέρα με τους Αρχαγγέλους στη μικρή κόγχη και, λίγο ψηλότερα, την Ανάληψη με το Άγιο Μανδήλιο, τη Φιλοξενία του Αβραάμ και τον Ευαγγελισμό. Σαν να κατάλαβα ότι για λίγο ταξίδεψαν το βλέμμα στον κρυμμένο τοίχο.

Φύγαμε από την Παναγία, σκοπεύοντας να επιστρέψουμε στη γιορτή της, στις 23 του ίδιου μήνα. Όμορφα κύλησε η υπόλοιπη μέρα, όμορφα και το υπόλοιπο καλοκαίρι. Πάει καιρός από τότε, μα η ανάγκη μου να απαντήσω σ' εκείνη την πρώτη απορία περί αρχαιοτήτων της Σκιώνης ακόμη να ξεπορτίσει. Εκείνες οι λέξεις που φρένιασαν τότε στο στήθος, στο ίδιο σημείο θαρρώ πως βρίσκονται. Είπα, λοιπόν, τα λόγια που μετέωρα έμειναν, χάρτινα να τα κάνω, έτοιμα να 'ναι για όποιον θελήσει να χαϊδολογήσει τα αποτυπώματα των Σκιωναίων του παλιού, του αρχαίου καιρού...

Η αρχαιότερη πόλη της Κασσανδρινής Χερσονήσου είναι η Σκιώνη. Πολεμιστές από την Πελλήνη της Πελοποννήσου λέγεται ότι της έδωσαν την πρώτη ανάσα, κάπου στο 12ο αι. π.Χ., δίχως να το θέλουν πραγματικά. Ο Θουκυδίδης αναφέρει ότι οι Πελλήνεις, μετά την άλωση της Τροίας, επέστρεφαν στην πατρίδα με τα πλοία τους φορτωμένα λάφυρα, αλλά και σκλάβες. Γι' αναζήτησαν στο θαλασσινό τους διάβα, και προσάραξαν στην περιοχή για να διαχειμάσουν, προτού ξαναξεκινήσουν για τον

τελικό τους προορισμό. Ευκαιρία βρήκαν κάποτε οι Τρωαδίτισσες σκλάβες, και με τις παραινήσεις της Αιθύλας, της αδελφής του βασιλιά Πριάμου, έκαψαν τα πλοία, εξαλείφοντας κάθε πιθανότητα για επιστροφή των Αχαιών στη γενέτειρα γη. Οι Πελλήνεις, με τα καράβια τους κουφάρια πλέοντα πια, αναγκάστηκαν να αποφυλακίσουν στην Κασσανδρινή ακτή τα ξεχασμένα τους όνειρα... και, κάπως έτσι, εκείνο το προσωρινό αραξοβόλι πήρε χαρακτήρα μόνιμο και μετουσιώθηκε σε νέα πατρίδα. Μεράκι έβαλαν οι πρώτοι τούτοι κάτοικοι στο στρατηγικής σημασίας δυσπρόσιτο ύψωμα Μύτικας (3 χλμ Ν του σύγχρονου χωριού) και στη κορφή του σάρκωσαν την πόλη τους, τη Σκιώνη, τειχισμένη. Λιγοστά οικοδομικά λείψανα εκεί, όπως κατάλοιπα δημόσιου κτίσματος καθώς και διάσπαρτο δομικό υλικό κλασικών χρόνων, ανήκουν στην ιστορία της που είχε λιακάδες είχε και συννεφιές. Πάντως, με τη νέα εγκατάσταση, το όνομα του ήρωα Πρωτεσίλαου, γιου του Θεσσαλού Ίφικλου, εμπλέκει στενά ο μύθος, που δε δέχεται τον θάνατό του στα Τρωικά εδάφη, αλλά τον θέλει να αναζητά τον νόστο μαζί με τους Αχαιούς και να πρωταγωνιστεί τελικά, στην ίδρυσή της. Ο οικιστής Πρωτεσίλαος έγινε σύμβολο και αποτυπώθηκε κρανοφόρος στα νομίσματα της πόλης, με το όνομά του να αναγράφεται επάνω στην επιφάνειά τους, "επί τα λαία" (δεξιά προς αριστερά).

Ο οικισμός της Νέας Σκιώνης σήμερα

Με το πέρασμα του χρόνου, η Σκιώνη που εμπλουτίζεται ίσως και με νέους αποίκους από την Εύβοια, εξελίσσεται σε σημαντική εμπορική δύναμη, με τη δυνατότητα μάλιστα, να κόβει δικά της νομίσματα, από το τέλος του 6ου αι. έως και την ενσωμάτωσή της στο Μακεδονικό βασίλειο του Φιλίππου Β', το 349-348 π.Χ. Ούσα στο έμπα του Θερμαϊκού κόλπου, με τη δυνατότητα να ελέγχει το ΒΔ Αιγαίο, καλλιέργησε τη ναυτιλία, προωθώντας από το λιμάνι της, στα ριζά της απόκρημνης πλαγιάς του Μύτικα, την εμπορία των τοπικών της προϊόντων, λάδι, μέλι, ξυλεία κ.ά., και διευκολύνοντας την αγοραπωλησία του ξακουστού οίνου της γειτονικής Μένδης. Ευημερία πρόσθετη της χάρισε φαίνεται τούτη η μεσιτεία.

Την ταπεινώση που υπέστη η πόλη από τον Ξέρξη, τον 5ο αι., μαζί με τις υπόλοιπες πόλεις της Χερσονήσου, την ξόρκισε θαρρώ ο Σκιωναίος κολυμβητής Σκυλλίας ή Σκύλλης ή Σκύλαξ και Σκύλλος, «δύτης τῶν τότε ἀνθρώπων ἀριστος», κατά τον Ηρόδοτο, που λάμπρυνε την ιστορία με πράξη ηρωική. Αιχμάλωτος του εχθρού, κατάφερε να δραπετεύσει και,

με συνεχείς αθώρητες καταδύσεις στην τρικυμισμένη θάλασσα, να κόψει τις άγκυρες των Περσικών πλοίων, προκαλώντας τους εκτεταμένες φθορές και ανεξέλεγκτο πανικό. Μετά τη δολιοφθορά, διένυσε απόσταση 80 σταδίων (9 ναυτικά μίλια, 13χλμ.), από τους Αφέτες της Μαγνησίας έως το Αρτεμίσιο της Εύβοιας, κομίζοντας στους Έλληνες, με κίνδυνο ζωής, πληροφορίες καταλυτικές για τη νικηφόρα έκβαση της μάχης. Η έφηβη κόρη του, Ύδνα, εκπληκτική δύτρια και η ίδια, λέγεται ότι τον συνόδευσε στο τολμηρό εγχείρημα. Δυο χρυσά αγάλματα, αναφέρει ο Πausανίας ότι στήθηκαν για πατέρα και κόρη στο ιερό των Δελφών, που σύλησε ο Νέρων χρόνια αργότερα.

Στον αντίποδα του ηρωισμού του Σκυλλία, καταγράφεται η προδοτική συνεργασία του Σκιωναίου στρατηγού Τιμόξενου με τον Αρτάβαζο, το 479π.Χ., έξω από τα τείχη της Ποτίδαιας, κατά την πολιορκία της πόλης. Τυχαία ανακάλυψαν οι υπόλοιποι στρατηγοί τις ύπουλες επαφές των δύο ανδρών, αποκάλυψαν τον προδότη Τιμόξενο, μα δεν τον διαπόμπευσαν. Έτσι, δεν άφησαν την πυρωμένη σφραγίδα της προδοσίας του ενός να ακουμπήσει τη γενέτειρα πόλη του, μη και τη βαρύνει ολάκερη, και για πάντα, από το ντροπιαστικό στίγμα.

ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ – ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ Ή ΣΤΑΣΗ ΖΩΗΣ;

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Ν. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ
Ομ. Καθηγητής Μηχανικής Τροφίμων,
Τμήμα Γεωπονίας Α.Π.Θ.

Αειφορία και Άνθρωπος

Η ετυμολογία της λέξης «άνθρωπος» εμπεριέχει το βαθύ νόημα και την αποστολή του ανθρώπου πάνω στη γή. **Άνω θρώσκω** σημαίνει βλέπω, ατενίζω ψηλά. Επιδιώκω συνεχώς την πρόοδο, την καλύτερευση, την πνευματική ανάταση και ολοκλήρωση. Με αίσθημα ευθύνης και αυτοσεβασμού, στρατεύομαι στην υπηρεσία των ανθρώπινων αξιών. Μια από τις σημαντικότερες ανθρώπινες αξίες είναι ο σεβασμός στη φύση και τον ίδιο τον άνθρωπο, τον σημερινό και τον αυριανό, που είναι προσωρινός ένοικος και χρήστης αυτού του

πλανήτη.

Προϋπόθεση της συνέχισης της ζωής πάνω στον πλανήτη, είναι η προστασία της «αειφορίας» του, της ικανότητάς του, δηλαδή, να συνεχίσει να **φέρει** (παράγει, δημιουργεί) **ες αεί** (παντοτινά, αδιάκοπα).

Ενώ η έννοια της **αειφορίας** είναι απλή και κατανοητή, οι **διαστάσεις** και οι εκδοχές της είναι πολλές και ενδιαφέρουσες. Σύμφωνα με το Webster's Dictionary of the American Language, το ρήμα SUSTAIN, που δίνει το επίθετο *sustainable* (αειφορικός, αειφόρος), εμπεριέχει τις παρακάτω συμπληρωματικές έννοιες:

* * *

συνέχεια από τη σελίδα 17

Με τον ηρωισμό και την προδοσία στο ενεργητικό της όδευσε η Σκιώνη μετά τα Περσικά, οπότε και η σύνταξη με την Αθηναϊκή Συμμαχία θεωρήθηκε λανθασμένη. Έλλογη ενέργεια κρίθηκε η προσχώρηση στο πλευρό των Σπαρτιατών, κατά τον Πελοποννησιακό πόλεμο, και δηλώθηκε με το καλωσόρισμα του Σπαρτιάτη στρατηγού Βρασίδα, το 423π.Χ. Τον όλεθρο κυφορούσαν τα στρατεύματα των Αθηναίων που έσπευσαν, υπό τις εντολές των στρατηγών Νικία και Νικήρατο, για να τιμωρήσουν την ατίθαση συμπεριφορά... τον σκόρπισαν μέσα στην πόλη με απονία, όταν την κατέλαβαν, μετά από δίχρονη πολιορκία, αφού πρώτα κατάφεραν να κατακτήσουν έναν χαμηλότερο, αλλά «κρατερό λόφο» βόρειά της. Η ασίγαστη μήνις των Αθηναίων περιελάμβανε σφαγιασμό των μάχιμων ανδρών, εξανδραποδισμό των υπάρχοντων αμάχων και διαμοιρασμό της συντετριμμένης γης σε φυγάδες Πλαταιείς... Έτσι πλήρωσε ο λαός της Σκιώνης το τόλμημα να διεκδικήσει το δικαίωμα της ελεύθερης άποψης και να επιλέξει ελεύθερα την... εξωτερική πολιτική της πατρίδας του. Τέλος, στα ρακένδυτα χρόνια έβαλε λίγα χρόνια αργότερα ο Σπαρτιάτης Λύσανδρος, που έδωξε τους Πλαταιείς αποίκους και την αθηναϊκή φρουρά και επαναπάτρισε όσα γυναικόπαιδα είχε φυγαδέψει ο στρατηγός Βρασίδας λίγο πριν την πολιορκία της πόλης.

Ελάχιστες είναι οι πληροφορίες από εκεί και πέρα για την άλλοτε ευημερούσα πόλη, που, μετά το τέλος του αιματηρού εμφυλίου, δήλωσε παρούσα στη βραχύβια Χαλκιδική συμμαχία. Λίγο μετά, από στρατεύματα του Φίλιππου Β' λαβώθηκε, όχι θανατηφόρα, ευτυ-

χώς. Επέζησε ως ένας μικρός οικισμός, μακριά από τη δόξα του ιστορικού της παρελθόντος. Ως παράκτιο πόλισμα στη σκιά της κραταιής Κασσάνδρειας σημειώνεται η Σκιώνη από τη γραφίδα του Στράβωνα. Με αυτή τη μορφή, και με το λιμάνι της, ως ένα βαθμό ακμάζον, λόγω θέσης, πορεύτηκε στα ρωμαϊκά χρόνια, έως τον 4ο αι. μ.Χ.). Κάπως έτσι τη βρήκε και το χάραμα της παλαιοχριστιανικής περιόδου, τα μέσα του βου αι., όμως, την αντάμωσαν αποκαϊδι. Ούννοι καταδίκασαν την αρχαία πόλη σε νεκρική ακαμψία, υστέρα από ιστορική διαδρομή δεκαοκτώ αιώνων. Χρόνια μετά, εποχή Βυζαντίου, οι κάτοικοι της περιοχής φοβούμενοι τα ρεσάλτα των κουρσάρων, οργάνωσαν για προστασία οικισμό σε ψηλό σημείο, στην ενδοχώρα. Το σημερινό χωριό ιδρύθηκε με τη σειρά του παράκτια, τη δεκαετία του 1930, λαμβάνοντας το όνομα της πρώτης πόλης με επιθετικό προσδιορισμό δηλωτικό της... ηλικίας του (Νέα Σκιώνη).

Τούτα περίπου τα λόγια ήθελα να πω στα τρία παιδιά του πίσω καθίσματος, στο περσινό ταξίδι στη Σκιώνη, μα... φιλήκοα ώτα δεν βρήκα. Τα χάραξα λοιπόν κι εγώ, σε φιλόξενο χαρτί, να τα βρουν σαν αναρριχηθεί στο μυαλό τους η περιέργεια για την ιστορία του τόπου τους και μεστώσει όσο πρέπει... αργά ή γρήγορα, όπως με καθησύχασε εκείνη τη μέρα η... φωνή της λογικής δίπλα μου. Δεν κρύβω ότι αδημονώ γι' αυτό το πότε θα γενούν ταξιδευτές διψασμένοι για την ιστορία του τόπου τους ... Θέλω πολύ γρήγορα να είναι, ... τόσο ώστε από τις... Περσείδες θαρρώ πως θα ζητήσω φέτος την ευχή, μιαν Αυγουστιάτικη βραδιά, όταν ακτινοβολούσες θα βουτούν στη γη... κι εκείνες, δεν μπορεί, θα μου το κάνουν το χατίρι...

1. διατηρώ στη ζωή, φροντίζω, συντηρώ, διαωνίζω
2. προσφέρω στήριγμα, συντήρηση, θαλπωρή
3. υποστηρίζω από κάτω, φέρω το βάρος, το φορτίο
4. εμπνυχώνω, ενθαρρύνω, παρηγορώ, ανεβάζω
5. αντέχω, φέρω - παράγω ενάντια σε δυσκολίες
6. υφίσταμαι ή υποφέρω τραυματισμό, απώλεια, κλπ
7. υποστηρίζω την αξία ή τη δικαιοσύνη
8. επιβεβαιώνω, συνεργάζομαι

Η έννοια της αιφορίας, εμπεριέχει την έννοια της προσμονής. Συνηθίζουμε να συνδέουμε τη λέξη προσμονή με κάτι που προσδοκά ο άνθρωπος. Σύμφωνα, όμως, με τον Νομπελίστα Pyla Prigosine (Nobel Χημείας, 1977), η λέξη **προσμονή** (*anticipation*) αφορά **κάθε ζώντα οργανισμό**. Από την αμοιβάδα μέχρι τον άνθρωπο, όλοι και όλα έχουν δικαίωμα στην προσμονή. Όλα τα έμβια όντα δικαιούνται να υπάρχουν, να ζουν αρμονικά στη φύση και να διαωνίζονται, αφού είναι όλα τους δημιουργήματα του Θεού.

Αν και ευνόητα, όλα αυτά έχουν παρεξηγηθεί από τον σημερινό άνθρωπο, με αποτέλεσμα να απειλείται άμεσα η φυσική ισορροπία και αυτή η ίδια η συνέχιση της ανθρώπινης ύπαρξης.

Χαρακτηριστικά συμβατικής γεωργίας και “ανάπτυξης”

Η σημερινή συμβατική γεωργία στηρίζεται στη μεγιστοποίηση της παραγωγής και στην ελαχιστοποίηση του οικονομικού κόστους, με ληστρική και σπάταλη χρήση πόρων, με τη ματιά κολλημένη στο *σήμερα*, χωρίς σκέψη και ανησυχία για το πραγματικό κόστος, χωρίς φροντίδα για το *αύριο*, για τη *συνέχεια* συνύπαρξης του *ανθρώπου* με τη *φύση*.

Επίκεντρο της ανθρώπινης δραστηριότητας είναι κατά κανόνα, **το χρήμα, η “δύναμη”, η επικυριαρχία** του ανθρώπου πάνω στον άνθρωπο και στη φύση. Τα πάντα αγοράζονται και πωλούνται. Στην πρώτη παγκόσμια συνδιάσκεψη ηγετών χωρών για την προστασία του πλανήτη (Rio de Janeiro, 1992), οι μεγάλες χώρες συμφώνησαν μεν στην ανάγκη λήψης δραστικών μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος, δεν δέχθηκαν όμως, να τροποποιήσουν την παραγωγική τους μηχανή, για να μειωθεί ο ρυθμός καταστροφής του Όζοντος. Στη συνδιάσκεψη του Κιότο (1997), οι ίδιες χώρες προσέγγισαν το πρόβλημα με ακόμη μεγαλύτερο κυνισμό. Τώρα πλέον, οι «*μεγάλοι*» μπορούν να αγοράζουν το μερίδιο ρύπανσης των τρίτων, μη-βιομηχανοποιημένων χωρών, «έναντι πινακίου φακής». Αγοράζοντας τη δυνατότητα εκπομπής μεγαλύτερων ποσοτήτων διοξειδίου του άνθρακος (CO₂), οι πλούσιες χώρες μπορούν να καταστρέφουν με ακόμη γρηγορότερο ρυθμό *το προστατευτικό στρώμα του όζοντος* στον πλανήτη μας, με άμεση συνέπεια την παγκόσμια κλιματική αλλαγή που οδηγεί στα ακραία καιρικά φαινόμενα, στην ερημοποίηση μεγάλων περιοχών της γης και μια πλειάδα άλλων αρνητικών επιπτώσεων. Ο άνθρωπος επιλέγει να κατα-

στρέφει το «σπίτι» μέσα στο οποίο ζει, το «σπίτι» που αύριο θα παραδώσει στα παιδιά του!!!

Μιλάμε για παράνοια και παραλογισμό που οδηγούν, με μαθηματική βεβαιότητα, σε αυτοκαταστροφή! Ποιο είναι αλήθεια το νόημα και ποια η αξία μιας «*ανάπτυξης*», που πραγματοποιείται:

- χωρίς σεβασμό στη Φύση, αφού στόχος μας δεν είναι η συνεργασία μαζί της, αλλά η επικυριαρχία της,
- χωρίς σεβασμό στον άνθρωπο και τις ανθρώπινες αξίες, αφού έχουμε ανταγωνισμό μέχρι εξόντωσης,
- χωρίς ηθική, αφού δεν σεβόμαστε το δικαίωμα ύπαρξης και προσμονής για όλους τους ανθρώπους και για όλα τα έμβια όντα,
- χωρίς λογική, αφού θεωρούμε ότι έχουμε απεριόριστους πόρους, άτρωτο πλανήτη και ανυπαρξία αλληλεξάρτησης μεταξύ ανθρώπου και φύσης,
- χωρίς σεβασμό στην πολιτιστική μας κληρονομιά, στην παράδοση, στις ρίζες μας (αλλοτρίωση),
- χωρίς λύσεις στα διογκούμενα προβλήματα (αδιέξοδα).

Αποτέλεσμα μιας τέτοιας πλασματικής «*ανάπτυξης*» είναι το πρόσκαιρο οικονομικό όφελος των λίγων σε βάρος των πολλών και η ψευδαίσθηση επικυριαρχίας του ανθρώπου πάνω στη Φύση. Αυτό οδηγεί νομοτελειακά στην υποθήκευση της εύθραυστης ισορροπίας, πάνω στην οποία λειτουργεί ο φιλόξενος πλανήτης μας, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τη συνέχιση της ζωής και της ευημερίας των ερχόμενων γενιών.

Πόσο αιεφόρος είναι η παραγωγή Γενετικά Τροποποιημένων Τροφίμων;

Οι νέες τεχνικές της Γενετικής Μηχανικής προσφέρουν τη δυνατότητα πρόκλησης εκτεταμένων αλλαγών στο γονιδίωμα των διαφόρων καλλιεργούμενων φυτών, με την εισαγωγή γονιδίων από άλλες πηγές του ίδιου ή διαφορετικού επιπέδου ζωής (*άλλα φυτά, μικρόβια, ακόμη και ζώα*).

Η εξέλιξη αυτή δημιούργησε μια καινούργια πραγματικότητα στο χώρο της πρωτογενούς παραγωγής και έφερε στο προσκήνιο τα «*γενετικά τροποποιημένα*» (κατά εθελούσιο λάθος αναφερόμενα και ως «*μεταλλαγμένα*») τρόφιμα (ΓΤΤ).

Ο διάλογος πάνω στις γεωργικές εφαρμογές της Γενετικής Μηχανικής εστιάζεται σε διάφορα θέματα που, άμεσα ή έμμεσα, απασχολούν κάθε ενεργό πολίτη-Καταναλωτή, μιας και αφορούν:

1. Την *υγεία και ασφάλεια* του Καταναλωτή και την προστασία των δικαιωμάτων του.
2. Το *περιβάλλον* και τη *βιοποικιλότητα* του πλανήτη.
3. Τις *δομές* και το *μέλλον* της γεωργίας.
4. Τον *έλεγχο του διεθνούς εμπορίου* και της παγκόσμιας οικονομίας.
5. Τις *τοπικές κοινωνίες* των αναπτυσσόμενων χωρών.
6. Τον *κοινωνικό ρόλο* και την *ηθική της επιστήμης* και της τεχνολογίας.

7. Την οριοθέτηση και *ανάληψη ευθυνών* σε περίπτωση απρόβλεπτων δυσμενών επιπτώσεων.

8. Τη *σήμανση και τη νομοθεσία* ελέγχου των ΓΤΤ

9. Το δικαίωμα *ελεύθερης* επιλογής.

Από την ανάλυση των παραπάνω ζητημάτων αβίαστα προκύπτει το συμπέρασμα, πως η προσχώρηση της Ελληνικής Γεωργίας στην καλλιέργεια γενετικά τροποποιημένων φυτών μόνο ζημιά μπορεί να επιφέρει στην χώρα μας, αφού οι μόνοι που θα καρπωθούν το όποιο βραχυπρόθεσμο όφελος θα είναι οι εταιρείες παραγωγής και διακίνησης γενετικά τροποποιημένων σπόρων.

Η χώρα μας, με την ιστορία και τον πολιτισμό που διαθέτει, μπορεί και πρέπει να αποτελέσει, για μια ακόμη φορά, παράδειγμα προς μίμηση για όλη την ανθρωπότητα. Μπορεί να καταστεί πόλος έλξης ξένων επισκεπτών για έναν πρόσθετο σημαντικό λόγο. Για το λόγο της ανακήρυξης της ως χώρας ελεύθερης από σκόπιμη απελευθέρωση (*καλλιέργεια*) γενετικά τροποποιημένων οργανισμών.

Η Ελλάδα μπορεί και πρέπει να γίνει ο παράδεισος της βιολογικής και ολοκληρωμένης Γεωργίας, όπου ο Έλληνας και ξένος καταναλωτής θα μπορεί να είναι βέβαιος ότι, αφ' ενός καταναλώνει υγιεινά και ασφαλή τρόφιμα, αφ' ετέρου δεν συμπράττει και δεν συμμετέχει σε ένα προμελετημένο έγκλημα κατά της βιοποικιλότητας του πλανήτη. Επιπλέον, η χώρα μας δεν παραδίδει το παγκόσμιο εμπόριο τροφίμων στα χέρια λίγων πολυεθνικών εταιρειών.

Το παρόν και το μέλλον των γενετικά τροποποιημένων τροφίμων θα εξαρτηθεί από την αποδοχή τους από τον Καταναλωτή. Το δικαίωμα της ενημέρωσης και το δικαίωμα της επιλογής είναι από τα βασικότερα κατοχυρωμένα δικαιώματα του καταναλωτή. Ο καταναλωτής πρέπει να γνωρίζει τί ακριβώς καταναλώνει και να κάνει συνειδητή επιλογή του διαιτολογίου του, έχοντας υπ' όψιν όλες τις παραμέτρους υγείας και ασφάλειας που συνδέονται με κάθε συγκεκριμένο προϊόν, αλλά και τις επιπτώσεις της παραγωγής του στο περιβάλλον και την ανθρωπότητα.

Είναι σημαντικό να καταλάβουμε ότι τα γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα δεν είναι απλά αποτέλεσμα ενός άλλου τρόπου παραγωγής. Τα ΓΤΤ απαιτούν απ' όλους μας μια άλλη στάση ζωής. Μια στάση ζωής μακριά από αρχές και αξίες.

Χαρακτηριστικά αειφορικής γεωργίας και ανάπτυξης

Η αειφορική ανάπτυξη έχει επίκεντρο τον άνθρωπο και πραγματοποιείται:

- Με σεβασμό στη Φύση και αναγνώριση του ιδιαίτερου ρόλου των φυτών έναντι όλων των άλλων έμβιων όντων. Όλα τα όντα καταναλώνουν ενέργεια και παράγουν ρύπανση και εντροπία (*αταξία*), ενώ τα φυτά δεσμεύουν ενέργεια, εντροπία και ρύπους (CO₂) και πα-

ράγουν οξυγόνο (O₂) και τάξη (*χημικές ενώσεις*).

- Με σεβασμό στον άνθρωπο και τις ανθρώπινες αξίες (*δημοκρατία, αλληλεγγύη, συνεργασία*).

- Με αναγέννηση-ανακύκλωση πόρων (*regenerative agriculture*).

- Με λογική και συναίσθηση ότι οι πόροι είναι περιορισμένοι, ενώ άνθρωπος και φύση είναι άρρηκτα δεμένοι και αλληλεξαρτώμενοι.

- Με σεβασμό στην πολιτιστική μας κληρονομιά, στην παράδοση, στις ρίζες μας.

- Με κοινωνικό έλεγχο (*social control*) της παραγωγής - διάθεσης αγαθών και της διαχείρισης πόρων.

Η αειφορική παραγωγή **δεν είναι μια άλλη μέθοδος**, μια άλλη τεχνική παραγωγής, αλλά ένας άλλος τρόπος, μια άλλη στάση, **μια άλλη φιλοσοφία ζωής**. Η αειφορική Γεωργία είναι η **ευκαιρία** για τους **Γεωτεχνικούς να οδηγήσουν την Κοινωνία στην Αειφόρο Ανάπτυξη**.

Δεν έχουμε παρά να:

- σκεφθούμε τη στενή σχέση του γεωργού με τη φύση, να

- σκεφθούμε την έλλειψη επαφής του ανθρώπου της πόλης με τη φύση,

για να καταλάβουμε την ιδιαίτερη ευθύνη των επιστημόνων που υπηρετούν τη Γεωργία στην υπόθεση της αειφορικής ανάπτυξης,

Προϋποθέσεις επιτυχίας στην προσπάθεια αυτή είναι:

- η βαθειά γνώση της Ιστορίας της Γεωργίας, μιας ιστορίας 10.000 χρόνων,

- η πλήρης επίγνωση της έννοιας και των διαστάσεων της αειφορίας στην πόλη και στην ύπαιθρο.

Μέσα από την αειφορική αγροτική ανάπτυξη επιτυγχάνονται τρεις βασικοί στόχοι:

- προστασία του περιβάλλοντος.

- οικονομική ανάπτυξη αγροτικών περιοχών με οικολογική ισορροπία.

- ευημερούσες τοπικές κοινότητες, που προτιμούν να μείνουν στην ύπαιθρο, αντί να συνωστίζονται στις μεγαλουπόλεις.

Επίλογος

Η επιβίωση και η ευημερία του ανθρώπου είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με την αειφόρο λειτουργία των φυσικών οικοσυστημάτων.

Αν ο σύγχρονος άνθρωπος συνεχίσει να επιφέρει καίρια πλήγματα στις δυνατότητες αειφόρου λειτουργίας της φύσης, τότε θα καταστρέψει το «σπίτι» που τον φιλοξενεί και θα οδηγήσει την ανθρωπότητα σε μια πορεία αυτοκαταστροφής.

Η χώρα μας, ως κοιτίδα του παγκόσμιου πολιτισμού, οφείλει να ανταποκριθεί στον αναμενόμενο ρόλο της, να ηγηθεί πρωτοβουλιών για την αειφόρο ανάπτυξη και την προστασία του πλανήτη μας από την καταστροφική μανία των ολιγάριθμων, άπληστων πολυεθνικών.

ΤΟ ΟΥΤΙ ΣΤΗ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ

«Όλη η Χαλκιδική έπαιζε ούτι, πάντοτε δουλεύανε ούτι»

ΑΝΔΡΕΑΣ ΑΓΓ. ΣΜΑΓΑΣ

Μαθητής Ε΄ Δημοτικού

Το ούτι είναι το αγαπημένο μου μουσικό όργανο, γι' αυτό και συχνά ψάχνω πληροφορίες σχετικά με αυτό. Λίγο καιρό πριν, λοιπόν, διάβαζα στο διαδίκτυο μια παλιά συνέντευξη του Κώστα Δεκαβάλα, συγγενή του σημαντικότερου κατασκευαστή ουτιών όλων των εποχών, του Κωνσταντινουπολίτη Μανώλη Βεννιού. Σε αυτήν τη συνέντευξη είχε πει ότι, όταν έγινε η Μικρασιατική καταστροφή και ήρθε ο πατέρας του Βίκτωρας στη Θεσσαλονίκη, στήνοντας από την αρχή εργαστήριο κατασκευής μουσικών οργάνων με τα καλούπια και τα εργαλεία του Βεννιού, «*όλη η Χαλκιδική ούτια είχε, ούτια και λαούτα. Δεν ήρθαν μόνο με τους πρόσφυγες. Η Χαλκιδική από παλιά είχε λαούτο είχε και ούτι. Όχι μαζί στην κομπανία, άσε που και το ούτι εδώ οι Χαλκιδικιώτες τού 'βάζαν σύρματα. Το ούτι εντελώς ποτέ δεν έσπασε, γιατί όλη η Χαλκιδική έπαιζε ούτι, πάντοτε δουλεύανε ούτι.*»

Αυτή η αφήγηση μου έκανε ιδιαίτερη εντύπωση γιατί ο παππούς μου, ο οποίος κατάγεται από τον Άγιο Νικόλαο Σιθωνίας και ζει εκεί, έλεγε ότι πρώτη φορά που έβλεπε κάποιον να παίζει ούτι ήμουν εγώ. Παρόλα αυτά, σε μια εκδήλωση που συμμετείχα με τη χορωδία του Αγίου Νικολάου, παίζοντας ούτι, με είδε μια συγχωριανή, η οποία μου δήλωσε ότι συγκινήθηκε πολύ που έπαιζα αυτό το όργανο, όπως έκανε και ο πατέρας της, μέχρι να πεθάνει. Έτσι, πήρα το θάρρος να ζητήσω από την ίδια αλλά και από διάφορους κοντοχωριανούς στη συνέχεια, κάποιες πληροφορίες που δείχνουν ότι αυτά που ανέφερε ο Κώστας Δεκαβάλας για παρουσία ουτιών στη Χαλκιδική είναι μάλλον αλήθεια.

Καθώς διαπίστωσα, λοιπόν, μέσα από τις περίπου 70 συνεντεύξεις που πήρα από παλιούς οργανοπαίχτες και άλλους Χαλκιδικιώτες, διαβάζοντας όμως, και κείμενα του κύριου Στέλιου Κοψαχείλη, υπήρχαν πραγματικά πολλοί ουτίστες που σήμερα έχουν πεθάνει και τους οποίους παρουσιάζω κατά χωριό παρακάτω. Έτσι, υπήρχαν στη **Γαλάτιστα** τα αδέρφια Μανώλης και Νίκος Καζλάρης, ο Αστέριος Γιαλιάς, ο Θεόδωρος Σαμαράς, οι Βασίλειος και Σωτήρης Σαμαράς (γιοι του), ο Ζαφείρης Πολντάσης, ο Νίκος Βουλανάς, ο Γιάν-

νης Παπανικολάου και ο Κώστας Παπανικολάου (γιος του), στην **Παλιόχωρα** ο Αθανάσιος Μαλανδρής, στα **Ριζά** ο Αθανάσιος Νίνος, στον **Πολύγυρο** ο Αθανάσιος Μπαμπές και ο Αργύρης Βογιατζής, στα **Βράσταμα** ο Ιωακείμ Καρατζιοβάλης, στην **Κρήνη** ο Δημήτρης Τσιτσίκας και ο Αχιλλέας Τζελέπης (κυρίως ακορντεόν), στα **Νέα Σίλατα** ο Αναστάσιος Αδαμίδης, στα **Νέα Μουδανιά** ο Αποστόλης Καραθανάσης και κάποιος μπαρμπα-Γιάννης, στη **Στρατονίκη** ο Γιάννης Πλιού-

Ο Νικόλαος Βαφείδης από τη Νικήτη παίζοντας ούτι (αρχείο Γιάννη Κανατά)

κας, στη **Μεγάλη Παναγία** ο Γιώργος Συμιγδάλης, ο Αστέριος Αυγολούπης, ο Κώστας Γκιούρας, ο Βασίλης Παπαμόσχος (κυρίως βιολί) και ο Κωνσταντίνος Ηλίας, στην **Πλανά** ο Γιώργος Πεγιάς, στο **Μεταγγίτσι** ο Θεόδωρος Μιχαλούδης και ο Χρήστος Μόσχος, στον **Άγιο Νικόλαο** ο Τριαντάφυλλος Μιγδάνης και ο Λεμονής Καραθανάσης, στη **Νικήτη** ο Χρήστος Κατσιμέρος και ο Νικόλαος Βαφείδης, στον **Παρθενιώνα** ο Γιάννης

Γκίκας και στη **Συκιά** ο Σπυρίδων Παυλούδης. Επειδή όμως ο αρχαιολόγος, κύριος Ιωακείμ Παπάγγελος, μου είπε ότι πρέπει να θεωρούμε πως η Χαλκιδική ξεκινάει αμέσως έξω από την πόλη της Θεσσαλονίκης και όχι όπως την γνωρίζουμε τις τελευταίες δεκαετίες περιορισμένη ως νομό, θα προσθέσω και τους ουτίστες κάποιων ακόμα χωριών: στο **Λιβάδι** οι Χρήστος και Γιώργος Χαλκιός, στο **Αδάμ** ο Ιωάννης Πανακούδης, στο **Αδραμέρι** ο Ιωάννης Γιατσάτσος, στη **Γερακαρού** κάποιος Μπαμπούκης, στον **Χορτιάτη** ο Νικόλαος Μανές, στην **Πυλαία** ο Αστέριος Τσαϊλιάνης, ο Αστέριος Καλιώτης, ο Ιωάννης Καλιώτης (γιος του, κυρίως βιολί), ο Π. Χριστακούδης και ο Τρύφωνας Καρβουνιάρης και στην **Επανομή** ο Νικόλαος Λυρτζής, ο Πανταζής Τσιούλας και ο Γιώργος Τσεκούρας.

Ανάμεσα στους Χαλκιδικιώτες ουτίστες, σύμφωνα με την εκτίμηση άλλων παραδοσιακών οργανοπαίχτων, διακρινόταν για τις μουσικές γνώσεις και τη δεξιοτεχνία του ο Μανώλης Καζλάρης ενώ ακολουθούσε ο Αστέριος Γιαλιάς και ο Αστέριος Αυγολούπης και, έπειτα, ήταν μάλλον ο Χρήστος Κατσιμέρος. Εκείνος, όμως, για τον οποίο οι ακόμα παλιότεροι διηγούνταν ότι ξεχώριζε και από αυτούς ακόμα που θεωρούνταν οι

καλύτεροι παίχτες ουτιού, ήταν ο Γιώργος Συμυγάλης. Παρότι υπήρχαν αρκετοί ακόμα που έπαιζαν σολιστικά και έκαναν ταξίμια, η αλήθεια είναι ότι οι περισσότεροι απλά «φουρκάλιζαν» χρησιμοποιώντας το ούτι συνοδευτικά, σαν να ήταν λαούτο. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα το ούτι στη Χαλκιδική, εκτός από τον τρόπο παιξίματος, να αλλάξει και στη μορφή. Εδώ, σε αντίθεση με κάθε άλλη περιοχή της Μεσογείου, συνήθιζαν να προσθέτουν συρμάτινες χορδές, μεταλλικά κλειδιά και κεφαλάρι λαούτου, προσπαθώντας να συναγωνιστούν τον δυνατό ήχο των υπόλοιπων οργάνων.

Αυτό το κατάφεραν με τη βοήθεια του γνωστότερου κατασκευαστή ουτιών στη Θεσσαλονίκη, Ηλία Κανάκη ή Καπούδαγλη, πρόσφυγα από τις περιοχές της Προποντίδας. Όπως μάλιστα τονίζει στην συνέντευξη του ο Κώστας Δεκαβάλας: «Ο Καπούνταγλης, ο Ηλίας, καλός τεχνίτης, έκανε ως επί το πλείστον ούτια. Καλά ούτια...ένα διάστημα φέρναν τα ούτια και τα αλλάζαμε κεφαλάρια, μεταλλικά, και βάζαμε και χορδές μεταλλικές. Όλες οι χορδές σύρμα...αφού ο Καπούνταγλης αναγκάστηκε, για να το ενισχύσει, να μη διπλώνει κι έβαλε στο ούτι δίπλα πλαϊνά, για να το ενισχύσει». Ο κύριος Τάσος Θεοδωράκης, όμως, της Ευλοφωνίας, οργανοποιός και μελετητής του ουτιού, μου είπε ότι «αυτές οι μετατροπές των ουτιών, ώστε να μοιάζουν με λαούτα, δεν γίνονταν για να ακούγονται περισσότερο, αφού κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει, αλλά για λόγους πολιτικούς και εθνικούς, εφόσον το ούτι το κυνηγούσαν οι εξουσίες, θεωρώντας το λανθασμένο όργανο τουρκικό». Μια ακόμα εξήγηση έδωσε ο έμπειρος οργανοποιός από τη Γαλάτιστα, κύριος Πάργος Στροϊκός, ο οποίος μου είπε ότι «επειδή τα ξύλινα κλειδιά με την ξηρασία του καλοκαιριού χαλάρωναν και αναγκάζονταν να τα φτύνουν για να φουσκώνουν, ενώ με την υγρασία του φθινοπώρου έσφιγγαν και, όταν τα έστριβαν, έσπαγαν, ήταν συνέχεια ξεκουρδιστοι, ειδικά στις πατινάδες του γάμου που γίνονταν σε εξωτερικούς χώρους. Έτσι, σκέφτηκαν να αλλάξουν κάποια στοιχεία και βρήκαν την υγεία τους. Μάλιστα, όταν έκαναν τις τροποποιήσεις και έβγαζαν την ενδέκατη χορδή, οι ντόπιοι τα ονόμαζαν τσαμπουράδες και όχι ούτια». Πάντως, ανεξάρτητα από τον λόγο που οδήγησε κάποτε τα ούτια της Χαλκιδικής σε κατασκευαστικές μετατροπές, η αλήθεια είναι ότι έμοιαζαν και παιζόντουσαν σαν λαούτα σε τέτοιο βαθμό, ώστε αρκετοί, όπως ο παππούς μου, δεν καταλάβαιναν τη διαφορά. Γεγονός, επίσης, είναι

ότι τα περισσότερα από τα παλιά όργανα που ακόμα διασώζονται φέρουν την υπογραφή του Καπούδαγλη. Υπάρχουν, βέβαια, και κάποια του Χρήστου Παρασίδη από την Καισάρεια Καππαδοκίας, ενώ ελάχιστα ήταν του Βίκτωρα Δεκαβάλα, του τρίτου από τους πρόσφυγες μαστορες ουτιών της Θεσσαλονίκης, που είχαν έρθει από Μικρά Ασία μετά το '22 και τροποποιούσαν ή πουλούσαν όργανα στη Χαλκιδική.

Εκτός από την κατασκευαστική ιδιαιτερότητα των ουτιών της Χαλκιδικής, κάτι άλλο παράξενο είναι ότι ένα όργανο ταυτισμένο με την Ανατολή παιζόταν σχεδόν αποκλειστικά στα ντόπια χωριά, ενώ τα προσφυγικά δεν είχαν δικούς τους οργανοπαίχτες. Έτσι, για να καλύψουν οι πρόσφυγες τις ανάγκες τους για γλέντια και πανηγύρια, ειδικά στην περιοχή της δυτικής Χαλκιδικής, καλούσαν σχεδόν αποκλειστικά σπουδαίους πρόσφυγες ουτίστες που ζούσαν στη Θεσσαλονίκη, όπως ο Χαρίλαος Κιουτσούκος, ο Χουρμούζης Δράγκας, ο Δημήτρης Καμαριώτης και ο Στέφανος Μαυρομάτης. Όσον αφορά, από την άλλη, την παρουσία τόσων ουτιστών στα ντόπια χωριά, φαίνεται να επιβεβαιώνεται ακόμα μια φορά ο Κώστας Δεκαβάλας, που δήλωσε ότι το ούτι υπήρχε στη Χαλκιδική άσχετα με τον ερχομό των Μικρασιατών.

Το ούτι του Νικόλαου Βαφεΐδη μετά τις αλλαγές με συρμάτινες χορδές, μεταλλικά κλειδιά και κεφαλάρι λαούτου από τον Καπούδαγλη

Σήμερα, εξακολουθούμε κάποιοι Χαλκιδικιώτες να ασχολούμαστε με το ούτι. Αυτοί που γνωρίζω και εκείνοι για τους οποίους πληροφορήθηκα ότι παίζουν συστηματικά ή περιστασιακά ούτι, είναι από την **Επανομή**, όπως ο Μιχάλης Γκαϊτατζής, από το **Αδάμ** ο Αστέριος Μαυρουδής, από τη **Γαλάτιστα** ο σχεδόν 90χρονος Νίκος Πολντάσης, ο Χρήστος Χαλκιάς, ο Πάννης Πατζαρέλας και ο Αναστάσιος Καλογεράς, από τον **Βάβδο** ο Πάννης Παπαχρήστου, τα **Βραστά** ο Αντώνης Κωνσταντινίδης, από την **Ιερισσό** ο Παναγιώτης Πλιούκας, από τη **Μεγάλη Παναγία** ο 83χρονος Γιώργος Κατραντσιώτης, οι Θεοχάρης και Κοσμάς Κατραντσιώτης (γιοι του), ο Γεώργιος Δρούγκας και ο Βασίλειος Παπαγιάννης (τώρα Μάξιμος, Μητροπολίτης Ιωαννίνων), από το **Μεταγγίτσι** ο Πάννης Καραβασίλης, από τον **Άγιο Νικόλαο** ο Νίκος Σκοπελίτης και εγώ, ο Ανδρέας Σμάγας, από τη **Νικήτη** ο Δημήτρης Σουνάς και από τη **Συκιά** ο Αθανάσιος Παντελής, ο Γεώργιος Μουστάκας και ο Γεώργιος Τσαμαγδάς. Μέχρι και η Πάολα, η δημοφιλής λαϊκή τραγουδίστρια από τη Χαλκιδική, είπε σε συνέντευξη ότι πήγε σε ωδείο για να μάθει ούτι. Κάποιοι Χαλκιδικιώτες ουτίστες μάλιστα διαπρέπουν στο εξωτερικό, όπως

ο Μαυρουδής Κοντάνης που γεννήθηκε στην Αμερική, αλλά οι ρίζες του κρατάνε από τη Μεγάλη Παναγία και έχει εκδώσει τόσο βιβλίο με μέθοδο εκμάθησης ουτιού, όσο και τρεις δίσκους ακτίνας (cd), παίζοντας και τραγουδώντας δικές του σύγχρονες και παραδοσιακές συνθέσεις. Επιπρόσθετα, το Αριστοτέλειο Πνευματικό Κέντρο δημιούργησε στην Αρναία τα τελευταία χρόνια, Ακαδημία Παλαιάς και Παραδοσιακής Μουσικής, υπό την καθοδήγηση αξιόλογων καθηγητών, όπως ο γνωστός ουτίστας Βασίλης Κασούρας που, αν και κατάρχεται από αλλού, οργάνωσε μουσικά σύνολα στη Χαλκιδική.

Φαίνεται, λοιπόν ότι, όπως στο παρελθόν, έτσι και σήμερα ασχολούμαστε αρκετοί με το ούτι, γι' αυτό και είμαι σχεδόν σίγουρος ότι θα μπορεί στο μέλλον να επαναληφθεί η φράση του Κώστα Δεκαβάλα «Το ούτι το είχαμε, δεν χάθηκε ποτέ... Είπαμε, το κράτησε η Χαλκιδική το ούτι».

Βιογραφικό

Ο Ανδρέας Αγγ. Σμάγας, με καταγωγή από τον Άγιο Νικόλαο Χαλκιδικής, γεννήθηκε το 2008.

Το 2010 παρακολούθησε μαθήματα μουσικής προπαιδείας στο Σύγχρονο Ωδείο Κύπρου και το 2012 ξεκίνησε να διδάσκεται κατ'οίκον τρίχορδο μπουζούκι.

Το 2014 έπαιξε με τον μπαγλαμά του ρεμπέτικα τραγούδια σε εκδηλώσεις του νηπιαγωγείου του και, με τον ταμπουρά του, παραδοσιακούς σκοπούς στον

Πολιτιστικό Σύλλογο Ρωμηοσύνη, με τον οποίο άρχισε τις οργανωμένες μουσικές εμφανίσεις.

Από το 2015, συμμετέχει σε αφιερώματα παίζοντας μαντολίνο με την Μαντολινάτα του Δήμου Παραλιμνίου και, από την ίδια χρονιά, λαμβάνει μέρος σε συναυλίες του Πολιτιστικού Συλλόγου Ρωμηοσύνη παίζοντας ούτι.

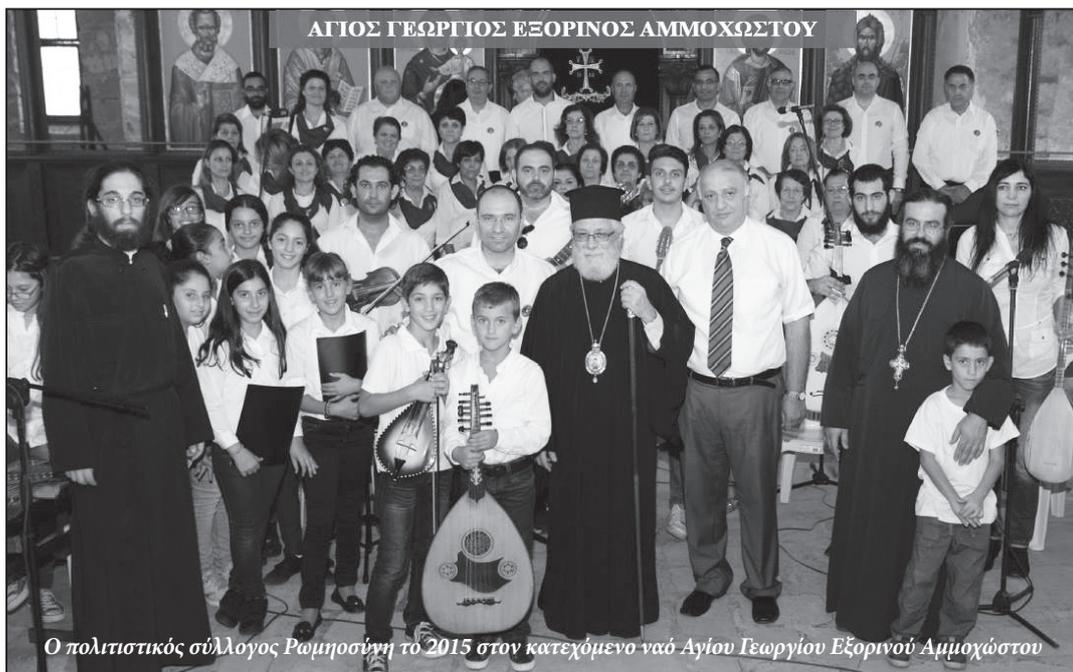
Ξεκίνησε, μάλιστα τότε, μαζί με άλλα παιδιά που μάθαιναν παραδοσιακά όργανα στη μουσική σχολή της Ρωμηοσύνης, να παρουσιάζεται σε πρωινές και βραδινές τηλεοπτικές εκπομπές.

Το 2017, άρχισε να διδάσκεται οθωμανική και αραβική μουσική στο Εργαστήρι Ανατολικής Μουσικής συμμετέχοντας στην πολυμελή ορχήστρα με όργανα της νότιας και ανατολικής Μεσογείου.

Τον ίδιο χρόνο, με το νεανικό σχήμα της Ρωμηοσύνης κέρδισαν το πρώτο βραβείο σε διεθνή διαγωνισμό με θέμα το παραδοσιακό τραγούδι και προσκλήθηκαν από το Πατριαρχείο Πασών των Ρωσσιών, στη Μόσχα, για να τιμηθούν και να πραγματοποιήσουν μουσική παράσταση, την Πρωτοχρονιά, στον καθεδρικό ναό Σωτήρος Χριστού, ενώπιον των εκκλησιαστικών και πολιτικών αρχών της χώρας.

Το 2018, προσκλήθηκε από τον κορυφαίο παγκοσμίως ουτίστα Yurdal Tokcan, για να παρακολουθήσει σεμινάρια μεταπτυχιακού επιπέδου στο ούτι.

Έκτοτε, έχει παρακολουθήσει διάφορες ακόμα διαλέξεις από καθηγητές πανεπιστημίου και διακεκριμένους καλλιτέχνες, με θέματα θεωρίας και οργάνων της Ανατολικής Μεσογείου και συμμετείχε με το Romiosini ensemble σε ποικίλα μουσικά γεγονότα στο εσωτερικό και εξωτερικό παίζοντας ούτι.

Ο πολιτιστικός σύλλογος Ρωμηοσύνη το 2015 στον κατεχόμενο ναό Αγίου Γεωργίου Εξορινού Αμμοχώστου

ΠΑΠΑ-ΒΑΣΙΛΗΣ*

Ένας αγιολευίτης από την Αρναία

ΓΙΑΝΝΗΣ Χ. ΚΑΡΑΜΙΧΟΣ

Φιλολόγος - Ποιητής

Αγαπημένε μου Παπα-Βασίλη,

Πάνε είκοσι (20) χρόνια από την κοίμησή σου (20-1-1999) και νιώθω έντονη την ανάγκη της επικοινωνίας μας.

Άγιο Λευίτη σε αποκαλεί ο συλλειτουργός σου αρχιμανδρίτης Χρυσόστομος Μαϊδώνης, στο πόνημά του: «Τρεις Άγιοι ιερείς που γνώρισα» και, κατά την προσωπική του δικαιοκρισία, ο βίος και η πολιτεία σου κοσμούν το θεοσκεπές περίβλημα της αγιοσύνης σου.

Σου στέλνω σύντομο απολογητικό γράμμα για να σου πω πώς η κοσμική μου αστόχαστη στάση του αμφισβητία και η ανεπαρκής μου πίστη κλονίστηκαν εκ θεμελίων, μετά τη βιωμένη επαφή, έστω και ολιγόχρονη, μαζί σου.

Μου ανέτρεψες παρωχημένες και σαθρές αντιλήψεις μου περί του Θεού, χωρίς καμιά θεολογική επιχειρηματολογία, χωρίς κανένα πύρινο λόγο, χωρίς την ευκολία της πρόσβασης στον ψυχισμό μου, λόγω της συγγενικής μας σχέσης.

Ταπεινός, αθόρυβος, σχεδόν αφανής έδωσες με το παράδειγμά σου το πιο βροντερό παρών στις συνειδή-

σεις μας.

Τώρα, με το στεφάνι της αγιοσύνης σου, σεργιανάς στους αέρινους διαδρόμους της θεοσέβειας και της ιεροπρέπειας, με διαπιστευτήρια τη διαρκή έξωθεν καλή μαρτυρία και το αναλλοίωτο αποτύπωμα της ακηλίδωτης κοσμικής σου ζωής.

Η εικόνα σου παρέπεμπε σε βυζαντινή αγιογραφία. Ισχνός, σχεδόν οστεωμένος, με την επιβλητική σου γενειάδα, το διερευνητικό και αστείρευτα καλοσυνάτο

βλέμμα σου όδευες προς την εξαύλωση. Η φωνή σου σχεδόν άηχη, παρηγορητική, όμοια εσπερινή δέηση, θρούιζε στις ψυχές μας.

Μου μένει ανεξίτηλη στο μυαλό μου η συγχωρητική σου διάθεση σε όποιο ατόπημα των συγχωριανών μας με την απενοχοποιητική σου λεκτική προσφώνηση: «ευλογημένε...».

Σου στέλνω σήμερα, αγαπημένε μου Παπα-Βασίλη, το σύντομο ποιητικό μου μονόλογο, άτολμη περιγραφή της γήινης

σου διαδρομής και της υπηρετικής σου ταπεινότητας στους Άγιούς σου Ανάργυρους.

Με τις ευλογίες σου...

*Ο Ναός των Αγίων Αναργύρων στην Αρναία.
Έργο του αρχιτέκτονα Αναστ. Ορλάνδου (1919).*

Έφυγες ...

Έφυγες στο στερνό σου ταξίδι αθόρυβα,
όπως αθόρυβη ήταν κι η ζωή σου .
κι άφησες το γλυκό σου χαμόγελο
να πλανιέται στο φως των κεριών
και την ασκητική σου φυσιογνωμία
την χάρισες εικόνα στις ψυχές μας.
Ανεμοθρόισμα η ισχνή σου φωνή
έγινε αντίλαλος στην κόγχη του Ιερού .
Έφυγες κι έγινες το πιο σιωπηλό αστέρι στον ουρανό.
Τώρα τις νύχτες το τριμμένο σου ράσο,
ολόμαυρη σκιά, σε καρτερεί.
Κι οι Άγιοί σου Ανάργυροι
περιμένουν στο αμυδρό φως της κανδήλας
να δρασκελίσεις το Άγιο Βημόθυρο.

(Από την ποιητική συλλογή «Στην άκρη του νου»)

* Ο πατέρας Βασίλειος Πραβίθτας υπηρέτησε ως ιερέας στους Ιερούς ναούς: Κοιμήσεως της Θεοτόκου Αγ. Προδρόμου, Αγ. Στεφάνου Αρναίας και στον Ιερό Ναό των Αγίων Αναργύρων Αρναίας, μέχρι τον θάνατό του (21-1-1999), όπου και άφησε το αποτύπωμα της άφατης ιεροπρέπειάς του.

ΚΑΛΟΤΥΧΑ 'ΝΑΙ ΤΑ ΒΟΥΝΑ

‘Όσα φαίνονται από τό Μοναστήρι του Άγιου Άρσενίου
στό Βατοπαίδι Χαλκιδικής

ΙΕΡΟΜ. ΣΥΝΕΣΙΟΥ ΓΕΝΝΑΤΑ

Ι. Ήσυχ. Όσιου Άρσενίου του Καππαδόκου,
Βατοπαίδιον Χαλκιδικής

Καλότυχά 'ναι τά βουνά, ποτέ τους δέ γερνάνε, τραγουδά ή πανελλήνια μούσα, για νά εκφράσει τόν άσίγαστο πόθο του ανθρώπου για τήν αιωνιότητα. Κι όμως, και τά βουνά γερνάνε, αλλά δέν τό δείχνουν γιατί -όπως τό πολυαγαπημένο αυτό τραγούδι συνεχίζει

τό καλοκαίρι πράσινα και τό χειμώνα χιόνι.

Γερνάνε λοιπόν και τά βουνά -μάς τό θυμίζει και ή εύχή, πού έλεγαν κάποτε στά νεογέννητα: *νά ζήσει και νά γεράσει σάν τά ψηλά βουνά*- γερνάνε και φορτώνονται γνώσεις και έμπειρίες από αυτά πού βλέπουν οι ψηλές τους κορφές και οι ταπεινές ποδιές τους. Άν μπορούσαν νά μιλήσουν, αλήθεια, πόσα θά είχαν νά μάς πούν! Για παράδειγμα, τό φρύδι του Τσουκαλά, πάνω από τόν Πολύγυρο, θά διηγόταν μέ λεπτομέρεια και άντικειμενικότητα όλες τις περιπέτειες της πόλης μας. Τό ίδιο θά έκαναν και του Καρλή ή Βράχος και του Παπαγιωργάκη ή Πέτρα και ή Λαγουνόπετρα και ή Άι-Λιάς. Όλες αυτές οι κορφές στά Πλάγια θά συμπλήρωνε ή μία τήν άλλη στην εξιστόρηση των γεγονότων, καθώς ή κάθε μία βλέπει τόν Πολύγυρο από διαφορετική οπτική γωνία.

Άπό τό μοναστήρι του Χατζηφεντή, του Άγιου Άρσενίου, πού ήρθε από τά ύψιπεδα της Καππαδοκίας και θρόνιασε ή χάρις του στα Λυκοβούνια, μεταξύ Βόζινας και Όρμύλιας, ατενίζω μέ λαχτάρα τά ψηλά βουνά του όρίζοντα: Τήν κορυφή του Χολομώντα, τό Χοντροβούνι και τόν Τσουκαλά του Πολυγύρου, τά Βαβδινά, τριανταφυλλί χρώμα ρίχνει εκεί κάθε πρωί ή αναλαμπή του ήλιου, τήν Κατσικά των Πετραλώνων, τόν γερο-Όλυμπο, πού μάς χαρίζει μεγαλεία στο ήλιο-βασιλέμα, τόν Κίσαβο, κάποτε και τό Πήλιο(!), τόν καταπράσινο Τραγουδέλη της Σιθωνίας και τόν άγιασμένο Άθω, πού μάς εύλογεί κάθε ήμέρα, στο πρώτο φως του ήλιου. Όστερα τά πιό μικρά: Τά Τρικορφα, τήν Πλατάνα, τό Τηλεπούρδο της Όρμύλιας, τήν κορυφή της Παλιφυλακής. Η τελευταία, μέ τό θαυμαστό κάποτε κάστρο της, νά βιγλίζει και νά είδοποιεί για τόν

Τα Πλάγια

έχθρο από τή θάλασσα, άγκαλιάζει προστατευτικά στους πρόποδες της τόν μικρό κάμπο του Άγιου Δημητρίου, εκεί πού ήταν άλλοτε ή βυζαντινός οικισμός. Οι κάτοικοι του έτρεχαν νά σωθούν στο φρούριο, όταν οι βίγλες έδιναν τό μήνυμα ότι πλάκωσαν τά κουρσάρικα καράβια. Αύτά τά βράχια της Παλιφυλακής, πού για νά τά φτάσει κανείς πρέπει νά γνωρίζει τό μυστικό πέρασμα από τόν κάμπο στην κορυφή, θά μάς περιέγραφαν ακριβώς τί συνέβη κάποτε στο Λεύκο, όταν τά παιδιά του Παπαγιαννάκη ήρθαν ,λίγο πριν τό γλυκοχάραμα του '21, νά ενώσουν τά χέρια τους και τις δυνάμεις τους εν όψει του μεγάλου ξεσηκωμού του Γένους. Και αυτή ή θρυλική συνάντηση, κάτω από τό πρόσχημα της μοιρασιάς της πατρικής τους περιουσίας.

Θά μάς έλεγαν ακόμη, τά άνεμοδαρμένα εκείνα βράχια του κάστρου τήν ιστορία του Καραβίδα, πού σκότωσαν οι Πολυγυρινοί μέ τρόπο φρικτό -τόν έκασαν μέ ζεματιστό λάδι στο έξωκλήσι του Άι-Δημήτρη και πέταξαν τό πτώμα του στη θάλασσα της Γερακινής- στα τελευταία χρόνια της Τουρκοκρατίας, έκδικούμενοι τά πολλά του εγκλήματα. Αύτός ή Καραβίδας έφερε τό όνομα αλλά και τήν κατάρα του παππού του Δημήτρη, πού πολλά χρόνια πριν πάνω στο μεθύσι του χτύπησε μέχρι θανάτου τήν έγκυο σε δίδυμα γυναίκα του. Στις μέρες μας άλλος μέ τό ίδιο όνομα, τρισεγγονος αυτού του τελευταίου είχε στη ζωή του ένα πολύ τραγικό περιστατικό... Τά Πλάγια όνομα, τρισεγγονος αυτού του τελευταίου είχε στη ζωή του ένα πολύ τραγικό περιστατικό...

Πιό πέρα από τις άετοφωλιές της Παλιφυλακής, του Τσιακούρ'τά βράχια θά είχαν νά διηγηθούν άμέτρητα έπεισόδια από ένα μεγάλο κεχαγια, όπως ή ίδιος καυχόταν, πού είχε τό μαντρί του στις ρίζες τους. Μία μέρα, πιό πάνω από τήν καλύβα, σε κάτι κοντοσουσουρα, σκόνταψε σε μπουκάλια μέ κρασί, πού ή δύστυχη ή γυναίκα του προσπαθοüse νά κρψει, για νά του δίνει λίγο-λίγο τό θαυματουργό εκείνο υγρό, πού έκανε τόν

κεχαγιά νά βρίσκεται συνεχώς *έν δόξη πολλή*, κατά τόν Παπαδιαμάντη. Καταλαβαίνει καθέννας τί ακολούθησε μετά τήν ἀνακάλυψη τής κρυψώνας!

Από τό ἴδιο ἐκεῖνο μέρος περνοῦσε καί ὁ πολύς Εἰρηναῖος, ἔφιππος στό ἄσπρο του ἄλογο, ὅταν περιόδευε στά χωριά τής ἀνατολικῆς περιφέρειας τής μητροπολιτικῆς του Ἐπαρχίας.

Ἄλλα βράχια παραπέρα, τοῦ Κουροῦ, πάνω ἀπό τήν Ἁγία-Μαρίνα, ἔγιναν κάποτε θεατές τής ἀνήκουστης σφαγῆς τοῦ γερο-Χρήστου Χ. Μέρους τόν ἔψαχναν καί, τελικά, τόν βρῆκε ὁ Πιωρήκας ὁ Ψαθᾶς σ' ἓνα σύλλακκο. Τό πτώμα κατατεμαχισμένο καί στήν ἀρχή τής ἀποσύνθεσης. Ἀκούστηκε τότε, ὅτι τά ἀνήψια του εἶχαν πρωτοστατήσει στό ἀποτρόπαιο ἐκεῖνο ἔγκλημα. Σέ λίγο καιρό, καί ἡ γυναίκα του, ἡ Ἄννέτα καί ὁ γιός τους, ὁ ἀξέχαστος Νικόλας, εἶχαν τήν ἴδια τύχη. Ποιός ἄραγε θά μπορέσει κάποτε νά γράψει καθαρά τήν πικρή αὐτή ἀλήθεια;

Σίγουρα τά ἴδια βράχια θά εἶχαν παρακολουθήσει καί τήν Ὀλυμπία τοῦ Ψαθᾶ (τή Μιχαλούδινα) νά λαχταριέται, ὅταν τή σταμάτησαν νά τήν ἀνακρίνουν στό φυλάκιο, καθώς ἔβγαινε ἀπό τό χωριό μέ τό γαῖδούρι της φορτωμένο καί πήγαινε στό μαντρί. Ἦταν τά δύσκολα ἐκεῖνα χρόνια, γιά τά ὁποῖα ὅλοι συμφωνοῦν: *νά μή ξαναγυρίσουν ποτέ!* Κι ὁμως, ἀπό τήν περιπέτεια ἐκεῖνη βγήκε καί κάτι καλό: χτίστηκε ὕστερα ἀπό χρόνια τό μικρό προσκυνητάρι καί ἔπειτα ἡ ἐκκλησία τής Ἁγίας Μαρίνας, σύμφωνα μέ τήν ἐπιθυμία τής κυρα-Ὀλυμπίας, πού πίστευε ἀκράδαντα ὅτι ἡ Ἁγία τήν ἔσωσε.

Κι ἐρχόμαστε στά γειτονικά ὑψώματα, πού φέρουν στίς κορυφές τους τά μεγάλα καστριά. Κάτω ἀπό αὐτά, ὁ ἀπέραντος ἐλαιώνας τοῦ Τραχανιώτη καί τοῦ Σελιοῦ, ἡ θέση τοῦ παλαιοῦ Πολυγύρου. Οἱ ἀμέτρητες ἐπιδρο-

μές τῶν κουρσάρων ρήμαζαν ἀνελέητα τόν τόπο καί, τελικά, ἔδιωξαν ἀπό κεῖ τούς παπποῦδες μας. Ἐφυγαν τότε, καί αὐτοί καί ἤρθαν καί ἔπηξαν τή νέα τους κατοικία κρυμμένη μέ ἀσφάλεια στό δροσερό καί ἀπόσκιο ρέμα, πού κατεβάζει τά νερά τής Μεγάλης Λαγκάδας, δημιουργώντας ἔτσι, τόν πρώτο οἰκιστικό πυρήνα τοῦ σημερινοῦ Πολυγύρου.

Ἦρα τούς ὀφθαλμούς μου εἰς τά ὄρη!

Ὅλα τά παραπάνω καί ἄλλα πολλά καί περισσότερα ἔρχονται ἀθέλητα στόν νοῦ μου, καθώς ἀπό τά ὑψώματα τοῦ μοναστηριοῦ ἀγναντεύω τούς τόπους πού γένησαν τόσους ἀνθρώπους καί ἔπλασαν ἀπίθανες ἱστορίες, θρύλους καί μύθους. Καλοτυχίζω τά βουνά, πού *ποτέ τους δέ γερνᾶνε*. Ἀναπολώ τόν Κόντογλου:

Τί εἶναι αὐτά τά ἐλληνικά βουνά; Δέν εἶναι βράχια καί χῶματα σωριασμένα, ὅπως σέ ἄλλα μέρη, εἶναι ζωντανά, εἶναι ψυχές. Θαρρεῖς πώς σέ κοιτάζουνε. Κάποια ἀπ' αὐτά θαρρεῖς πώς κάθονται συλλογισμένα, ὅπως οἱ ἀνθρώποι. Καί τά σχέδιά τους εἶναι πολύ ἔμορφα καί πολύ παράξενα... Εἰρήνη καί ἡσυχία τά σκεπάζει, πού μπαίνει στήν ψυχή σου καί εἰρηνεύεις κι ἐσύ, καί γίνεσαι ἓνα μ' αὐτά. (Εὐλογημένο καταφύγιο)

Τέλος ἀποδελτιώνω, στή θύμησή μου καί στίχους, πού μᾶς χάρισε ὁ Δαυῖδ, μέσα στό ἀθάνατο ψαλτήρι του:

Τά ὄρη ἐσκίρτησαν ὡσεῖ κριοί καί οἱ βουνοί ὡς ἄρνια προβάτων.

Τά ὄρη ἀγαλλιάσονται ἀπό προσώπου Κυρίου, ὅτι ἔρχεται, ὅτι ἦκει κρῖναι τήν γῆν.

Κύριε, φωτίζεις σύ θαυμαστώσ ἀπό ὀρέων αἰωνίων.

Ἐξαπόστειλον τό φῶς σου καί τήν ἀλήθειάν σου· αὐτά μέ ὠδήγησαν καί ἠγαγόν με εἰς ὄρος ἁγίόν σου καί εἰς τά σκηνώματά σου.

Γένοιτο!

Ἡ Παλιφλακή (νότια ἄποψη)

ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ

Θέλω νά συγχαρώ ἀπό τα βάθη τῆς καρδιάς μου τόν ἐξαίρετο νέο καί λαμπρό πατριώτη που κατοικεῖ στην Αυστραλία, **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟ ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΠΑΡΚΟΥΚΗ** (ὡς προσωπικός φίλος τῆς οικογενείας του) γιά τή δωρεά ενός καινούργιου ἱατρικοῦ μηχανήματος πρὸς τὸ Γενικό Νοσοκομεῖο Χαλκιδικῆς, τὸ ὁποῖο εντοπίζει πολλές καί σοβαρές ασθένειες. Σε αὐτή τή δωρεά συνέβαλαν ἐπίσης καί ἄλλοι ὁμογενεῖς ἀπὸ τὴ μακρινὴ Αὐστραλία.

Αξίζουν συγχαρητήρια στους δωρητές καί ας γίνεῖ ἡ πράξη τους παράδειγμα πρὸς μίμηση κι ἀπὸ ἄλλους ὁμογενεῖς.

ΝΙΚΟΣ ΚΕΚΕΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΕΚΔΡΟΜΕΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΜΑΣ

Από την ομιλία του κ. Μιχαήλ Κουτσού, 20-3-2019 (ρεπ. σελ. 38)

Το ακροατήριο

Παυλούδης Χρήστος
παρουσιαστής

Ο ομιλητής
Κουτσός Μιχαήλ

Δερμιντζάκης Σάκης
Δ/ντής της χορωδίας

Από την στέψη της προτομής του καπετάν Χάψα στη Θεσσαλονίκη, 23-3-2019 (ρεπ. σελ. 38)

Από την ημερήσια εκδρομή στο Δίον-Λιτόχωρο, 30-3-2019 (ρεπ. σελ. 38)

Από την παρουσίαση του βιβλίου του κ. Δημ. Κύρου, 5-4-2019 (ρεπ. σελ. 38-39)

Κύρου Δημήτριος
ο συγγραφέας

Αυγολούπης Σταύρος
καθηγητής Α.Π.Θ.

Αικατερινάρης Ι.
αρχιτέκτονας

Το ακροατήριο

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΑΠΟΝΟΜΗΣ ΤΙΜΗΣ ΣΤΟΝ ΕΠΙ ΔΕΚ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΟΧΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑ

Το ακροατήριο

Το ακροατήριο

Οι ομιλητές της εκδήλωσης

Λυρτζής Αστέριος
Γ.Γ. του Δ.Σ.

Ο Μητροπολίτης Ιερ.
κ. Θεόκλητος

Ζωγράφος Αστέριος
Δήμαρχος Πολυγύρου

Τζιτζιός Ιωάννης
Δήμαρχος Σιθωνίας

Καραμίχος Ιωάννης
Φιλολόγος-ποιητής

Dr. Δικονόμου Τρ.
Παιδευτικός

Κουτσός Σ. Χρήστος
Πολ. Μηχανικός

Αυγουλούπης Σταύρος
Καθηγητής Α.Π.Θ.

Τσίκουλας Ιωάννης
Καθηγητής Α.Π.Θ.

Καλαφάτης Αθανάσιος
Πρ. Πετροκεράσων

Μίχος Ιωάννης
Επιχειρηματίας

Δάφφα Νατάσα
Μέλος Δ.Σ.

Το ακροατήριο

Η χορωδία

**ΠΛΑΚΕΤΙΑ ΠΡΟΕΔΡΟ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ κ. ΜΙΧΑΗΛ ΘΕΜ. ΚΑΡΤΣΙΩΤΗ,
ΚΗΡΥΞΗ ΤΟΥ «ΕΙΣ ΕΠΙΤΙΜΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟΝ».** (ρεπ. σελ. 41-46)

Οι φωτογραφίες των Προέδρων του Συλλόγου από το 1903 μέχρι το 2018 και των μελών των Δ.Σ. των τελευταίων χρόνων.

Ο νέος Πρόεδρος του Δ.Σ. κ. Ιωάννης Κοτσάνης παραδίδει με ασπασμό την τιμητική πλακέτα στον αποχωρήσαντα Πρόεδρο κ. Μιχάλη Καρτσιώτη

Το Διοικητικό Συμβούλιο με τον αποχωρήσαντα Πρόεδρο σε τελευταία φωτογραφία

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΕΚΔΡΟΜΕΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΜΑΣ

Από τους Δ΄ Χαιρετισμούς στην Ι. Μ. Τιμ. Προδρόμου Ακριτοχωρίου, 5-4-2019 (ρεπ. σελ. 39)

Η ομάδα των προσκυνητών

Η πρόσοψη της Ιεράς Μονής

Από τη γιορτή της μητέρας, 8-5-2019 (ρεπ. σελ. 39)

Η ομάδα οργάνωσης της γιορτής.
Μαρία Γρίβα, Μαρία Μαλανδρή, Φρόσω Σαρδελλά

Το ακροατήριο

Από τη διήμερη εκδρομή Τρίκαλα-Καλαμπάκα-Μετέωρα, 12 & 13-5-2019 (ρεπ. σελ. 40)

Καλαμπάκα:
Στο Μουσείο της Εκπαίδευσης

Τρίκαλα: Στο Μουσείο Τσιτσάνη,
όπου και το μπουζούκι του

Από την παρουσίαση του βιβλίου του καθ. Στ. Αυγολούπη, 22-5-2019 (ρεπ. στο 40ό τεύχος)

Αυγολούπης Σταύρος
καθηγητής-ομιλητής

Παυλούδης Χρήστος
παρουσιαστής

Κοτσάνης Ιωάννης
πρόεδρος Δ.Σ.

Το ακροατήριο

22-05-2019 20:48

ΜΙΚΡΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΣΤΟ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΥΓΟΛΟΥΠΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ
Καθηγητής Αστρονομίας ΑΠΘ

Για την ίδρυση ενός Αριστοτελικού Ερευνητικού Κέντρου στη γενέτειρα του φιλοσόφου Αριστοτέλη είχε καλλιεργηθεί ένα πολύ ενθουσιώδες και ενθαρρυντικό κλίμα στη Χαλκιδική, και ιδιαίτερα στη βορειοανατολική Χαλκιδική, από διάφορους Συλλόγους, και κυρίως, από τον Παγχαλκιδικό Σύλλογο με πρόεδρο, αρχικά, τον αείμνηστο Βρασίδα Κυργιαφίνη και στη συνέχεια τον Μιχάλη Καρτσιώτη, από την Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Χαλκιδικής, με πρόεδρο τον κ. Βασίλη Πάππα, από τις τοπικές αυτοδιοικήσεις, κυρίως του Δήμου Ιερισσού και Αρναίας, από τον Σύλλογο Αποφοίτων του Γυμνασίου Αρναίας και, πολύ δυναμικά, από την Κοινότητα της Ολυμπιάδας, με κύριο εκφραστή τον κ. Αλεξιάδη Αντώνη και τον αρχαιολόγο κ. Σισμανίδη Κωνσταντίνο, από τον Νομάρχη Χαλκιδικής κ. Ζωγράφο Αστέριο και, τέλος, από πολλούς άλλους φορείς και Χαλκιδικιώτες.

Τον Ιούλιο του 2008, είχε δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης (αριθμ. Φύλλου 148) το άρθρο Π, για την ίδρυση και λειτουργία Ερευνητικών Πανεπιστημιακών Ινστιτούτων (Ε.Π.Ι.), που καθόριζε τα ακόλουθα Τα Ε.Π.Ι. είναι νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.) τα οποία τελούν υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και έχουν ως αντικείμενο την έρευνα σε μια καθορισμένη περιοχή της επιστήμης ή της τεχνολογίας. Τα Ε.Π.Ι. λειτουργούν στο πλαίσιο ενός ή περισσοτέρων Τμημάτων του ίδιου ή άλλων Πανεπιστημίων και μπορούν να συνεργάζονται και με φορείς του δημοσίου ή του ιδιωτικού τομέα και με επιστημονικές ενώσεις και συλλόγους της ημεδαπής ή της αλλοδαπής.

Θεώρησα ότι αυτή η απόφαση του Υπουργείου έδινε την λύση στο πρόβλημα της ίδρυσης του Αριστοτελικού Ερευνητικού Κέντρου, που τόσο πολύ επιθυμούσαμε όλοι οι Χαλκιδικιώτες, και μάλιστα, με τον καλύτερο δυνατό τρόπο και σε υψηλό λειτουργικό επίπεδο.

Το Σεπτέμβριο του 2008, ενημέρωσα το Δ.Σ. του Παγχαλκιδικού Συλλόγου και με, τον τότε πρόεδρό του, τον αείμνηστο Βρασίδα Κυργιαφίνη, προκαλέσαμε στον Πολύγυρο μια συνάντηση με τον Νομάρχη, τον κ. Ζωγράφο Αστέριο. Αρχικός σκοπός της συνάντησης αυτής ήταν να ενισχύσει οικονομικά η Νομαρχία την ανέγερση του ανδριάντα του Αριστοτέλη στο

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, για τον οποίο είχαν ήδη αρχίσει οι διαδικασίες, που ανέφερα σε άλλο μου άρθρο στον *"Παγχαλκιδικό Λόγο"*.

Στη συνάντηση, όμως, αυτή ανέφερα ευκαιριακά στον κ. Νομάρχη τον καινούργιο αυτόν νόμο που έδινε την ευκαιρία να ξεπεράσουμε τις δυσκολίες χρηματοδότησης και, επιπλέον, έδινε και την δυνατότητα να αποδοθεί στο Κέντρο αυτό ο ρόλος του *"Ερευνητικού Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου"*, όπως ακριβώς ταιριάζει και στους σκοπούς που ονειρευόμασταν.

Με ημερομηνία 17 Φεβρουαρίου 2009, έστειλα το ανάλογο έγγραφο στον Νομάρχη κ. Ζωγράφο Αστέριο, με επισυναπτόμενο το αντίστοιχο τεύχος της Εφημερίδας της Κυβέρνησης, που είχε τον νόμο αυτόν για την ίδρυση και λειτουργία των Ερευνητικών Πανεπιστημιακών Ινστιτούτων.

Το ίδιο έγγραφο έδωσα στον κ. Πρύτανη του ΑΠΘ και στον βουλευτή κ. Βαγιωνά Γεώργιο. Με τον κ. Βαγιωνά συναντήσαμε στην Πρυτανεία του ΑΠΘ τον Πρύτανη κ. Μάνθο Αναστάσιο, ο οποίος είδε πολύ ωραία την πρόταση και υποσχέθηκε να την υποστηρίξει με μόνη μικρή επιφύλαξη την απόσταση του Πανεπιστημίου από την Ολυμπιάδα, όπου θα γινόταν οι κτιριακές υποδομές, όπως εμείς το ζητήσαμε.

Μόλις άλλαξε ο Πρύτανης, τον Σεπτέμβριο του 2010, με τον νόμο αυτό στα χέρια πήγα και συνάντησα στο γραφείο της την καθηγήτρια του Τμήματος Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικών του ΑΠΘ, την αγαπητή μου συνάδελφο κ. Δήμητρα Σφενδόνη-Μέντζου, που έχει κατεξοχήν ως ερευνητική κατεύθυνση το έργο του Αριστοτέλη. Η κ. Σφενδόνη ενθουσιάστηκε, διότι γνώριζε ένα αντίστοιχο Αριστοτελικό Κέντρο στην Ιταλία και οι διασυνδέσεις της με την Παγκόσμια Φιλοσοφική Εταιρεία την ενθάρρυναν πάρα πολύ.

Ο νέος Πρύτανης του πανεπιστημίου μας, καθηγητής κ. Μυλόπουλος Ιωάννης, όχι μόνον είδε πάρα πολύ καλή την πρόταση για την ίδρυση του Αριστοτελικού Κέντρου με την ονομασία *"Διεπιστημονικό Κέντρο Αριστοτελικών Μελετών"*, αλλά άρπαξε την ευκαιρία να ιδρύσει ταυτόχρονα και ένα δεύτερο τέτοιο ερευνητικό κέντρο στο ΑΠΘ, με αντικείμενο τη Διαχείριση του Νερού, που ήταν η δική του ερευνητική κατεύθυνση, ως καθηγητής του Τμήματος Πολιτικών Μηχανικών στον Τομέα Υδραυλικής και Τεχνικής Πε-

ριβάλλοντος.

Στις 6 Ιουλίου 2011, εγκρίθηκε από τη Σύγκλητο του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, στη συνεδρίασή της με αριθμό 2837, η ίδρυση στο ΑΠΘ "Διεπιστημονικού Κέντρου Αριστοτελικών Μελετών (ΔΙ.Κ.Α.Μ.)" υπαγόμενου στη Σύγκλητο του Πανεπιστημίου, η οποία θα το εποπτεύει και το οποίο θα λειτουργεί σύμφωνα με τη σχετική ιδρυτική απόφαση, που αποτελείται από εννέα άρθρα, με κύριο στόχο την επιστημονικού χαρακτήρα μελέτη και προβολή σε διεθνή κλίμακα του Αριστοτελικού έργου. Για την επιτυχία αυτή υπήρξε πολύ σημαντική η προσπάθεια της αξιότιμης καθηγήτριας κ. Δήμητρας Σφενδόνη-Μέντζου, η οποία συνέταξε και το σχετικό ιδρυτικό καταστατικό.

Στην ίδια συνεδρίασή της, η Σύγκλητος – με εισήγηση του Πρυτανικού Συμβουλίου – αποφάσισε τη συγκρότηση του πρώτου Διοικητικού Συμβουλίου του ΔΙ.Κ.Α.Μ. από τους καθηγητές Σφενδόνη-Μέντζου Δήμητρα, Σειραδάκη Ιωάννη, Σκούρα Ζαχαρία, Αντωνίου Ιωάννη, Αυγολούπη Σταύρο, Κουρεμένο Θεόκριτο και Σιάσο Λάμπρο.

Από τη στιγμή αυτή, η κα. Σφενδόνη αναλαμβάνει επάξια τον πρώτο ρόλο τον οποίο συνεχίζει ακούραστα να υπηρετεί, και μάλιστα, σε τέτοιο βαθμό ως

Πρόεδρος του, ώστε σήμερα το ΔΙ.Κ.Α.Μ. αποτελεί παγκόσμιο επιστημονικό κόσμημα του Α.Π.Θ..

Στις 30 Αυγούστου 2011, το Διοικητικό Συμβούλιο (Δ.Σ.) του ΔΙ.Κ.Α.Μ. πραγματοποιήσαμε την πρώτη συνεδρίασή μας, όπως όριζε η ιδρυτική απόφαση και ορίσαμε το Επιστημονικό Συμβούλιο (Ε.Σ.), στο οποίο συμμετέχουν όλα τα μέλη του Δ.Σ., που αναφέρθηκαν προηγουμένως και άλλοι εννέα (9) επιστήμονες καθηγητές από διάφορα πανεπιστήμια της χώρας καθώς και επιστήμονες Έλληνες και αλλοδαποί που κατοικούν στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό και έτσι, ολοκληρώθηκε το δεκαεξαμελές Επιστημονικό Συμβούλιο. Τα εννέα αυτά επιπρόσθετα μέλη είναι οι καθηγητές Κάλφας Βασίλης, Κοκκίνη Στυλιανή, Κουλουμπαρίτσης Λάμπρος, Lennox James, Μαρκόπουλος Γιάννης, Μητακίδης Γεώργιος, McKirahan Richard, Παιονίδης Φιλήμων και Στυλιανού Αρης.

Στην ιστοσελίδα του ΔΙ.Κ.Α.Μ., που είναι δημιούργημα της καθηγήτριας Σφενδόνη – Μέντζου, προέδρου του ΔΙ.Κ.Α.Μ., μπορείτε να βρείτε όλες τις εκδηλώσεις, τις ημερίδες, τα Ελληνικά και Διεθνή Συνέδρια, τις προσκεκλημένες ομιλίες στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, τις διάφορες δραστηριότητες και συνεργασίες, καθώς και τις τιμητικές διακρίσεις με τις οποίες τιμάται κατά καιρούς το ΔΙ.Κ.Α.Μ.

* * *

ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ Η... ΚΡΗΤΗ;

ΑΓΓΕΛΟΣ ΜΑΝΤΣΙΟΣ ΤΟΥ ΦΙΛΩΤΑ

Νικήτη, άνοιξη του 1979, δημοτικό σχολείο, τάξη Δ', μάθημα Γεωγραφίας, διδάσκει ο Νικητιανός δάσκαλος, ο Ιωακείμ ο... «Μπαλαρούτσος».

Ο κύριος Ιωακείμ παροτρύνει τον μικρό μαθητή: «Να σηκωθεί ο Μανώλης, να μας δείξει πού βρίσκεται η Κρήτη». Ταυτόχρονα, με αργό βηματισμό, - να τον προφτάσει ο μικρός Μανώλης - με τα χέρια πίσω στην πλάτη, η μια παλάμη μέσα στην άλλη, κατευθύνεται προς τον βορινό τοίχο της αίθουσας, όπου απ' το «χοντρόκαρφο» κρέμεται ένας μεγάλος γεωφυσικός χάρτης της Ελλάδος.

Ο Μανώλης σηκώνεται από το θρανίο του, παίρνει διαμετρικά αντίθετη κατεύθυνση απ' αυτήν του Ιωακείμ και σταματάει μπροστά στους υαλοπίνακες των παραθύρων της νότιας πλευράς της αίθουσας.

Μπροστά του, ο μικρός κάμπος μας, μ' όλα της φύσης και της άνοιξης τα καλούδια. Λιγοστές ασκαμιές, όσες απέμειναν από τότε που «κλαδεμένες στα χοντρά» είχαν εκείνα τα πλατιά ασκαμνόφυλλα που ταΐζαμε τα «μαμούδια», τους... «μεταξοσκώληκες»... τέλος πάντων. Καταπράσινα γρασίδια, τροφή για τις προβατίνες και τις κατσίκες τις σπιτίσιες, τα «οικόσιτα», όπως τα λέγαμε, αλλά να βόσκουν και τα μανάρια

τους τα αρνούδια και τα κατ' (ι)κούδια και να παραιοπαίζουν ανέμελα. Εδώ κι εκεί διάσπαρτα, τα ακαλλιέργητα «χουραφούδια», τα «κουματούδια» όπως τα λέμε, τάπητες τα ίδια, υψηλής υφαντικής αισθητικής, κοσμημένα μ' εκείνα τα απαράμιλλα της φύσης ποικίλματα, τις κατακόκκινες παπαρούνες, τις κίτρινες και άσπρες μαργαρίτες - τις λέμε και «μαριγουλία» - τα λιλά αγριολούλουδα, τα ασπροκίτρινα ταπεινά μα ευδιαστά χαμομηλάκια που τα λέμε και «αρμένηδες». Στο τέλος του μικρού κάμπου, η μακριά, πλατιά, ασπριδερή, αμμουδερή, διαχωριστική γραμμή του πράσινου και του γαλάζιου.

Περνά ο Μανώλης τη ματιά του πάνω από τον καταγάλανο Τορωναίο μας, πάνω από την πανέμορφη αδελφή της Σιθωνίας μας, την Κασσάντρη - έτσι την λέμε οι Νικητιανοί - ανασκώνει το με προτεταμένο δείκτη, τεντωμένο δεξί του χέρι σε γωνία 45 μοιρών ως προς το επίπεδο το διερχόμενο διά του ώμου του, και με φωνή που δεν επιδέχεται διαφωνίες και παρερμηνείες, ανακράζει: «Απου 'δω σι' ακάτ'».

Κόκκαλο, - λέγεται και «στήλη άλατος» -, και με «μετέωρο το βήμα», έμπροσθεν του γεωφυσικού χάρτου, ο δάσκαλος ο Ιωακείμ, ο... «Μπαλαρούτσος».

«ΤΙ, ΑΡΕ, ΘΕΛ(Ι)Σ; ΠΕ, ΑΡΕ ΔΑΙΜΟΥΝΑ, ΤΙ ΘΕΛ(Ι)Σ» (του γκδων¹)

ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΣΙΚΟΥΛΑΣ

Ομ. Καθηγητής Παιδιατρικής Α.Π.Θ.

Μία μέρα τ' Θυμία, που ήταν πουλύ, μα πάρα πουλύ **κουλού²**, ντ' τσάκουσι **λίμα³** ντε κι καλά να φάει **γκδών(ι)⁴**! Δεν είχι όμως γκδώνια στου θκότς του σπιτ. Ήξιρι όμως ότι η γειτόν(ι)σα τς η Κουσαντινιά είχι άσουτα γκδώνια κριμασμένα απ' του νταβάνιτς, για να μη σαπίζν, για να τα έχ(ι) να τα τρώει του χ(ι)μώνα. Πως όμως να ρίξ(ι) τα μούτρα τς κι να πάει να γυρέψ(ι) κδώνια απ' ντ' Κουσαντινιά. Τ'ν είχι που τν είχι βγει του όνομα ότι ήταν **κουλού**, δεν ήταν ανάγκ(ι) να του διαλαλεί κιόλας!

Τότι τ'ν ήρτι μια ιδέα! Φουνάζ(ι) του μικρό του πιδούδι τς, του Κουτσιούδ, κι του λέει: «**Θα σι πάρου τώραία να πάμι βίζιτα στ' θειά ντ' Κουσαντινιά. Μόλις πάμι ικεί να αρχινίς να μυρλιάϊζς⁵ κι να λες: «Μάμα, θέλου γκδών(ι). Μάμα, θέλου γκδών(ι).**

Ιντάξ(ι), Κουτσιούδς;». «Ιντάξ(ι) μάμα», είπι του Κουτσιούδ. Να μη τα πολυλογούμι πήγαν στου σπιτ τς Κουσαντινιάς. Πιρνούσι όμως η ώρα κι του Κουτσιούδ μο σλουιούνταν χουρίς να λέει τίπουτα. Η Θυμία έβραζι απ' μέσα τς κι όταν βρίκι ευκιρία του πάτσι μια τοιμπιά και του λέει σιγά-σιγά: «**Αρχίν(ι)σι, αρé να μυρλιάϊζς κι να λες πως θέλ(ι)ς ικείνου που σι είπα στου σπιτ'»!** Του καημένου όμως του Κουτσιούδ **είχι αστουχήσ(ι)⁶** τι του είχι πει η μάνα τ' να λέει πως θέλ(ι) κι τότι αρχίν(ι)σι να **μυρλιάζ(ι)** κι να λέει: «**Μάμα, θέλου. Μάμα, θέλου. Μάμα θέλου,**» χουρίς να λέει όμως τι ήθιλι. Του

είχι αστουχήσ(ι)! η Θυμία καταδιμουν(ι)σμέν(ι) του ρουτούσι κι του ξαναρουτούσι: «**Τι αρé, θέλ(ι)ς. Πε, αρé σκασμένου, τι θέλ(ι)ς;**» Του Κουτσιούδ τρόπους δε θμούνταν τι ήθιλι.

Συνέχιζι να **μυρλιάζ(ι)** κι να λέει: «**Μάμα, θέλου. Μάμα θέλου,**» χουρίς να θμάτι τι του είχι δασκαλέψ(ι) η μάνα τ'. Κι τότι η Θυμία, που δεν ήταν μόνι **κουλού** αλλά κι **παμπόνηρ** γυρίζ(ι) κι του λέει: «**Πε, αρé δάιμουνα, γλήγουρα τι θέλ(ι)ς γιατί θα σι τνάξου μια κι θα πάει η κώλους ζους σα γκδών(ι)⁷!**»

Τις τελευταίες λέξεις το «**σα γκδών(ι)**» τις είπε η Θυμία αργά-αργά και δυνατά για να στείλ(ι) του μήνυμα στου Κουτσιούδ. Κι πράγματι θμήθκι τότι του Κουτσιούδ τι του είχι δασκαλέψ(ι) η μάνα τ' να λέει πως θέλ(ι) κι φώναξι δυνατά: «**Α γκδών(ι) θέλου, μάμα, γκδών(ι) θέλου!**» Η Θυμία τάχα αγανακτισμέν(ι) γυρίζ(ι) κι λέει ντ' Κουσαντινιά: «**Φέρτου, μαρή Κουσαντινιά, του αφουρισμένου, του σ(ι)κλότικνου, του σ(ι)κλουντάμαρου⁸ κι δώστου κανένα γκδών(ι) να σκάσ(ι) να φάει, δε μπουρώ να του ακούου να μυρλιάζ(ι)!**»

Τι να κάμ' η καημέν(ι) η Κουσαντινιά, ήθιλι δεν ήθιλι, ξικρέμασι δυο **γκδώνια** ένα για του Κουτσιούδ κι ένα, δε γένταν αλοιώς, για τ' Θυμία. Έτσ(ι) η Θυμία η κουλού μι ντ' πουνιρια τς έφαϊ του **γκδων(ι)**, που είχι λίμα να του φάει χουρίς να ρίξ(ι) τα μούτρα τς!

1. Παλιό πολυγυρινό «μασάλ(ι)», όπως το άκουγα από τους αγαπημένους μου συμπατριώτες παιδιόθεν.

2. **Κουλού:** λαίμαργη, κοιλιόδουλη

3. **Λίμα:** μεγάλη επιθυμία για φαγητό

4. **Γκδών(ι):** κιδώνι

5. **Μυρλιάϊζς:** γκρινιάζεις, παραπονιέσαι σιγοκλαίοντας

6. **Είχι αστουχήσ(ι):** είχε ξεχάσει

7. Ευρηματικότετη η παρομοίωση!

8. **Αφουρισμένου, σ(ι)κλότικνου, σ(ι)κλουντάμαρου:** Συνήθεις χαρακτηρισμοί για τα παιδιά τους των γονιών εκείνων των χρόνων!

ΓΙΑ ΚΑΛΥΤΕΡΗ, ΤΑΧΥΤΕΡΗ ΚΑΙ ΑΝΕΞΟΔΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Στείλτε μας το e-mail σας

Το ξαναγράφουμε για άλλη μια φορά και παρακαλούμε όλα τα μέλη μας:

Προκειμένου να εκσυγχρονίσουμε τον τρόπο επικοινωνίας μεταξύ μας, ώστε να επικοινωνούμε εύκολα, γρήγορα και ανέξοδα, **σας παρακαλούμε** στείλτε το δικό σας e-mail στην ηλεκτρονική διεύθυνση του Συλλλόγου, **panchalkidikos@gmail.com**, προτάσσοντας επίθετο και όνομα.

ΕΙΚΟΝΕΣ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΤΑ ΣΤΗ ΓΑΛΑΤΙΣΤΑ ... ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ

ΜΑΝΩΛΗΣ ΓΚΟΥΝΑΓΙΑΣ

Εκπαιδευτικός – Συγγραφέας

Το Αλβανικό έπος πέρασε χωρίς να συνειδητοποιήσουμε το θαύμα του, ο πατέρας, ο κάθε πατέρας και γονιός προσπαθεί να συμμαζέψει τα κομμάτια του και η μπότα των Ναζί, με εκείνον τον γελοίο ρυθμό «της χήνας», πατάει μ' έναν σκληρό, στριγγό, απειλητικό τρόπο τις σιδηρογραμμές του τραμ στη «Βασιλίσσης Όλγας» και την 25ης Μαρτίου, στην Ανατολική Θεσσαλονίκη..!

Εποχή «λιμών, λοιμών, σεισμών και καταποντισμών» και η συγγενική αλληλεγγύη μας έφερε στη Γαλάτιστα, στον μπάρμπα Νικολάκη Μπενίλα, αδελφού της γιαγιάς μου Μαρίας, να περάσουμε λίγες από τις δύσκολες μέρες...

Το σπίτι του μπάρμπα, για 'μένα, ήταν ένα αρχοντικό εκεί κοντά στην πλατεία, στο «παζάρι», διώροφο, με την ξύλινη πορτάρα του ισογείου – που το βράδυ σφάλιζε μ' εκείνες τις βαριές αμπάρες – απ' ευθείας στο στενό σοκάκι. Καθώς ξεχασμένοι, ζούσαμε συνεχώς σ' ένα όνειρο με τις αδελφές μου, στο παραμύθι της γιαγιάς, από τα χαράματα μας νανούριζε, στον πρωινό μας ύπνο – ζύπνιο, το ρυθμικό μονότονο τριπόδισμα των πεταλωμένων «ζωντανών», πάνω στο γλιστερό καλντερίμι.

Εκεί, στο κέντρο του χωριού, στο καμπαναριό τ' Αϊ-Πιώργη, το κροτάλισμα που ερχόταν ρυθμικά από τη φωλιά του πελαργού κι από κάτω το κελάρισμα του αστεϊρευτού πηγαίου νερού παντρεύονταν με τα κεντίδια των πολύχρωμων υφαντών και τους γδούπους από τα χτυπήματα, με την ξύλινη κοπάνα, στις πέτρινες καμάρες είκοσι βήματα κάτω, εκεί που τρέχαν ορμητικά τα νερά στις σκοτεινές καταβόθρες..!

Σαν ερχόμουν από τα παιχνίδια το μεσημέρι κι άνοιγα την πορτάρα, μ' έπαιρνε από τη μύτη η μουρουδιά του άχυρου και η μπόχα της ζεστής κοπριάς των ζωντανών κάτω στ' αχούρια. Η ξύλινη σαρακοφαγωμένη σκάλα ανέβαζε στο δοξάτο, όπου γύρω του ήταν οι κάμαρες με τα δεμένα, στο χοντρό ντουβάρι, τζάκια.

Η θεία Πουλχερία είχε το τραπέζι έτοιμο με ζεστή φασολάδα, κρεμμύδι κι ελιές. Το πλαστό ψωμί, μόλις το είχε βγάλει από το φούρνο πίσω στην αυλή, το άνοιγε με το χέρι και μοσχομύριζε αχνιστό μεσ' από μια πετσέτα που είχε υφάνει στον αργαλειό, στο βάθος της αυλής.

Η φαμίλια μεγάλη, επτά παιδιά, τα περισσότερα μεγάλα, ξενιτεμένα. Λέγαμε «δόξα τω Θεώ», έβαζα

μια ελιά στο στόμα και την έτρωγα με βουλιμιά. Τότε επενέβαινε ένας από τους γιους του μπάρμπα, ο ξανθομάλλης Φιλώτας και με θυμό με παρατηρούσε που έκανα την ελιά μια χαψιά και δεν την έτρωγα σε δύο δόσεις, όπως έκανε ο ίδιος, για να έχει την ψευδαίσθηση περισσότερου φαγητού, σε μακρύτερο χρόνο!

Η Αναστασιά, απέναντι στο σοκάκι, όλο και κάτι ζητούσε. Η μοναχοκόρη, η πιο στερνή της οικογένειας η περγελατζού Μαρίκα, πήγαινε στην κουζίνα, έφερνε το αλάτι ή τη ζάχαρη και, δίνοντάς το από το ένα μπαλκόνι στο άλλο του σοκακιού χέρι-χέρι, άρχιζε να τραγουδάει περιπαιχτικά:

«Αναστασιά, είπ' η μάναμ' να μοι δώσ' του τσιντσιρι, του μίντσιρι, του τσιντσιμιντσιχόντσιρι να τσιντσιρόσ' η μάνα μου κι πάλι θα στο φέρω!»

Κι αφού έκανε κέφι, άρχισαν τα κουτσομπολιά, με ποιον είδαν στα περιβόλια την τάδε κι άρχιζε πάλι το τραγούδι παραφράζοντας τα λόγια:

«Θα σε πάρω να φύγουμε στου Πρατσόλα το λάκκο... που κανένα δεν ξέρουμε μόνο σένα 'κει κάτω..!»

Μια από κείνες τις μέρες, με πήρε ο θείος μου Αργύρης, με το μουλάρι, στη Μπανικόβη, σ' ένα μπαξέ του μπάρμπα. Οι ψηλές καρυδιές δέσποζαν πίσω από τον φυσικό φράχτη με τις αγριοβασιλιές. Πιο χαμηλές οι αχλαδιές και στο βάθος, στο πιο ψηλό μέρος του μπαξέ, η δεξαμενή που ανάμεσα από την ξερολιθιά ξέφευγε λίγο νερό κι έθρεφε τα υδρόβια φυτά, που είχαν περιτυλίξει καταπράσινα την πέτρινη αποθήκη του νερού και γέμιζε συνεχώς από κάτι αδιόρατες πηγές πάνω απ' αυτήν.

Έβγαλε ο θείος ένα παλούκι σα μεγάλη τάπα κι από μια πήλινη σωλήνα έτρεξε γάργαρο το νερό στις βραγιές κι άρχισε να ποτίζει τις πανύψηλες φασολιές και τις πλατύφυλλες κολοκυθιές. Γέμισε ένα κουβά με κρυσταλλένιο νερό κι έβαλε το ζωντανό να δροσιστεί. Ξαναγέμισε ύστερα τον κουβά και μου είπε να πιω ... «μη διστάζεις, είναι πιο καθαρό από μας!»

Ήπια και μετά πήγα στη συκιά που τα κλαδιά της υποκλίνονταν χαμηλά, βαριά από τα άσπρα χαίνοντα – κόκκινο και μέλι – σύκα. Οι σπουργιτάδες συκοφάγοι πέταξαν με θόρυβο ... και οι αισθήσεις μου κατέγραψαν εικόνες – θαύματα και παραμύθια της γιαγιάς για την πυργοδέσποινα Γαλάτεια που στοίχειωσε στον πύργο της, στη Γαλάτιστα..!

Ο ΠΙΠΙΛΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ένα λαϊκό παραμύθι από την Ορμύλια

ΑΦΗΓΗΣΗ: ΠΑΥΛΟΥΔΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

(90 ετών) από Ορμύλια

ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ – ΑΠΟΔΟΣΗ:

ΠΑΥΛΟΥΔΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

(Σημείωση: Το παραμύθι αυτό το θυμάμαι να μου το αφηγείται η γιαγιά μου η Μαρία, να μου το λέει τα βράδια που καθόμαστε στο ντιβάνι του σπιτιού της, δίπλα στη «γωνιά» και αργότερα ο πατέρας μου Νικόλαος που το αφηγούνταν σε μένα, στα μικρότερα αδέρφια μου και μετέπειτα στα εγγόνια του).

Μια φορά κι έναν καιρό, σε μια όμορφη πόλη της παλιάς εποχής, ζούσε μια οικογένεια που είχε τρία παιδιά. Ο μεγάλος γιός ονομαζόταν Γιώργος, ο μεσαίος Νίκος και ο μικρός Γιάννης. Όσο μεγάλωνε ο μικρότερος, ο Γιάννης, και έβλεπε τα μεγαλύτερα αδέρφια του να πηγαίνουν κάθε μέρα από το ξημέρωμα ως την νύχτα στα χωράφια με τον πατέρα τους, προσπαθούσε, γιατί ήταν πανέξυπνο παιδί, να βρει τρόπο να το αποφύγει. Έτσι, ένα βράδυ, μετά το παιχνίδι στη γειτονιά, πήγε και κοιμήθηκε μέσα στον φούρνο, ο οποίος όπως ήταν και ζεστός από το φρέσκο και μυρωδάτο ψωμί που είχε μόλις ψηθεί, ήταν γι' αυτόν τέλειο κρεβάτι.

Την άλλη μέρα το πρωί, όλοι ανησύχησαν και άρχισαν να ψάχνουν τον μικρό Γιάννη, φωνάζοντας στη γειτονιά. Ακούγοντας τις φωνές και τη φασαρία, ο Γιάννης ξύπνησε και βγήκε από τον φούρνο γεμάτος πιπιλιές (στάχτες). Βλέποντάς τον η μάνα του, τον ρωτάει:

- «Πού ήσαν βρε παιδούδι μ' κι λαχτάραμι ούλνο!».

Ο Γιάννης απάντησε με φυσικό τρόπο:

- «Στου φούρνου ήμαν, γιατί; κι αυτό σπιτ' μας δεν είναι;»

Όλοι τότε είπαν πως «χάξιψι το παιδούδ'». Έτσι ο Γιάννης συνέχιζε να κοιμάται στον φούρνο και κανείς πια δεν τον ενοχλούσε. Επειδή, δε, ήταν πάντα γεμάτος στάχτες (πιπιλιές), σύντομα πήρε το παρατσούκλι «Πιπιλογιάννης». Ο Πιπιλογιάννης λοιπόν, περνούσε τον καιρό του απολαμβάνοντας μια τεμπέλικη και ανέμελη ζωή, σε αντίθεση με τα αδέρφια του που καθημε-

ρινά βοηθούσαν τον πατέρα τους στις σκληρές αγροτικές εργασίες του χωριού.

Πέρασε ο καιρός και μια μέρα ο πατέρας γύρισε το βράδυ σπίτι πολύ στεναχωρημένος. Στο συνηθισμένο πέρασμα που έκανε στα σταροχώρα τους, για να δει πώς πάνε, είχε διαπιστώσει πως ένα ζώο, μάλλον άλογο, έτρωγε το στάρι από το καλύτερο χωράφι τους. Ο

μεγάλος γιος τότε, προσφέρθηκε να πάει το επόμενο βράδυ και να φυλάξει καρτέρι για να πιάσει το «παλιάλογο» που τους έκανε τη ζημιά. Έφτασε στο χωράφι, κρύφτηκε σε μια άκρη και περίμενε. Δυστυχώς όμως, η κούραση από τις δουλειές της μέρας τον έκανε να μην αντέξει και, αργά το βράδυ, τον πήρε ο ύπνος. Το πρωί που ξύπνησε, διαπίστωσε πως το άλογο πάλι είχε φάει ένα κομμάτι από το στάρι τους.

Στο βραδινό τραπέζι, προσφέρθηκε ο μεσαίος γιος να δοκιμάσει την τύχη του, αλλά και αυτός κουρασμένος, αποκοιμήθηκε και δεν τα κατάφερε. Το επόμενο βράδυ προσφέρθηκε να πάει και ο μικρός γιός, ο Γιάννης, ο «Πιπιλογιάννης». Όλοι στην οικογένεια γέλασαν, αλλά στο τέλος δέχτηκαν την πρότασή του – δεν είχαν να χάσουν και τίποτα άλλωστε.

Το βραδάκι λοιπόν, ο Πιπιλογιάννης έφτασε στο χωράφι. Παρατήρησε τις αλογίσσιες πατημασιές και διαπίστωσε ότι το άλογο, αφού έτρωγε, κατευθυνόταν προς μια κοντινή γκορτζιά (αγριαχλαδιά). Από τις τρίχες που είδε στον κορμό της, κατάλαβε ότι εκεί το ζώο πήγαινε και ξυνόταν. Εκεί λοιπόν, ο Πιπιλογιάννης, αφού έκοψε μερικά κλωνάρια και έφτιαξε μια καθίστρα πάνω στην γκορτζιά, έστησε καρτέρι. Κατά τα ξημερώματα και ενώ ο Πιπιλογιάννης ήταν ξύπνιος, καθώς ξεκούραστος, άκουσε από μακριά τα βήματα του αλόγου. Σε λίγο, έφτασε ένα υπέροχο άσπρο άλογο και άρχισε να τρώει το στάρι. Ο Πιπιλογιάννης περίμενε. Όταν τέλειωσε το φαγητό του το άλογο, κινήθηκε προς την γκορτζιά και

άρχισε να ξύνει τον λαιμό του. Μετά γύρισε να ξύσει και τα καπούλια του. Τότε, ο Πιπιλογιάννης έδωσε ένα σάλτο, βρέθηκε στην πλάτη του αλόγου και αρπάχτηκε από τη χαιτή του. Το άλογο αμέσως άρχισε να καλπάζει σαν κεραυνός. Δρόμο παίρνει – δρόμο αφήνει, αλλά ο Πιπιλογιάννης παρέμεινε κολλημένος στην πλάτη του. Κάποια στιγμή το άλογο σταμάτησε, γύρισε το κεφάλι και με ανθρώπινη φωνή είπε στον Πιπιλογιάννη:

- Τι ζητάς καλό παλληκάρι από μένα, γιατί εγώ δεν είμαι άλογο, είμαι νεράιδα!

- Τι να ζητάω; απαντάει ο Πιπιλογιάννης, μας τρωσ το στάρι απ' το καλύτερο χωράφι μας. Πρέπει να τιμωρηθείς και να πληρώσεις! Τότε, η νεράιδα του λέει:

- Κόψε μια τούφα τρίχες απ' την χαιτή μου και κάθε φορά που θα καις μία, εγώ θα εμφανίζομαι και θα κάνω ό,τι μου ζητάς.

Έτσι, ο Πιπιλογιάννης έκοψε μια τούφα τρίχες από την χαιτή του αλόγου, τις έβαλε μέσα σε ένα κουτί από σπύρτα και αποχωρίστηκε. Επιστρέφοντας ο Πιπιλογιάννης στο σπίτι δεν είπε τίποτα για τη νεράιδα και όλοι γέλασαν μαζί του, που δεν τα κατάφερε.

Περνούσε ο καιρός και ο Πάννης είχε γίνει πια σωστό παλληκάρι. Τότε ήταν που ο βασιλιάς της χώρας αποφάσισε να παντρεύει την μοναχοκόρη του και για να βρεί τον κατάλληλο γαμπρό, όχι το πιο πλούσιο αλλά το πιο άξιο και θαρραλέο παλληκάρι, σκέφτηκε το εξής: Έφτιαξε έναν πύργο ψηλό με εκατό σκαλοπάτια, που όμοιος του δεν υπήρχε στην πλάση, και στην κορυφή του τοποθέτησε μια μηλιά και πάνω της έβαλε ένα χρυσό μήλο. Έβγαλε λοιπόν, ανακοίνωση ο βασιλιάς και έστειλε ντελάληδες σε όλη τη χώρα, πως, όποιο παλληκάρι κατάφερνε να ανέβει τα εκατό σκαλιά καβάλα στο άλογό του και να πάρει το χρυσό το μήλο, αυτός θα γινόταν και ο γαμπρός του.

Τρεις μέρες θα κρατούσε η δοκιμασία. Όλα σχεδόν τα παλληκάρια της χώρας, όσα είχαν ένα δυνατό άλογο, έφτασαν στο παλάτι, για να κάνουν τη δική τους προσπάθεια. Ακόμα και τα αδέρφια του Πιπιλογιάννη αποφάσισαν να δοκιμάσουν την τύχη τους. Αφού φύγαν όλοι για το παλάτι και ο Πιπιλογιάννης έμεινε μόνος προσπάθησε να καλέσει τη νεράιδα. Έκασε λοιπόν μια τρίχα και σε λίγο εμφανίστηκε το άλογο-νεράιδα.

- Τι ζητάς καλό παλληκάρι από μένα; τον ρωτάει.

- Θέλω να μου φέρεις μία στολή αξιωματικού και να αρματωθείς κατάλληλα, της λέει ο Πιπιλογιάννης.

Σε λίγο έφτασε το άλογο φέρνοντας τη στολή του αξιωματικού, φορώντας μια πλουμιστή σέλα και έχοντας μαλαματένια χαλινάρια. Φόρεσε ο Πιπιλογιάννης τη στολή, καβαλίκεψε το άλογο και ξεκίνησε για το παλάτι. Στο δρόμο, όσοι τους έβλεπαν, παραμέριζαν για να περάσουν, καμαρώνοντάς τους. Σε μια στιγμή, ο Πιπιλογιάννης είπε στην νεράιδα το σχέδιό του: «Σήμερα θα πάμε ως την μέση της σκάλας και θα γυρί-

σουμε να φύγουμε».

Έτσι και έγινε. Έφτασαν στον πύργο με καλπασμό, ανέβηκαν ως την μέση της σκάλας και ξαφνικά η νεράιδα σηκώθηκε στα πίσω της πόδια, γύρισε και κατέβηκαν τα σκαλιά. Όλοι οι παρευρισκόμενοι θαύμασαν τον αξιωματικό με το πανέμορφο άσπρο άλογο, αλλά και το βράδυ, στο σπίτι του Πιπιλογιάννη, ήταν το κύριο θέμα συζήτησης. Όλοι απορούσαν «γιατί το παλιό-άλογο κίότρεψε στη μέση της σκάλας;».

Τη δεύτερη μέρα έγινε το ίδιο σκηνικό με τη νεράιδα να φτάνει σχεδόν ως την κορυφή του πύργου, αλλά λίγα σκαλιά πριν την κορυφή σηκώθηκε στα πίσω της πόδια, γύρισε πίσω και κατέβηκαν τα σκαλιά. Όλος ο συγκεντρωμένος κόσμος θαύμασαν και πάλι τον αξιωματικό με το κάτασπρο άλογό του. Το βράδυ, στο σπίτι του Πιπιλογιάννη, συζητούσαν μόνο για τον άγνωστο καβαλάρη και για το ατίθασό του άλογο, καθώς κανένας άλλος αναβάτης δεν κατάφερε να φτάσει ούτε μέχρι την μέση της σκάλας. Ο Πιπιλογιάννης χαμογελούσε κρυφά, αλλά δεν φανέρωσε τίποτα σε κανέναν.

Την τρίτη και τελευταία μέρα, όλοι περίμεναν με αγωνία να δουν τι θα κάνει ο περίφημος πια καβαλάρης. Ο Πιπιλογιάννης αφού κάλεσε με τον γνωστό τρόπο την νεράιδα εμφανίστηκε κατά το μεσημέρι στο παλάτι. Η εντολή του Πιπιλογιάννη, ήταν τώρα να ανέβει η νεράιδα, όλα τα σκαλιά και να πάρει ο Πάννης το χρυσό το μήλο. Έτσι και έγινε.

Όταν τον είδαν τα άλλα παλληκάρια να φτάνει από μακριά, αμέσως άνοιξαν δρόμο και ο Πιπιλογιάννης με έναν καλπασμό έφτασε στην κορυφή του πύργου. Εκεί η νεράιδα σηκώθηκε στα πίσω της πόδια και ο Πάννης έκοψε το χρυσό το μήλο. Γυρίζοντας το μάτι του προς το παλάτι, ο Πάννης είδε τη Βασιλοπούλα να κάθεται στο μπαλκόνι και της χαμογέλασε, δείχνοντας της το χρυσό του δόντι. Στη συνέχεια κατέβηκε γρήγορα τα σκαλιά και απομακρύνθηκε καλπάζοντας.

Ο βασιλιάς βλέποντας να μην σταματάει στο παλάτι διέταξε τη φρουρά του να τον κυνηγήσει, μάταια όμως, γιατί κανείς δεν μπόρεσε να φτάσει τον Πιπιλογιάννη και την νεράιδα του.

Σε όλη τη χώρα αλλά και στο σπίτι του Πάννη, συζητούσαν για τον περίεργο αυτό καβαλάρη με το άσπρο του άλογο, που δεν δέχτηκε να γίνει γαμπρός του βασιλιά. Ο Πιπιλογιάννης συνέχιζε να κρατά κρυφό το μυστικό του.

Μια μέρα, περνώντας κάτω από το παλάτι ο Πάννης είδε τη Βασιλοπούλα να κάθεται πάλι στο μπαλκόνι και της χαμογέλασε, δείχνοντας της ξανά το χρυσό του δόντι. Η Βασιλοπούλα τον αναγνώρισε και αμέσως διέταξε τους φρουρούς να τον φέρουν κοντά της. Διαπίστωσε τότε και από κοντά πως πίσω από το πρόσωπο του Πάννη και το γλυκό του χαμόγελο κρυβόταν ο αξιωματικός που πήρε το χρυσό το μήλο και που αρ-

νήθηκε να πάρει το τρόπαιό του, που δεν ήταν άλλο από το ίδιο της το χέρι.

Αμέσως μετά, τον παρουσίασε στον πατέρα της λέγοντας πως αυτός είναι ο νέος που θα ήθελε να παντρευτεί. Ο Βασιλιάς ούτε που ήθελε να ακούσει την ιδέα της κόρης του και να κάνει γαμπρό τον Γιάννη, τον «Πιπιλογιάννη». Η επιμονή όμως της κόρης του, τον έκανε να δεχτεί.

Έτσι έκανε έναν κρυφό γάμο και τους παραχώρησε ένα μικρό μέρος στο παλάτι για να ζούνε. Ο Πιπιλογιάννης και η βασιλοπούλα ζούσαν καλά, ως που μια μέρα η βασιλοπούλα γύρισε στεναχωρημένη, μετά από επίσκεψη στον πατέρα της. Όταν την ρώτησε ο Γιάννης τι έχει του απάντησε πως ένας ξένος στρατός επιτέθηκε στο βασιλείο τους και ο πατέρας της θα έφευγε με όλο του στρατό να πολεμήσει. Μετά από σύντομες προετοιμασίες, ο βασιλιάς έφυγε για τον πόλεμο.

Περνούσε όμως ο καιρός και τα νέα από τον πόλεμο δεν ήταν καλά. Μια μέρα η βασιλοπούλα ήρθε δακρυσμένη και κλαίγοντας είπε στον Γιάννη πως ο πατέρας της έχανε τις μάχες την μιά μετά την άλλη. Ακούγοντας ο Πιπιλογιάννης τα δυσάρεστα νέα, πήρε τη μεγάλη απόφαση, να πάει κι αυτός να πολεμήσει. Βγήκε από το παλάτι και έκαψε μία τρίχα της νεράιδας. Αμέσως εμφανίστηκε η νεράιδα και του είπε:

- Τι ζητάς, καλό παλληκάρι, από μένα;

- Θέλω να μου φέρεις τη στολή του αξιωματικού, μία σπάθα δύο μέτρα και εσύ να αρματωθείς καλά, γιατί θα πάμε στον πόλεμο, της λέει ο Γιάννης.

Σε λίγο έφτασε η νεράιδα φέρνοντας τη στολή και τη σπάθα. Φόρεσε τη στολή ο Γιάννης, αρματώθηκε τη σπάθα, καβαλίκευσε και ξεκίνησαν για τον πόλεμο. Πλησιάζοντας στο μέρος που γινόταν η μάχη, όσοι δικοί τους τους έβλεπαν, παραμέριζαν για να περάσουν. Έφτασαν έτσι γρήγορα μπροστά στον εχθρό. Τότε, ο Γιάννης τράβηξε τη σπάθα και όρμησε ακάθεκτος στις γραμμές του εχθρού. Σαν κεραυνός αποδεκάτιζε τους αντιπάλους του που άρχισαν να πανικοβάλλονται. Εκεί όμως, που τους θέριζε όλους με τη δίμετρη σπάθα του, κάποιος τον τραυμάτισε στο χέρι.

Αυτό το είδε ο βασιλιάς, τον πλησίασε και του έδεσε το τραύμα με ένα χρυσό μαντήλι. Ο Γιάννης συνέχισε να εξοντώνει με μανία τον εχθρό και, σε λίγες ώρες, όσοι εχθροί μείνανε ζωντανοί το έβαλαν στα πόδια. Τι υπέροχη νίκη! Ο βασιλιάς, οι αξιωματικοί και όλο το στράτευμα πανηγύριζαν. Μέσα στον χαμό και στην φασαρία, ο Πιπιλογιάννης και η νεράιδα βρήκαν την

ευκαιρία και πάλι να εξαφανιστούν. Ο βασιλιάς και οι άλλοι αξιωματικοί προσπάθησαν να τον βρουν, αλλά μάταια.

Την άλλη μέρα, ο βασιλιάς γύρισε με το στρατό του νικητής στο παλάτι. Όλος ο κόσμος βγήκε στους δρόμους και ζητωκραύγαζε κουνώντας σημαίες και πετώντας λουλούδια. Για να γιορτάσει την μεγάλη και απρόσμενη νίκη του, ο βασιλιάς αποφάσισε να οργανώσει μια μεγάλη γιορτή με μουσική και τραγούδια και κάλεσε πολύ κόσμο. Από ντροπή δεν κάλεσε όμως, τον Πιπιλογιάννη και τη βασιλοπούλα. Όλοι οι στρατηγοί πρόσεξαν την απουσία και τού πρότειναν να τους καλέσει, γιατί δεν ήταν σωστό να λείπουν από μια τόσο μεγάλη γιορτή. Έτσι ο βασιλιάς, με βαριά καρδιά, τους κάλεσε.

Το γλέντι και οι κουβέντες άναψαν στη γιορτή και το κύριο θέμα της συζήτησης δεν ήταν άλλο από τον άγνωστο αξιωματικό που έφερε τη νίκη και δεν στάθηκε να την απολαύσει. Όλοι απορούσαν για το ποιος ήταν και όλοι επαινούσαν την ικανότητά και το θάρρος του. Τότε, σηκώθηκε ο Γιάννης και είπε πως αυτός ήταν ο άγνωστος αξιωματικός. Άλλοι θαύμασαν, άλλοι χαμογέλασαν, άλλοι απόρησαν με αυτό που άκουσαν. Ο βασιλιάς σηκώθηκε και του είπε πως είναι αδύνατον να είναι αυτός ο άγνωστος αξιωματικός, γιατί αυτός είναι δειλός και φοβιτσιάρης.

Αμέσως ο Γιάννης άφησε το γλέντι, βγήκε από το παλάτι και έκαψε μία τρίχα της νεράιδας. Εμφανίστηκε η νεράιδα και του είπε:

- Τι ζητάς καλό παλληκάρι από μένα;

- Θέλω να μου φέρεις τη στολή του αξιωματικού, τη σπάθα, το χρυσό το μήλο και το χρυσό μαντήλι της λέει ο Γιάννης.

Σε λίγο, έφτασε η νεράιδα με τη στολή, τη σπάθα, το χρυσό το μήλο και το χρυσό μαντήλι, φόρεσε ο Γιάννης τη στολή και εμφανίστηκε μπροστά στον βασιλιά και σε όλο τον κόσμο που τον κοιτούσε έκθαμβος, γιατί αναγνώρισε αμέσως τον αξιωματικό που κέρδισε τον πόλεμο. Ο βασιλιάς, αφού είδε το χρυσό το μήλο, το χρυσό μαντήλι με το μονόγραμμα του πάνω και το αίμα από την πληγή του Πιπιλογιάννη, συγκινήθηκε, αγκάλιασε τον γαμπρό του και διέταξε να γίνει νέος γάμος της βασιλοπούλας με τον Γιάννη, επίσημος αυτή τη φορά, όπου καλεσμένοι ήταν όλοι – και οι γονείς και τα αδέρφια του Πιπιλογιάννη.

Τρεις ολόκληρες μέρες κράτησε το γλέντι του γάμου «κι ήζισαν αυνοί καλά κι μεις καλύτερα».

Το επόμενο τεύχος

Το επόμενο τεύχος (40ό) θα κυκλοφορήσει τέλος Αυγούστου με αρχές Σεπτεμβρίου 2019.

Οι συνεργασίες, αποκλειστικά σε ηλεκτρονική μορφή, ας κατατεθούν μέχρι 10 Αυγούστου 2019 το αργότερο και, παράκληση, να μην υπερβαίνουν τους 9.000 χαρακτήρες (χτυπήματα με τα κενά).

Η δράση του Συλλόγου μας

Ομιλία του φιλολόγου-θεολόγου κ. Μιχ. Κουτσού με θέμα «ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ, πρότυπο ηγέτη». Τετάρτη 20 Μαρτίου 2019 στην Εστία μας.

Την Τετάρτη 20 Μαρτίου 2019 και ώρα 19.00, στην ΕΣΤΙΑ του Π.Σ. πραγματοποιήθηκε επίκαιρη ομιλία από τον φιλόλογο - συγγραφέα κ. Μιχάλη Κουτσό, με θέμα: «ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ – ΠΡΟΤΥΠΟ ΗΓΕΤΟΥ – ΤΟ ΠΟΛΥΠΛΕΥΡΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ». Την παρουσίαση έκανε το νέο μέλος του νεοεκλεγέντος Δ.Σ. κ. Χρήστος Παυλούδης (ναύαρχος ε.α.). Στην εκδήλωση παρέστησαν ο κ. Γ. Βαγιωνάς και αρκετά μέλη και φίλοι του Συλλόγου, στην πλειονότητα τους εκπαιδευτικοί. Ο ομιλητής με την ευχέρεια του εκπαιδευτικού και την επαρκή γνώση του θέματος, μετέδωσε στο ακροατήριο πολύ ενδιαφέρουσες πτυχές από την ταραχώδη ζωή του μεγάλου ηγέτη Ι. Καποδίστρια. Με αντικειμενικότητα και μεθοδικότητα διεξήλθε όλες τις φάσεις του πολιτικού του βίου, μέχρι τη δολοφονία του. Ενδιαφέρουσα ήταν η άσκηση κριτικής του Ι.Κ., όπως αυτή μεταφέρθηκε ως βίωμα από τη σχολική τάξη. Τη λήξη της ομιλίας ακολούθησε η πετυχημένη απόδοση τριών επίκαιρων τραγουδιών από τη χορωδία υπό τη διεύθυνση του μαέστρου κ. Σάκη Δερμιτζάκη. Την εκδήλωση έκλεισε ο νεοεκλεγείς πρόεδρος κ. Γιάννης Κοτσάνης ευχαριστώντας τον ομιλητή και τους παρευρισκόμενους. Ακολούθησε το καθιερωμένο μπισκοτολόγουμο της δοτικής Μάχης Κωστοπούλου.

Στέψη της προτομής του ήρωα του 1821 Καπετάν Χάψα, στην ομώνυμη πλατεία της Θεσσαλονίκης (Τέρμα Βούλγαρη). Σάββατο 23 Μαρτίου 2019.

Όπως κάθε χρόνο, έτσι και φέτος μέλη του Δ.Σ. με επικεφαλής τον Πρόεδρο αλλά και αρκετά μέλη του Συλλόγου μετέβησαν την Παρασκευή 22 Μαρτίου 2019 και κατέθεσαν στεφάνι στην προτομή του Χαλκιδικιώτη Ήρωα του 1821 **Καπετάν Χάψα**, που είναι στημένη στην ομώνυμη πλατεία της Θεσσαλονίκης (τέρμα Βούλγαρη). Σημειώνεται ότι η προτομή είναι έργο του γλύπτη, καθηγητή της Σχολής Καλών Τεχνών του ΑΠΘ, κ. Γιώργου Τσάρα. Έχει ανεγερθεί με πρωτοβουλία και δαπάνη του Συλλόγου μας το 2007, η δε πλατεία όπου βρίσκεται η προτομή, ονομάστηκε προς τιμήν του ΠΛΑΤΕΙΑ ΗΡΩΑ ΚΑΠΕΤΑΝ ΧΑΨΑ, με την αριθ. 425/2007 απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου του Δήμου Θεσσαλονίκης. Επίσης, στο πίσω μέρος του βάρθρου είναι αναρτημένο το παρακάτω επίγραμμα, που συνέθεσε ο γνωστός σε όλους μας ποιητής Γιάννης Καραμύχος: «Χάψα τ' ωριόσου ανάστημα χάθηκε με τη δύση, εσίγησε η φύση κι ανέτειλε η ζωή».

Συμμετοχή στο ετήσιο μνημόσυνο υπέρ αναπαύσεως της ψυχής της Ολυμπίας Σαμαρά, πρώην γραμ-

ματέως του Παγχαλκιδικού, στον Ι. Ν. Σουρωτής. Σάββατο 23 Μαρτίου 2019.

Τελέσθηκε το Σάββατο 23 Μαρτίου, στον Ι. Ναό της Σουρωτής, το ετήσιο μνημόσυνο υπέρ αναπαύσεως της ψυχής της πολύκλαυστης γραμματέως μας ΟΛΥΜΠΙΑΣ Ι. ΣΑΜΑΡΑ, η οποία έφυγε από τη ζωή ξαφνικά πριν ένα χρόνο (26-3-2018) και άφησε πίσω της τον άνδρα της και τα τρία μικρά ανήλικα παιδιά της ορφανά. Μέγας ο θρήνος, πολύ το κλάμα στην κηδεία της τότε, τα ίδια πικρά δακρύβρεχτα συναισθήματα κυριάρχησαν και στο μνημόσυνο, όπου ήταν παρόντα και τα μικρά της, η Ευφημία (Εύα) 6 ετών, η Αναστασία 4 ετών και ο Γιαννάκης 2,5 ετών, που κυκλοφορούσαν ανάμεσα στο πλήθος του κόσμου απορημένα. Στον πατέρα τους Χρήστο, που έχει τώρα όλη την ευθύνη της ανατροφής των, και στις δυο γιαγιάδες, που ανασκουμπώθηκαν γενναία και τα φροντίζουν μαζί με τον παππού τους Γιάννη Σαμαρά, ευχόμεθα ο Θεός να δίνει σε όλους δύναμη και κουράγιο να τα μεγαλώσουν.

Στο μνημόσυνο παρέστη ο πρόεδρος και σύσσωμο σχεδόν το Δ.Σ. του Παγχαλκιδικού.

Ημερήσια εκδρομή στο ΔΙΟΝ, ΛΙΤΟΧΩΡΟ. Σάββατο 30 Μαρτίου 2019.

Το Σάββατο 30-3-2019 ο Σύλλογος πραγματοποίησε ημερήσια εκδρομή στον αρχαιολογικό χώρο, στο Μουσείο του ΔΙΟΥ. Συμμετείχαν 98 άτομα. Υπεύθυνοι της πολιτιστικής αυτής εξόδου ήταν τα μέλη του Δ.Σ. κ. Δάφφα Νατάσα και ο κ. Καράβατος Σαραφιανός, με ξεναγούς τις κυρίες Κούκουρα και Καβαθά. Με την εμπειριστατωμένη και ενδιαφέρουσα ξενάγηση τους απέσπασαν τη θετική ανταπόκριση των εκδρομέων. Τα πλούσια εκθέματα του διώροφου, σχετικά νεόκτιστου Μουσείου, αναδεικνύουν κατά τον καλύτερο τρόπο την ιστορική συνέχεια της αρχαίας Πιερίας με τον ανεξάντλητο και ευρηματικό πλούτο της μυθολογίας μας. Στις τρεις το απόγευμα, οι εκδρομείς παρακάθησαν σε γεύμα, στο άνετο κέντρο του ΛΙΤΟΧΩΡΟΥ, ΕΡΑΤΩ, συνοδεία ζωντανής μουσικής που ο Π.Σ. εξασφάλισε. Επακολούθησε γλέντι σε κλίμα ευχάριστης διάθεσης κεφιού και χορού. Η επιστροφή βρήκε τους εκδρομείς αργά το απόγευμα στη Θεσσαλονίκη, με τις καλύτερες των εντυπώσεων.

Παρουσίαση του βιβλίου του φιλολόγου και θεολόγου κ. Δημητρίου Θ. Κύρου, με τίτλο: Το ημερολόγιο του Γεωργίου Γεωργιάδη και τα γεγονότα των ετών 1914-1926. Τετάρτη 3 Απριλίου, στην Εστία μας.

Την Τετάρτη 3-4-2019 και ώρα 20:00, έγινε στην ΕΣΤΙΑ του Π.Σ. η παρουσίαση του βιβλίου του Δημ. Κύρου με θέμα: «ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ (ΚΥΡΙΑΚΟΥ) ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ – ΓΕΩΡΓΙΟΥ (1914-1926)». Παρουσιάστές

ήταν οι: Στάυρος Αυγολούπης, Καθηγητής Αστρονομίας Α.Π.Θ. από την Μ. Παναγία και ο Ιωάννης Αικατερινάρης, Αρχιτέκτων Μηχανικός από τον Πολύγυρο. Ο κ. Αικατερινάρης αναφέρθηκε στα ιστορικά, δραματικά γεγονότα που έλαβαν χώρα στον ευρύτερο Ελλαδικό χώρο, στο διάστημα 1914 – 1926, ζωντανεύοντας και διαμορφώνοντας το κλίμα μέσα στο οποίο διαδραματίστηκαν τα όσα τοπικού κυρίως ενδιαφέροντος καταγράφονται στο ημερολόγιο του Γεωργιάδη, με τη βοήθεια πλούσιου φωτογραφικού υλικού. Ο Στ. Αυγολούπης αρκέστηκε σε μια αναγνωστική περιδιάβαση του ημερολογίου, κυρίως προσωπικά σχόλια, μέσα από το οποίο ο αναγνώστης πληροφορείται από τον συντάκτη του τα σημαντικότερα γεγονότα της εκκλησιαστικής, πολιτικής, εκπαιδευτικής και κοινωνικής ζωής της Αρναίας. Διατύπωσε μάλιστα τον θαυμασμό του για τη δεκτικότητα ενός απλοϊκού ανθρώπου, όπως ο Γ.Π.Γ. Ο εκδότης του ημερολογίου κ. Δ.Κ. αναφέρθηκε στον τρόπο με τον οποίο περιήλθε στα χέρια του το ημερολόγιο, για να αξιοποιηθεί χάρη στην ευαισθησία του σε ανάλογα θέματα. Ο Επίτιμος Πρόεδρος κ. Μιχ. Καρτσιώτης επεσήμανε το σημαντικό έργο που επιτελεί ο Δ.Κ. ως ιστορικός ερευνητής της Χαλκιδικής. Στην εκδήλωση ήταν παρόντες τα δισέγγονα του Γ.Π.Γ., Βασίλειος και Αλεξάνδρα, καθώς και αρκετοί συμπατριώτες και μέλη του Π.Σ. Στο τέλος, το βιβλίο διανεμήθη δωρεάν σε όλους τους παρευρισκομένους.

Παρακολούθηση των Δ' Χαιρετισμών της Παναγίας στο μοναστήρι του Τιμίου Προδρόμου, στο Ακριτοχώρι Σερρών. Παρασκευή 5 Απριλίου 2019.

Το απόγευμα της Παρασκευής 5 Απριλίου 2019, μέλη και φίλοι του Συλλόγου μας, συνολικά 48 άτομα, μετέβησαν στο Ιερό Ησυχαστήριο Τιμίου Προδρόμου, στο Ακριτοχώρι Σερρών, για να παρακολουθήσουν τους Δ' Χαιρετισμούς της Παναγίας μας, όπως γίνεται κάθε χρόνο τα τελευταία 10 χρόνια. Σε μια υπέροχη τοποθεσία στον Νομό Σερρών, οι σχέσεις της περιοχής με το Περιβόλι της Παναγίας, το Άγιον Όρος, είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένες, καθώς η γυναικεία αδελφότητα του Ιερού Ησυχαστηρίου, που είναι εγκατεστημένη εκεί, συνδέεται πνευματικά με την Ιερά Μονή Ξενοφώντος και αποτελεί μετόχι της. Το μεγαλοπρεπές Ιερό Ησυχαστήριο, που κτίστηκε το 1981, είναι ένα από τα σημαντικότερα Ιερά Ησυχαστήρια του Ελλαδικού χώρου, με 45 μοναχές. Η μοναστική αδελφότητα ασχολείται με την ιεροραπτική, την αγιογραφία, τη μικροτεχνία καθώς και με γεωργικές και κτηνοτροφικές εργασίες. Πανηγυρίζει στις 29 Αυγούστου, εορτή της αποτομής της κεφαλής του Τιμίου Προδρόμου. Σ' ένα εντυπωσιακό καθολικό, που εγκαινιάστηκε τον Οκτώβριο του 2012 από τον Οικουμενικό Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαίο και είναι ακριβές αντίγραφο του παλαιού καθολικού της Ιεράς Μονής Ξενοφώντος (10ος αιώνας), οι προσκυνητές του Παγ-

χαλκιδικού παρακολούθησαν τους Δ' Χαιρετισμούς με βαθιά κατάνυξη. Πριν τους Χαιρετισμούς, στο μεγαλοπρεπέστατο αρχονταρίκι προσφέρθηκε από τις μοναχές καφές και γλυκό και, στη συνέχεια, εκπρόσωπος της Μονής είπε λίγα λόγια για το Μοναστήρι. Ο Παγχαλκιδικός Σύλλογος, που εκπροσωπήθηκε από τους: Αβραάμ Παπαδόπουλο, Αναστασία Δάφφα, Μάχη Κωστοπούλου και Σαραφιανό Καραβάτο, προσέφερε τα κομισθέντα δώρα του Συλλόγου για τη Μονή. Αμέσως μετά το τέλος των Χαιρετισμών, γοητευμένοι από το πανέμορφο Μοναστήρι, την κατάνυξη της ακολουθίας των Χαιρετισμών αλλά και την πανέμορφη θέα που αντίκρισαν, με τη λίμνη Κερκίνη να ξεδιπλώνεται μπροστά τους σε όλο της το μεγαλείο, οι προσκυνητές επέστρεψαν στην πόλη μας.

Σημείωση: Ο Παγχαλκιδικός Σύλλογος επισκέφθηκε το πανέμορφο αυτό Μοναστήρι άλλες 2 φορές με ημερήσιες εκδρομές, σε συνδυασμό με τα Πορδία και τη λίμνη Κερκίνη.

Εορτασμός της γιορτής της Μητέρας. Τετάρτη 8 Μαΐου 2019, στην Εστία μας.

Την Τετάρτη 8 Μαΐου 2019 και ώρα 20:00 πραγματοποιήθηκε στην ΕΣΤΙΑ του Π.Σ. εκδήλωση προς τιμήν της ΜΗΤΕΡΑΣ, με αφορμή την καθιέρωση της 2ης Κυριακής του Μάη, παγκοσμίως ως ημέρα της Μητέρας. Έπρεπε να περάσει η ανθρωπότητα δια πυρός και σιδήρου, μετά τους δύο παγκοσμίους πολέμους, για να θυμηθούν οι υπαίτιοι τα δάκρυα και τον θρήνο των Μανάδων από την απώλεια προσφιλών τους προσώπων. Την εκδήλωση παρουσίασε το μέλος του Δ. Σ. κ. Δάφφα Νατάσσα, με ομιλήτριες τις κυρίες Γρίβα Μαρία, Σαρδελά Φρόσω και Μαλανδρή Μαρία, που ζωγράφισαν με τα πιο γλυκά χρώματα το πορτραίτο της πλέον ιερής ανθρωπίνης παρουσίας στον κόσμο, τη Μάνα. Η εναλλαγή του αφηγηματικού λόγου με το τραγούδι και την ποίηση διήγειραν το θυμικό των ακροατών χάρη στον άκρως αισθαντικό τρόπο που προσέγγισαν το θέμα. Στα περιορισμένα χρονικά πλαίσια της παρουσίασης κατόρθωσαν να αποδώσουν με θεατρικό τρόπο τις πιο οικείες φάσεις της μητρικής αγάπης προς το παιδί, σε ένα κατεξοχήν γυναικείο κοινό. Η κ. Μαλανδρή, νέα μητέρα τριών παιδιών, αναφερόμενη στον ρόλο της μητέρας και στην ιδιαίτερη σχέση Μάνας – παιδιού, φορτισμένη συγκινησιακά αναλύθηκε σε λυγμούς μεταφέροντας την πλημμυρίδα των συναισθημάτων της στο ακροατήριο που ξέσπασε σε χειροκροτήματα. Οι κυρίες Γρίβα και Σαρδελά, σε πλήρη αρμονία, μας οδήγησαν σταδιακά στο κρεσέντο της απόδοσης τους. Ο Πρόεδρος κ. Ι. Κοτσάνης, έκδηλα συγκινημένος, ευχαρίστησε τις παρουσιάστριες με θερμά λόγια. Στην έξοδο, ο Σύλλογος προσέφερε στις γυναίκες από ένα τριαντάφυλλο και γλυκά, προσφορά της κ. Βικτωρίας Κοτσάνη (συζ. Προέδρου).

Διήμερη εκδρομή Τρίκαλα- Καλαμπάκα – Μετέωρα. Κυριακή και Δευτέρα 12 – 13 Μαΐου 2019.

Στις 12/5/2019 – 13/5/2019, Κυριακή και Δευτέρα, ο Σύλλογος πραγματοποίησε διήμερη εκδρομή στα Τρίκαλα – Καλαμπάκα – Μετέωρα με 42 μέλη και φίλους του Π.Σ. Υπεύθυνη της εκδρομής ήταν η κ. Δάφνα Νατάσσα και συνοδός ο κ. Παπαδόπουλος Αβραάμ, μέλη του Δ.Σ.

ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ μέρα επισκέφτηκαν τη Μονή Αγ. Στεφάνου των Μετεώρων που προσφερόταν όπου η πρόσβαση είναι ομαλή και θαύμασαν το μοναδικό αυτό γεωλογικό φαινόμενο που, σε επισκεψιμότητα, ακολουθεί το Μνημείο της Ακρόπολης (2.000.000 εκ. επισκέπτες το χρόνο). Κατέληξαν στα Τρίκαλα, όπου επισκέφτηκαν το νεοανεγερθέν Μουσείο του Τσιτσάνη, ελάχιστη προσφορά της γενέτειρας του στον μεγάλο λαϊκό συνθέτη της χώρας μας, καθώς επίσης το Κουρσούμ τζαμί και το Οθωμανικό λουτρό. Περιηγήθηκαν την όμορφη και έξυπνη πόλη (όπως την αποκαλούν) με τον Ληθαίο ποταμό να την διασχίζει νωχελικά. Γευτήκαν τους κρεατομεζέδες στα γραφικά φαγάδικα της παλιάς πόλης και το απόγευμα κατέλυσαν στο τετράστερο ξενοδοχείο ΑΕΤΟΝ, όπου το βράδυ παρακάθισαν σε γεύμα με εξαιρετική ζωντανή μουσική σε κλίμα παρεϊστικό και χορευτικό. (Η Θεώνη και η Νατάσσα ξετύλιξαν για μια ακόμη φορά το τραγουδιστικό τους ταλέντο). ΤΗ ΔΕΥΤΕΡΗ ημέρα (δυστυχώς υπό βροχή) πραγματοποιήθηκε ο γύρος των Μετεώρων και το πρόγραμμα έκλεισε με την επίσκεψη των Μουσείων της Παιδείας, Φυσικής Ιστορίας και Μανιταριών στη πόλη της Καλαμπάκας. Ο κ. Καράβατος Σαραφιανός (μέλος του Δ.Σ.), που προηγήθηκε ιδιαίτερα (ως γαμβρός της Καλαμπάκας), ιδιαίτερα δοτικός, με την μεσολάβηση του εξασφάλισε την ξενάγηση στο Μουσείο Παιδείας από τον ιδιοκτήτη του, ο οποίος μας αποκάλυψε και το μέγεθος της προσφοράς του κ. Καράβατου στη συγκρότηση του Μουσείου, όπου παρακολουθήσαμε το σχολικό κλίμα και την ιστορία όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης, από την εποχή του Καποδίστρια και μετά. Ιδιαίτερη συγκίνηση σε όλους προκάλεσε η αναβίωση της σχολικής ζωής στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, στην ειδικά διαρρυθμισμένη σχολική τάξη. Σε ειδική αίθουσα, οι εκδρομείς ενημερώθηκαν για τη δημιουργία των Μετεώρων με ειδική σύντομη προβολή. Μετά το γεύμα στην παραδοσιακή ταβέρνα ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ, νωρίς το απόγευμα επέστρεψαν στη Θεσσαλονίκη με τις καλύτερες των εντυπώσεων και με τις ευχαριστίες τους στην υπεύθυνη κ. Νατάσσα Δάφνα και στον ξεναγό και οδηγό του λεωφορείου. *Σημείωση: Τα ποτά του γεύματος ήταν προσφορά, όπως συνήθως, του πρακτορείου ΑΘΩΣ, που οργάνωσε από κοινού με τον Σύλλογο την εκδρομή.*

Μουσικοχορευτική εκδήλωση με τραγούδια, χορούς και έθιμα της πατρίδας μας. Τετάρτη 15 Μαΐου

2019, ώρα 20.00, στο ανοιχτό θέατρο της Ν. Ελβετίας Θεσσαλονίκης.

Την Τετάρτη 15 Μαΐου 2019 πραγματοποιήθηκε, στο ανοιχτό θέατρο της Ν. Ελβετίας στη Θεσσαλονίκη, με την υποστήριξη της Ε΄ Δημοτικής Κοινότητας του Δήμου Θεσσαλονίκης, μεγάλη εκδήλωση του Συλλόγου μας, επί τη λήξει της Συλλογικής περιόδου 2018-19, με γενικό θέμα «**Μουσικοχορευτική εκδήλωση με τραγούδια, χορούς και έθιμα της πατρίδας μας**». Τους επισκέπτες καλωσόρισε ο Γενικός Γραμματέας του Συλλόγου μας κ. **Αστέριος Λυρτζής** ενώ χαιρετισμό απηύθυνε η πρόεδρος της Ε΄ Δημοτικής Κοινότητας του Δήμου Θεσσαλονίκης κ. Αργ. Κουράκη. Την παρουσίαση του προγράμματος έκανε η κ. Δέσποινα Κοτσανίδου. Το πρόγραμμα άνοιξε η Χορωδία του Παγχαλκιδικού Συλλόγου με χοράρχη τον κ. Νίκο Καλαϊτζή, ερμηνεύοντας παραδοσιακά τραγούδια της Χαλκιδικής. Στη συνέχεια παρουσιάστηκε από το χορευτικό του Συλλόγου μας το τοπικό δρώμενο της Γαλάτιστας «Το έθιμο της Μανιώς» με επιμέλεια του χοροδιδασκάλου κ. Περικλή Διαμαντή. Το χορευτικό του Μικρασιατικού Συλλόγου Αμπελοκήπων-Μενεμένης παρουσίασε το «Έθιμο του Κλήδονα» καθώς και χορούς από την περιοχή της Σμύρνης. Στην πίστα του θεάτρου εναλλάσσονταν αρμονικά τα χορευτικά συγκροτήματα με τις χαρακτηριστικές πολύχρωμες φορεσιές από τον Σύλλογο «Οι Φίλοι της παράδοσης», που μας ταξίδευσαν στην Κέρκυρα με τοπικούς χορούς και τραγούδια, ενώ το χορευτικό του «Πολιτιστικού Συλλόγου Γαλαρινού» μας ταξίδεψε στη Θράκη με χορούς και τραγούδια της περιοχής. Το μικρό θεατράκι της Νέας Ελβετίας σείστηκε, όταν ακούστηκαν οι γνώριμοι Χαλκιδικιώτικοι ήχοι και τα χορευτικά συγκροτήματα του Συλλόγου μας. Παρουσίασαν χορούς και τραγούδια του Ταξιάρχη, της Γαλάτιστας και της Ιερισσού με τη συνοδεία ζωντανής παραδοσιακής μουσικής, αποτελούμενης από τους: Αστέριο Τράκα (βιολί), Αργύρη Κόκκορη (λαούτο και φωνή), Τάσο Ζώρα (κλαρίνο) και Σπύρο Τζάτζιο (κρουστά). Στο τελευταίο μέρος του προγράμματος, χορευτές και θεατές έγιναν ένα χορεύοντας τραγούδια της Χαλκιδικής και της Μακεδονίας μας, με τους ήχους της υπέροχης ορχήστρας, μέχρι αργά το βράδυ. Για μια ακόμα φορά, ο Παγχαλκιδικός Σύλλογος «Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ» έγραψε μια υπέροχη σελίδα προσφοράς στη διατήρηση και ανάδειξη της λαϊκής μας παράδοσης και της ψυχαγωγίας των συμπολιτών μας. Στη βραδιά παρέστη η πρόεδρος της Ε΄ Κοινότητας του Δήμου Θεσσαλονίκης κ. Αργυρώ Κουράκη και ο Αντιπρόεδρος κ. Στέλιος Τσούλιος, ο Περιφερειακός Σύμβουλος κ. Δημήτριος Τζηρίτης, η Δημοτική Σύμβουλος του Δήμου Πολυγύρου κ. Ιφιγένεια Κυριάκου, ο Επίτιμος Πρόεδρος του Παγχαλκιδικού Συλλόγου κ. Μιχάλης Καρτσιώτης, ο πρ. πρόεδρος της Ε΄ Δημοτικής Κοινότητας κ. Γιώργος Βούλγαρης, οι καθηγητές κ.κ. Ι. Τσίκουλας, Στ. Αυγολούπης, Τιμ. Μαρκογιάννης και πλήθος κόσμου.

Την εκδήλωση έκλεισε ο πρόεδρος του Παγχαλκιδικού Συλλόγου κ. Ιωάννης Κοτσάνης με ευχαριστίες στη χορωδία, για τη συμμετοχή και την άρτια εμφάνιση, και στον μαέστρο, στα χορευτικά και τους χοροδιδασκάλους, τους μουσικούς και τους τραγουδιστές και γενικά σε όσους κόπιασαν για την προετοιμασία και εκτέλεση του προγράμματος.

Οι εμφανίσεις της χορωδίας μας.

Το Σάββατο 16 Μαρτίου 2019, σε φεστιβάλ χορωδιών που οργάνωσαν οι Ενώσεις Πολιτισμού Ανάπτυξης (Ε.Π.ΑΝ.) του Δήμου Αμπελοκήπων στο Καραπάντσειο Πολιτιστικό Κέντρο του Δήμου Αμπελοκήπων -Μενεμένης, με συμμετοχή 15 χορωδιών.

Την Κυριακή 7 Απριλίου 2019, σε εκδήλωση που οργάνωσε ο Μικρασιατικός Σύλλογος Αμπελοκήπων «Η Αγία Παρασκευή», σε συνεργασία με τον Δήμο Αμπελοκήπων, στο Καραπάντσειο Πολιτιστικό Κέντρο Αμπελοκήπων, με συμμετοχή άλλων έξι χορωδιών.

Την Κυριακή 4 Μαΐου 2019, στο Πευκοχώρι Χαλκιδικής, σε εκδήλωση που οργάνωσε ο Τοπικός Πολιτιστικός Σύλλογος Πευκοχωρίου ΑΛΚΥΩΝ.

Την Τετάρτη 15 Μαΐου, στο θέατρο Νέας Ελβετίας, στην Μουσικοχορευτική εκδήλωση με χορούς της πατρίδας μας, που οργάνωσε ο Σύλλογος μας. Στην εκδήλωση αυτή Χοράρχης ήταν ο παλιός Δάσκαλος κ. Νικ. Καλαϊτζής, λόγω κωλύματος του κ. Δερμιτζάκη, τον οποίο και ευχαριστούμε θερμά.

Οι εμφανίσεις των χορευτικών μας συγκροτημάτων.

Την Κυριακή 7 Απριλίου, στο Καραπάντσειο Θέατρο του Δήμου Αμπελοκήπων σε εκδήλωση που οργάνωσε ο Σύλλογος Μικρασιατών Αμπελοκήπων, σε συνεργασία με τον Δήμο.

Την Τετάρτη 15 Μαΐου, στη Μουσικοχορευτική εκδήλωση στο θέατρο της Ν. Ελβετίας, που οργάνωσε ο Σύλ-

λογος μας.

Το Σάββατο 18 Μαΐου, στη Νέα Έφεσσο Πιερίας με τοπικούς χορούς της Χαλκιδικής, στην 3η Πανελλήνια Συνάντηση Πολιτιστικών Συλλόγων, που οργάνωσε ο τοπικός Σύλλογος "Στουπί" της Νέας Εφέσου.

Στις **26 Ιουνίου** θα εμφανιστεί στις εκδηλώσεις του «ΚΛΗΔΟΝΑ 2019», στον Εύοσμο Θεσσαλονίκης σε εκδήλωση που διοργανώνει ο Σύλλογος Μικρασιατών Εύοσμου.

Στις **16 Ιουλίου** θα λάβει μέρος σε διεθνές Φεστιβάλ χορευτικών συγκροτημάτων που θα γίνει στη ΣΚΙΑΘΟ.

Παράσταση σε εκδηλώσεις

Στην υποδοχή στα Πετροκέρασα του Τιμίου Σταυρού, το Σάββατο του Λαζάρου (20-4-2019), από την Ι. Μ. Ξηροποτάμου του Αγ. Όρους παρέστη ο πρόεδρος κ. Ι. Κοτσάνης, με κλιμάκιο του Δ.Σ.

Στην πανήγυρη του **Αγ. Γεωργίου Παλαιοχώρας** (29-4-2019) παρέστη ο πρόεδρος του Δ.Σ. κ. Γιάννης Κοτσάνης. Στον εθνικό εορτασμό της **Ιερισσού (30-4-2019)**, στο **Μαυρονίου τ'αλώνι**, παρέστη ο πρόεδρος του Συλλόγου κ. **Γιάννης Κοτσάνης**.

Στο **Αντάμωμα των 100 και πλέον χορευτικών συγκροτημάτων, στον Πολύγυρο** (12-5-2019), παρέστη ο πρόεδρος του Συλλόγου κ. **Γιάννης Κοτσάνης**, ο οποίος κλήθηκε και επέδωσε και αναμνηστικά διπλώματα.

Στον εορτασμό της επετείου της **έκρηξης της Επανάστασης στη Χαλκιδική το 1821, στον Πολύγυρο** (12-5-2019), παρέστη και κατέθεσε στεφάνι ο Αντιπρόεδρος του Συλλόγου κ. **Τριαντάφυλλος Οικονόμου**.

Στην εκδήλωση της φρικτής μνήμης της **Γενοκτονίας του Ποντιακού Ελληνισμού**, που έγινε εφέτος στο **Λάκκωμα** της Χαλκιδικής, παρέστη κλιμάκιο του Δ.Σ. με επικεφαλής τον αντιπρόεδρο του Δ.Σ. κ. **Τριαντάφυλλο Οικονόμου**, ο οποίος κατέθεσε στεφάνι εκ μέρους του Παγχαλκιδικού.

Εκδήλωση: Απόδοση τιμής στον επί 10ετία Πρόεδρο του Δ.Σ. μας και ήδη Επίτιμο πρόεδρο κ. Μιχαήλ Θεμ. Καρτσιώτη. Τετάρτη 17 Απριλίου 2019, στην Εστία μας.

Την Τετάρτη 17-4-2019 και ώρα 20.00 πραγματοποιήθηκε στην Εστία μας η προγραμματισθείσα από το νέο Δ.Σ. εκδήλωση απόδοσης τιμής προς τον **Μιχαήλ Θεμ. Καρτσιώτη**, επί δεκαετία Πρόεδρο του Δ.Σ. του Συλλόγου μας και ήδη Επίτιμο πρόεδρο.

Η προσέλευση των μελών και φίλων ήταν πρωτόγνωρη. Η αίθουσα ήταν για τρεις περίπου ώρες, που κράτησε το πρόγραμμα, πλήρης. Πραγματικά υπήρξε το αδιαχώρητο (ώστε αρκετοί παρακολούθησαν υπομονετικά όρθιοι την εκδήλωση, ακόμα και εκτός αιθούσης).

Στην εκδήλωση παρέστησαν: Ο Σεβασμιότατος Μητροπολίτης Ιερισσού, Αγ. Όρους και Αρδαμερίου κ.κ. Θεόκλητος, ο Αντιπεριφερειάρχης κ. Ιωάννης Γιώργος, οι Δήμαρχοι Πολυγύρου Αστέριος Γ. Ζωγράφος και Σι-

θωνίας Ιωάννης Τζίτζιος, ο αντιδήμαρχος του Δήμου Αριστοτέλη κ. Αργ. Τσακνής, οι Περιφερειακοί σύμβουλοι Στυλιανός Βαλιάνος και Κατερίνα Παντ. Ζωγράφου, ο Πρόεδρος της Κοινότητας Πετροκεράσων (γενέτειρας του τιμώμενου) Αθανάσιος Εμμ. Καλαφάτης, ο επιχειρηματίας και πρώην (τέως) Δήμαρχος του Δήμου «Αριστοτέλη» Ιωάννης Νικ. Μίχος εκ Στρατονίκης, ο πρώην Δήμαρχος Αρναίας Αστέριος Καραστέργιος, όλα τα μέλη της Συντακτικής Επιτροπής του περιοδικού Παγχαλκιδικός Λόγος, ο πρόεδρος της ΕΔΟΘ Ανδρέας Γιακουμής, καθηγητές Πανεπιστημίου, Εκπαιδευτικοί, Ευεργέτες, Δωρητές, Χορηγοί, Επίτιμα μέλη του Παγχαλκιδικού (ιατρός Βασίλειος Μαυρουδής), σύσσωμη η χορωδία, της οποίας την ευθύνη όλα τα δέκα χρόνια είχε ο τιμώ-

μενος, και πολλά τακτικά μέλη του Συλλόγου, όσα μπόρεσαν να χωρέσουν στην αίθουσα. Οι βουλευτές, μέλη του Συλλόγου μας, Γεώργιος Βαγιωνάς και Θεόδωρος Καράογλου δεν παρέστησαν λόγω υποχρεώσεων τους στη Βουλή (ονομαστική ψηφοφορία). Χαιρετιστήριες επιστολές επίσης απέστειλαν: ο μητροπολίτης Ξάνθης και Περιθεωρίου κ.κ. Παντελεήμων, συμπατριώτης του κ. Καρτσιώτη (με πολλούς επαίνους), ο κ. Βασίλειος Πάππας Πρόεδρος ΕΜΣ και ΙΛΕΧ, ο κ. Παντελής Ζωγράφος (συγκινητική επιστολή), ο Δήμαρχος Προποντίδας κ. Εμμανουήλ Καρράς και ο Δεσπότης Ιωαννίνων κ. Μάξιμος.

Σημειώνεται ιδιαίτερα, ότι παρέστησαν και οι ακάματοι ερευνητές της τοπικής μας ιστορίας που είναι συγγραφείς βιβλίων, εκδότες εντύπων και τακτικοί αρθρογράφοι του Παγχαλκιδικού λόγου: Ιωακείμ Παπάγγελος εκ Νικήτης - Δρ. Αρχαιολογίας, Τιμολέων Μακρογιάννης εκ Κασσανδρείας - Καθηγητής Μετεωρολογίας & Κλιματολογίας ΑΠΘ, Δημήτριος Γουδήρας εκ Λειβαδίου - Καθηγητής Ψυχοπαιδαγωγικής ΠΑΜΑΚ, Κλεάνθης Βενετόπουλος επίσης εκ Λειβαδίου - Καθηγητής Πληροφορικής ΤΕΙ Θεσ/νίκης, Χρήστος Κουτσός εκ Βάβδου - Πολιτικός Μηχανικός, Αθανάσιος Χριστιανός εκ Πολυγύρου - Φιλολόγος, Δημήτριος Κύρου εκ Αρναίας - Φιλολόγος, Κων/ντίνος Χιούτης εκ Νεοχωρίου - Θεολόγος, Ιωάννης Κανατάς εκ Νικήτης - Εκπαιδευτικός, Δημήτριος Σμάγας, εκ Αγ. Νικολάου - Εκπαιδευτικός, Μιχαήλ Κουτσός εκ Βάβδου κτηνίατρος, κ.α.

Συντονιστής-παραρτησιαστής ήταν ο Γ.Γ. του Συλλόγου Στέργιος Λυρτζής, ο οποίος καλωσόρισε τους ακροατές, χαιρέτισε την παρουσία τόσο μεγάλου πλήθους προσεληθόντων, ανέλυσε τον σκοπό της εκδήλωσης που δεν είναι άλλος από το να τιμηθεί, κατά πως ταιριάζει, ο απεθών επί δεκαετία πρόεδρος του Συλλόγου Μιχαήλ Θεμ. Καρτσιώτης, εκτελώντας απόφαση της Γενικής Συνέλευσης της 28ης Ιανουαρίου 2019.

Ο νέος Πρόεδρος του Δ.Σ. **Γιάννης Κοτσάνης** σε σύντομο χαιρετισμό επαίνεσε τον τιμώμενο, που επί δέκα συναπτά έτη υπηρέτησε με επιτυχία τον Παγχαλκιδικό ως πρόεδρος του Δ.Σ. και τόνισε την επιθυμία του νέου Δ.Σ. να τιμά στο εξής, εν ζωή και όχι μετά θάνατον, τους προσφέροντες καλές και μεγάλες υπηρεσίες στη Χαλκιδική και τους ανθρώπους της.

Την έναρξη των χαιρετισμών έκανε ο **Σεβασμιότατος Μητροπολίτης Ιερισσού Θεόκλητος**, που η αγάπη του, παρά τις ανειλημμένες υποχρεώσεις, τον έφερε κοντά μας. Εξήρε την προσωπικότητα και τις αρετές του τιμώμενου και αναφέρθηκε στην προσφορά του προς τους Ναούς Στρατονίκης και Πετροκεράσων, τους οποίους υπηρέτησε με πληθώρα έργων και δράσεων. Τέλος, με θερμούς λόγους τον ευχαρίστησε για την όλη του προσφορά και ευχήθηκε υγεία και μακροημέρευση.

Τους χαιρετισμούς ολοκλήρωσαν οι παριστάμενοι Δήμαρχοι Πολυγύρου και Σιθωνίας **Αστέριος Ζωγράφος**

και Ιωάννης Τζίτζιος, οι οποίοι με επαινετικούς λόγους εξήραν την προσωπικότητα του κ. Καρτσιώτη και επικέντρωσαν τις παρεμβάσεις τους στην αύξηση του κύρους του Παγχαλκιδικού και στη συμβολή του στην ανάδειξη της ιστορίας, της παράδοσης και των φυσικών καλλονών (του φυσικού κάλλους) ολόκληρης της Χαλκιδικής. Εξέφρασαν δε την ευγνωμοσύνη τους και ευχήθηκαν τα καλύτερα.

Ακολούθησε η ανάγνωση σύντομου βιογραφικού σημειώματος του τιμωμένου από την έφορο **Νατάσα Σούστα-Δάφφα**. (Βλέπε στο τέλος του σημειώματος).

Αμέσως μετά, δόθηκε το βήμα στον πρώτο ομιλητή **Γιάννη Χ. Καραμίχο, φιλόλογο και ποιητή**, ο οποίος μίλησε με θέμα: «Ο δημιουργός και Άνθρωπος Μιχ. Καρτσιώτης». Σε μια φορτισμένη κατάθεση ψυχής ψυχογράφησε την προσωπικότητα του τιμώμενου με μια διεισδυτική και ποιοτική λεκτική προσέγγιση και αποκάλυψε αχαρτογράφητες πτυχές της πληθωρικής του ιδιοσυγκρασίας. Οι χαρακτηρισμοί που του απέδωσε (οραματιστής, χαλκέντερος, εργασιομανής, καταξιωμένος, ευγενικός, Νέστορας, λάτρης της (τοπικής=πλεονασμός) παράδοσης και του πολιτισμού της Χαλκιδικής, χαρισματικός, επικοινωνιακός, άμεσος, αποκεντρωτικός...) συμπυκνώνουν το πορτραίτο ενός ανθρώπου και δημιουργού με βαθιά συναίσθηση του καθήκοντος. Επί 32 λεπτά, μέσα σε μια άκρα σιγή, με συνεχείς αναφορές στην προσωπικότητα και το έργο του τιμωμένου, κράτησε το ενδιαφέρον των ακροατών αμείωτο. Από το πληθωρικό έργο στη δεκαετή θητεία ως προέδρου του Δ.Σ. του Παγχαλκιδικού Συλλόγου, ξεχώρισε δυο σπουδαία έργα του για να τα τονίσει ιδιαίτερα: Την αποπεράτωση και τα αποκαλυπτήρια του ανδριάντα του Αριστοτέλη στο ΑΠΘ και την έκδοση του περιοδικού ΠΑΧΓΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ που, όπως είπε, (το δεύτερο) φέρει την αποκλειστική σφραγίδα του ιδίου. Τόνισε επίσης, την τιμητική συχνή αναφορά του Μιχ. Καρτσιώτη προς τους προγενεστέρους του, τους οποίους ανέσυρε από τη λήθη και ανάρτησε τις φωτογραφίες τους στην αίθουσα αυτή. Στη συνέχεια αναφέρθηκε και στη προσφορά του σε άλλους κοινωνικούς φορείς, όπως αυτοδιοίκηση, εκπαίδευση, συνδικαλισμός, πολιτιστικός χώρος, σωματεία κλπ., για να κλείσει με θερμές ευχές αλλά και με ένα αφιερωματικό ποίημά του με τίτλο «Απόμαχη φαρέτρα», που προβαλλόταν ταυτόχρονα στην οθόνη.

Απόμαχη φαρέτρα

Στον Μιχάλη Καρτσιώτη

*Αποσύρθηκες αθόρυβα
και άφησες τη σκιά σου
να πλανιέται παντού.*

*Η πιο γλυκιά ώρα του δειλινού,
σε βρήκε με λευκασμένα μαλλιά,
με της υστεροφημίας την προσδοκία
και τον συγκαταβατικό σου λόγο,*

ώριμο τσαμπί στα χέιλη σου.
Πολύτιμο όπλο
απόμαχη φαρέτρα σου.
Χρυσά στάχυα τα έργα σου
και επόπτης άγγελος το βλέμμα σου.
Όρθιος,

κάστρο παλαιϊκό
αναπολείς της πολεμίστρας τη γλυκιά μέθη.

ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ:

Η απονομή της διάκρισης στον Μ.Κ. είναι χρέος τιμής, όχι για λόγους αβρότητας, αλλά ως επιβεβλημένη οφειλή και ηθική επιβράβευση στην πολυσχιδή προσωπικότητά του και το πληθωρικό έργο του, που τυγχάνει δημόσιας και καθολικής αποδοχής. Γιατί δυστυχώς το αυτονόητο δεν είναι πάντοτε ευνόητο.

Ο Δρ. Τριαντάφυλλος Οικονόμου, εκπαιδευτικός εκ Νικήτης και αντιπρόεδρος του Συλλόγου, ανέδειξε τον φωτισμένο δάσκαλο, τον μαχητικό συνδικαλιστή που ήταν μπροστάρης σε όλους τους αγώνες του κλάδου των εκπαιδευτικών (200 μέρες απεργίας έχει στο ενεργητικό του), πάντα με παρρησία, με ευθύ και καθαρό λόγο και, προπαντός, με ήθος και αξιοπρέπεια. Όλη του την υπηρεσιακή ζωή δεν έλλειψε ούτε μια μέρα από το συνδικαλιστικό κίνημα. Υπηρέτησε για πολλά χρόνια ως πρόεδρος Διδασκαλικών Συλλόγων, ως αντιπρόσωπος για 20 χρόνια στις Γ.Σ. της ΔΟΕ, ως γεν. σύμβουλος της ΑΔΕΔΥ, ως αιρετός στο ΑΠΥΣΔΕ Θεσσαλονίκης για τρεις θητείας, ως γραμματέας της τράπεζας αίματος των εκπαιδευτικών, της οποίας υπήρξε ιδρυτής, με 10.000 χιλιάδες φιάλες αίμα στη 10ετία που είχε την ευθύνη της λειτουργίας της. Και το κυριότερο: παροιμιώδης υπήρξε η ανιδιοτέλειά του. Ποτέ δεν επιδίωξε να χρησιμοποιήσει τη συνδικαλιστική του δύναμη για να καταλάβει αξιώματα. Αλλά και όταν του προτάθηκαν τα απέρριψε. Αυτά και άλλα πολλά είπε ο κ. Οικονόμου που καταχειροκροτήθηκε. Η ομιλία του συνοδεύτηκε με προβολή εικόνων από τη ζωή και δράση του τιμώμενου, που κράτησαν αμείωτη την προσοχή του κοινού.

Ο Χρήστος Κουτσός, πολιτικός μηχανικός, μουσικός, συγγραφέας και ερευνητής εκ Βάβδου, πρόβαλε, στη συνέχεια, ένα πλούσιο Ο-Α υλικό το οποίο προετοίμασε με μεγάλη επιμέλεια και πολύ κόπο, με εικόνες και βιντεοσκοπημένα αποσπάσματα από την προσωπική και την επαγγελματική ζωή και τη δράση του Μιχ. Καρτσιώτη στον Παγχαλκιδικό Σύλλογο και με αντίστοιχο εύστοχο σχολιασμό των προβαλλομένων, για να τονίσει τέλος ότι ο τιμώμενος, «συμπυκνώνει μέσα του έναν πνευματικό άνθρωπο και ταυτόχρονα έναν τεχνοκράτη που, παρά τις 7 και πλέον δεκαετίες που τον βαραίνουν, συνεχίζει την παραγωγική του παρουσία και μάλιστα με εμπνεύσεις και ζωντανία, για να καταλήξει σε επαίνους και ευχές για μακροημέρευση. Η όλη παρουσίαση

ήταν υπέροχη. Άρεσε πολύ και ξεκούρασε τον κόσμο που πήρε κουράγιο για την συνέχεια της εκδήλωσης. Ο Χρήστος Κουτσός έδρασε σαν ένας επαγγελματίας σκηνοθέτης και παρουσιαστής, γι' αυτό και καταχειροκροτήθηκε.

Ο Σταύρος Αυγολούπης, καθηγητής της Αστρονομίας του ΑΠΘ, εκ Μεγάλης Παναγίας, που είχε την πρωτοβουλία της προτάσεως-παρακλήσεως προς τον Μιχ. Καρτσιώτη, τον Ιανουάριο του 2009, για την ανάληψη της προεδρίας του Παγχαλκιδικού, λαβών τον λόγο, εξήρε το έργο που επιτέλεσε ο τιμώμενος στη δεκαετή θητεία του, επαίνεσε τον χαρακτήρα του που ενέπνευσε τους συνεργάτες του στα Δ.Σ., ώστε να εργασθούν όλοι μαζί για να έχει ζωντανία ο Σύλλογος και σημείωσε ότι αντικατέστησε επάξια τον αείμνηστο προκάτοχό του Βρασίδα Κυργιαφίνη. Κορυφαία προσφορά του Μ.Κ., είπε, είναι η έκδοση του περιοδικού και η ολοκλήρωση της τοποθέτησης του Ανδριάντα του Αριστοτέλη στον αύλειο χώρο του ΑΠΘ. Αναφέρθηκε στη συνέχεια στις διακρίσεις που έλαβε ο τιμώμενος και στάθηκε στον ΕΠΑΙΝΟ του Υπουργείου Παδείας: «... για την εργατικότητα του πέραν του καλώς νοουμένου καθήκοντος». Τέλος, με θερμούς λόγους τον συνεχάρη και του ευχήθηκε υγεία και μακροημέρευση.

Ο Γιάννης Τσίκουλας, καθηγητής της Ιατρικής του ΑΠΘ, εκ Πολυγύρου, μέλος της συντακτικής Επιτροπής του περιοδικού μας, τακτικός αρθρογράφος του και μέλος της χορωδίας μας, λαβών τον λόγο αποφόρτισε το κλίμα με τον γνωστό χιουμοριστικό και αφοπλιστικό τρόπο, αναφερόμενος στη γνωριμία με τον τιμώμενο που τον χαρακτήρισε άρχοντα στην ψυχή και στο σώμα. Ο Μ.Κ., όρθιος, ευθυτενής, προσιτός, ευγενής, με άσφογη προφορά, είναι ένας «ξεχωριστός». Στη συνέχεια αναφέρθηκε στην έκδοση του περιοδικού και τέλος απευθυνόμενος προς τον ίδιο είπε: «Μεγάλο το έργο που επιτέλεσες. Πολύς ο κόπος, πολύς και ο ιδρώτας. Υποκλίνομαι ενώπιόν σου, Κύριε Πρόεδρε. Όμως να ξέρεις ότι, όταν βάζεις στο έργο σου αίμα, ιδρώτα και δάκρυα πολλοί θα βρεθούν να το προσκυνήσουν».

Ο Αθανάσιος Εμμ. Καλαφάτης, Πρόεδρος της Κοινότητας Πετροκεράσων, συμπατριώτης του τιμώμενου, στην παρέμβασή του είπε τα εξής: « Ο Μ.Κ. αποτελεί μια εξαιρετική προσωπικότητα για το χωριό μας, τα Πετροκεράσα, για τον οποίο είμαστε όλοι υπερήφανοι. Το έργο που επιτέλεσε είναι τόσο μεγάλο που είναι αδύνατο να χωρέσει έστω και τηλεγραφικά σε μια ολιγόλεπτη παρέμβαση.

Αδρομερώς άλλωστε αναφέρθηκε, κατά την ανάγνωση του βιογραφικού του.

Γενικά ο Μ.Κ. αποτελεί ένα εμβληματικό πρόσωπο για το χωριό μας, δεδομένου ότι θήτευσε με εξαιρετική

επιτυχία σε όλους τους φορείς: Κοινότητα, Εκκλησία, Μουσείο, Πολιτιστικό Σύλλογο, έγραψε την ιστορία του χωριού σε 4 τόμους, ανάστησε έθιμα, καθιέρωσε θεσμούς και γενικά, ανέβασε το χωριό με τα έργα και τις δράσεις του σε ζηλευτά επίπεδα προόδου. Σήμερα αν και δεν κατέχει θεσμική θέση, συνεχίζει την συμπαραστάση του.

Για όλη αυτή τη πολιτεία του, ή Κοινότητα, η Εκκλησία, ο Σύλλογος, το Μουσείο τον τίμησαν με ιδιαίτερες διακρίσεις, αλλά το κυριότερο είναι ότι το έργο του και η προσφορά του αναγνωρίζεται από όλους με ευγνωμοσύνη. Σεβαστέ μας Μιχάλη, σε ευχαριστούμε και σε ευγνωμονούμε».

Ο Γιάννης Νικ. Μίχος, επιχειρηματίας, τέως Δήμαρχος του Δήμου Αριστοτέλη, εκ Στρατονίκης, μαθητής του τιμώμενου στο Δημοτικό Σχολείο Στρατονίκης, αναφέρθηκε στον Μιχ. Καρτσιώτη ως δάσκαλο-παιδαγωγό. Με συγκίνηση αναφέρθηκε στην παρουσία του στο Σχολείο του χωριού του, τον χαρακτήρισε εμβληματική προσωπικότητα η οποία ενέπνεε και είχε η όλη του θητεία ευεργετικές επιδράσεις στους μαθητές, στους άλλους δασκάλους αλλά και στην κοινωνία. Με την εργατικότητα και την συνεργασία με τους άλλους δασκάλους, εργάστηκε σκληρά, εξόπλισε το Σχολείο μας με κάθε είδους μέσα, εφάρμοσε νέες μεθόδους διδασκαλίας, με αποτέλεσμα να ανεβεί σε υψηλό επίπεδο και να γίνει πρότυπο..

Ήταν δίκαιος, είπε στη συνέχεια, και φρόντιζε ιδιαίτερα για τους αδύναμους μαθητές. Μας είχε εμπνεύσει την ΑΓΑΠΗ προς τον διπλανό μας και έτσι εμείς οι καλύτεροι, ας πούμε, βοηθούσαμε τους συμμαθητές μας που κάπως υστερούσαν, ώστε όλη η τάξη να ανεβαίνει. Τέλος, απομόνωσε από την εξωσχολική δράση του δασκάλου μια ενέργειά του, όταν ταυτόχρονα με το Σχολείο υπηρετούσε και τον Ναό του χωριού (επί οκτώ χρόνια) και, διαβάζοντας ένα πρακτικό του Ναού, του 1978, είπε: «Ο Μ.Κ. επιχείρησε και, με τη βοήθεια του τοπογράφου Π. Αδάμ, συντάχθηκε κτηματολόγιο των κτημάτων του Ναού. Και ήταν πολλά, γιατί έβλεπε να καταπατώνται από τρίτους». Για να καταλήξει: «Το κτηματολόγιο στη Χαλκιδική συντάσσεται σήμερα, άρα, δασκαλέ μου, ήσουν 40 χρόνια μπροστά. Σε ευχαριστούμε για όλα» και αμέσως κατέβηκε από το βήμα και αγκάλιασε και ασπασθήκε συγκινημένος τον δάσκαλό του, μέσα σε μια ιδιαίτερα αισθαντική ατμόσφαιρα.

(Εδώ παρενέβη ο πρόεδρος ου Δ.Σ. και ανακοίνωσε ότι άλλες παρεμβάσεις δεν είναι δυνατόν να γίνουν, λόγω έλλειψης χρόνου και ζήτησε συγγνώμη λέγοντας: «Καταθέστε όσοι επιθυμείτε γραπτά ότι θέλετε να τις δημοσιεύσουμε στο περιοδικό»).

Απονομή τιμητικής πλακέτας.

Στη συνέχεια έγινε απονομή τιμητικής πλακέτας από

τον νέο Πρόεδρο κ. Γιάννη Κοτσάνη, ο οποίος προσφώνησε τον απερχόμενο πρόεδρο με πολλούς επαίνους, ανέγνωσε το περιεχόμενό της, την επέδωσε με ασπασμό και εναγκαλισμό και κάλεσε το Δ. Σ. σε ομαδική αναμνηστική κοινή φωτογράφιση (βλ. σελ. 27). Απευθυνόμενος δε στο κοινό έδειξε τη μεγάλη φωτογραφία του τιμώμενου που αναρτήθηκε στον τοίχο της αίθουσας, μαζί με τους άλλους διατελέσαντες προέδρους από το 1903, και με τριγύρω τα πέντε Δ.Σ. της δεκαετίας του (βλ. σελ. 27).

Ο ευχαριστήριο λόγος του τιμηθέντος.

Τέλος, ο τιμηθείς πήρε τον λόγο και με πολύ συγκίνηση, που γινόταν εμφανής από τη φωνή που δεν έβγαине εύκολα, ευχαρίστησε τον Πρόεδρο και το νέο Δ.Σ. για την μεγάλη τιμή που του πρόσφεραν, ευχαρίστησε τους ομιλητές, για τα υπερβολικά ίσως, εγκώμια που του απηύθυναν, και τον κόσμο για την αθρόα παρουσία του και για την επί τρεις περίπου ώρες υπομονή του. Στη συνέχεια, ευχαρίστησε όλα τα μέλη των Δ.Σ. της δεκαετίας για το έργο που «όλοι μαζί κάναμε», είπε, «τίποτα δεν έκανα μόνος μου. Είχα πάντοτε δυνατούς και πρόθυμους συνεργάτες δίπλα μου. Ήταν όλοι τους εξαιρετικοί, πρόθυμοι και δραστήριοι». «Είχα τους αντιπροσώπους και τους ανταποκριτές μας στη Χαλκιδική από τη μια άκρη ως την άλλη». «Είχα τον Αντιπεριφερειάρχη και τους Δημάρχους μας» «Είχα, συνέχισε, και εσάς τον ωραίο κόσμο του Παγχαλκιδικού που, ό,τι ζητούσα, μου το προσφέρατε. Είχα τους ευεργέτες, τους δωρητές, τους χορηγούς, που στήριξαν γενναία όλες τις δράσεις. Είχα τους επιστήμονες της συντακτικής επιτροπής του περιοδικού, τους αρθρογράφους, τους εθελοντές. Είχα τους χορωδούς, τους χορευτές μας με τους δασκάλους τους. Είχα επίσης τη στήριξη των δύο σπουδαίων γυναικών μου, της Ελένης και της Άννας, των δύο παιδιών μου, της Ιφιγένειας και του Θεμιστοκλή, και ποιον δεν είχα»!

Και κατέληξε: «Την τιμή που μου γίνεται απόψε την αφιερώνω στον κόσμο του Παγχαλκιδικού. Για μένα κρατώ την ικανοποίηση ότι έκανα το καθήκον μου προς τον μεγάλο Σύλλογό μας και τη γλυκιά μας πατρίδα, τη Χαλκιδική. Και αναφωνώ για άλλη μια φορά το παύλειο: «**Τον αγώνα τον καλόν ηγώνισμαι, τον δρόμον τετέλεκα, την πίστην τετήρηκα**» και, κρατώντας σφιχτά στην αγκαλιά μου την αναμνηστική πλακέτα που μου χάρισσατε ως **στέφανον δικαιοσύνης**, απέρχομαι με γεμάτη την ψυχή από μύρια ποικίλα συναισθήματα, για να παρακολουθώ τον Παγχαλκιδικό, όσα χρόνια μου χάρισει ακόμα ο Θεός, να ζεί και να ανεβαίνει όλο και ψηλότερα».

Εδώ, έπεσε το τελευταίο παρατεταμένο χειροκρότημα

Επίλογος

Στη συνέχεια, η χορωδία της οποίας είχε την ευθύνη της λειτουργίας προσωπικά για δέκα χρόνια ο απεθνή

πρόεδρος τραγούδησε τραγούδια της προτίμησής του μαζί με όλο το ακροατήριο που κι αυτό σιγοτραγουδούσε. Τέλος, όλοι έσπευσαν να συγχαρούν τον Επίτιμο Πρόεδρο με χειραψίες και εναγκαλισμούς ευχαριστιών και αναγνώρισης του έργου του. Στην έξοδο προσφέρθηκε σε όλους ένα χειροποίητο γλύκισμα από τη γυναίκα του τιμηθέντος, την κ. Άννα, και ένα κέρασμα εκ μέρους του Συλλόγου.

Σύντομο βιογραφικό σημείωμα του Μιχ. Καρτσιώτη **Προσωπικά στοιχεία**

Ο Μιχαήλ Καρτσιώτης του Θεμιστοκλή και της Ιφιγένειας γεννήθηκε το 1936 στα Πετροκέρασα της Χαλκιδικής

Σπουδές

-Το 1953 αποφοίτησε από το Ε΄ Γυμνάσιο Αρρένων Θεσσαλονίκης (1947-1953).

-Σε ηλικία 19 ετών έλαβε πτυχίο από την Παιδαγωγική Ακαδημία Θεσσαλονίκης (1953-1955).

-Πέντε χρόνια μετά το διορισμό του ως δασκάλο, μετεκπαιδεύτηκε επί διετία στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (1965-1967) και στη συνέχεια στο Μαράσλειο Διδασκαλείο (1967-1968).

-Τέλος, το 1996 έλαβε Πτυχίο του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης με Άριστα, Δέκα (10).

Στρατιωτική Θητεία

-Υπηρέτησε τη στρατιωτική του θητεία για 36 μήνες στην Πολεμική Αεροπορία, ως έφεδρος Αρχισμηνίας Διοικητικών Καθηκόντων.

Επαγγελματικός βίος

-Άμισθος δάσκαλος στο Δημοτικό. Σχολείο Σανών (1955-1956), συνυπηρετώντας με τον δάσκαλο πατέρα του.

-Κοινοτικός δάσκαλος στο Δημ. Σχολείο Παλαιόχωρας Χαλκιδικής (1956-1958), οπότε στρατεύθηκε.

Μόνιμος δάσκαλος, με έτος διορισμού το 1961 και έτος εξόδου λόγω παραιτήσεως το 1994, με συνολικό συντάξιμο χρόνο 37 έτη. Υπηρέτησε ως δάσκαλος και διευθυντής για 16 σχολικά έτη σε Δημοτικά Σχολεία 1) Της Χαλκιδικής: στα Δουμπιά (1 έτος), στα Πυργαδίκια (1 έτος) και στη Στρατονίκη (14 έτη) και 2) Για 17 σχολικά έτη, επίσης ως δάσκαλος και διευθυντής σχολικών μονάδων, στη Θεσσαλονίκη.

-Καθηγητής στη ΣΕΛΔΕ Θεσσαλονίκης (2 έτη, 1979-1981).

Συνδικαλισμός

Από τον διορισμό του και για όλα τα χρόνια της εκπαιδευτικής υπηρεσίας του αναμείχθηκε δυναμικά στο συνδικαλιστικό κίνημα μετέχοντας ενεργά στα όργανα όλων των βαθμίδων του.

Συγκεκριμένα θήτευσε:

-Στα πρωτοβάθμια συνδικαλιστικά όργανα

-Πρόεδρος για πολλά χρόνια στο Διδασκαλικό Σύλλογο Βόρειας Χαλκιδικής Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ και σήμερα Επίτιμος Πρόεδρος (1977).

-Πρόεδρος, επίσης για πολλά χρόνια, στο Διδασκαλικό Σύλλογο Ανατολικής Θεσσαλονίκης Ο ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ και σήμερα Επίτιμος Πρόεδρος (1994).

-Ιδρυτής της Τράπεζας αίματος των Διδασκαλικών Συλλόγων του Ν. Θεσσαλονίκης. Στα είκοσι χρόνια (1985-2005) που, ως Γραμματέας είχε την ευθύνη και φροντίδα της λειτουργίας της, συγκεντρώθηκαν 10.000 φιάλες αίματος.

-Στο δευτεροβάθμιο συνδικαλιστικό όργανο Δ.Ο.Ε.

Αντιπρόσωπος για δυο και πλέον δεκαετίες, κάθε Ιούλιο, στις γενικές συνελεύσεις της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδος (Δ.Ο.Ε.), στην Αθήνα.

-Στο τριτοβάθμιο συνδικαλιστικό όργανο Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Μέλος του Γενικού Συμβουλίου της ΑΔΕΔΥ.

-Αιρετός στα Ανώτερα Υπηρεσιακά Συμβούλια

Αιρετός εκπρόσωπος για τρεις διετείς θητείες (από συστάσεως του θεσμού το 1977, μέχρι το 1981) στο Ανώτερο Περιφερειακό Υπηρεσιακό Συμβούλιο Δημοτικής Εκπ/σης (Α.Π.Υ.Σ.Δ.Ε.) των νομών Θεσσαλονίκης και Χαλκιδικής (4.500 εκπαιδευτικοί), με τον βαθμό του Επιθεωρητού Α΄ κατ' απονομήν, εκλεγόμενος κάθε φορά με ευρείες πλειοψηφίες (η μεγαλύτερα έφθασε στο 74%).

Πολιτιστικά-Κοινωνικά

-Ιδρυτής, το 1953, (σε ηλικία 17 ετών, με τη συμμετοχή και των άλλων νέων του χωριού), του Μορφωτικού-Αθλητικού Συλλόγου Πετροκεράσων Χαλκιδικής Ο ΟΜΒΡΙΑΝΟΣ και για αρκετές θητείες Πρόεδρος Δ.Σ.

-Ιδρυτής, το 1956, του Αθλητικού Συλλόγου Τρίλοφος Σανών Χαλκιδικής

-Ιδρυτής, το 1957, του Μορφωτικού Αθλητικού Συλλόγου Χολομών Παλαιόχωρας Χαλκιδικής

-Ιδρυτής, το 1963, του Πολιτιστικού Συλλόγου Πρικόννησος Πυργαδικών Χαλκιδικής

-Ιδρυτής το 1976 του Λαογραφικού Μουσείου Πετροκεράσων (τ. Ν.Π.Δ.Δ.) και επί 30 χρόνια Διευθυντής του και Πρόεδρος του Δ.Σ.

-Ιδρυτής τμήματος μαθήσεως Δημοτικών Τραγουδιών της Χαλκιδικής, που λειτούργησε στη Θεσσαλονίκη (1981-1982) και καταγραφή και κυκλοφορία σε δυο κασέτες τότε, CD σήμερα, διαλεχτών τραγουδιών των Πετροκεράσων

-Πρόεδρος, για δέκα χρόνια (2009-2018, πέντε θητείες), του Δ.Σ. του Παγχαλκιδικού Συλλόγου Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, με έτος ιδρύσεως 1903 και έδρα τη Θεσσαλονίκη, με τη γνωστή σε όλους δράση (Κυριότερες: Η συντήρηση των όσων παρέλαβε, η επέκτασή του σε όλη τη Χαλκιδική, ο τριπλασιασμός των μελών, η έκδοση του περιοδικού Παγχαλκιδικός Λόγος, η συνετή διαχεί-

ριση των πόρων, με αποτέλεσμα το αποθεματικό στις 31-12-2018 να είναι 61.000 ευρώ κ.α).

-Μέλος της Ιστορικής και Λαογραφικής Εταιρείας Χαλκιδικής, από 40ετίας.

-Αιμοδότης με προσφορά πάνω από 40 φιάλες.

Αθλητισμός

-Καλαθοσφαιριστής στον ιστορικό Σύλλογο Αετός Θεσσαλονίκης (1952-1955)

Αυτοδιοίκηση

-Πρόεδρος Κοινότητας Στρατονίκης (1974-1975) (για 8 μήνες, μετά την μεταπολίτευση)

-Πρόεδρος της Κοινότητας Πετροκεράσων (1995-1998), με πληθωρική δράση και εκτέλεση σωρείας αναπτυξιακών έργων και δράσεων

-Πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου και Δημοτικός Σύμβουλος του Δήμου Καλινδοίων, με έδρα το Ζαγκλιβέρι (2007-2010)

-Πρόεδρος του Εποπτικού Συμβουλίου της Τοπικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων (ΤΕΔΚ) Ν.Θεσσαλονίκης (2007-2010)

Βιβλία - Δημοσιεύσεις

-ΤΑ ΠΕΤΡΟΚΕΡΑΣΑ, πρώην Νομού Χαλκιδικής, τώρα Νομού Θεσσαλονίκης. Ιστορικά-Λαογραφικά. Τόμοι τέσσερις (4), συνολικές σελίδες 1.100.

-ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΟΝΙΚΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ. Ανέκδοτη συλλογή με δυο ηχογραφημένες κασέτες 1986.

-Ο ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΕΠΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΝΙΚΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ. Δοκίμιο που αναφέρεται σε κτήμα του Ι. Ναού Αγ. Νικολάου Στρατονίκης, στη θέση ΖΕΠΚΟ (1976).

-Άρθρα σε περιοδικά και εφημερίδες της Χαλκιδικής: Αντίλαλοι της Αρναίας, Σίθων, Χαλκιδική (της Νομαρχίας Χαλκιδικής), Ομβριανός Πετροκεράσων, Χρονικά της Χαλκιδικής, Μακεδονική Ζωή, Φωνή της Χαλκιδικής, Φως της Χαλκιδικής, Νέα της Χαλκιδικής, Διδασκαλικό Βήμα κ.α.

Θητεία σε Ναούς δύο ενοριών

-Αντιπρόεδρος του Εκκλησιαστικού Συμβουλίου του Ι. Ν. Αγ. Νικολάου Στρατονίκης επί 8 έτη (1969-1977), Όπου πέρα από τα άλλα μικρά και μεγάλα έργα, εργάσθηκε δυνατά για τη συγκρότηση του κτηματολογίου του ναού και οργάνωσε και τη γνωστή κατασκήνωση των ενοριτών στην παραλία Ζέπκου που λειτουργεί ίσαμε σήμερα σε εκκλησιαστικό παραλιακό κτήμα 16 στρεμμάτων.

-Αντιπρόεδρος του Εκκλησιαστικού Συμβουλίου του Ι. Ναού Προφήτου Ηλίου Πετροκεράσων επί 4 έτη (2002-2005). Με πληθώρα μεγάλων και μικρών έργων, Όπως ή ανέγερση Πνευματικού Κέντρου, η συντήρηση όλων των εικόνων, η ανακατασκευή κοιμητηρίου, η συγκρότηση κτηματολογίου, η ανάδειξη εθίμων κλπ. κλπ.

Τιμητικές διακρίσεις

Για την προσφορά του έλαβε πολλές διακρίσεις. Αναφέρονται οι κυριότερες:

-Έπαινος του Υπουργείου Παιδείας, «...για τη δράση που ανέπτυξε, πέρα από τα όρια που επιβάλλουν τα κύρια καθήκοντα...» (1978).

-Έπαινος της Ακαδημίας Αθηνών για τον Α΄ τόμο της σειράς ΤΑ ΠΕΤΡΟΚΕΡΑΣΑ Ιστορία-Λαογραφία (1977).

-Έπαινος της Ακαδημίας Αθηνών για τη Συλλογή των Δημ. Τραγουδιών της Στρατονίκης Χαλκιδικής (1980).

-Έπαινος του Μητροπολίτη Αρναίας κυρού Παύλου για την οκταετή θητεία του στον ναό της Στρατονίκης (1977).

-Ευεργετήριο γράμμα του Μητροπολίτη Αρναίας κυρού Νικοδήμου, ανακήρυξης του σε «Μεγάλο Ευεργέτη και άρχοντα Διδάσκαλον του Γένους της Ιεράς Μητροπόλεως Ιερισσού κλπ.», για όσα πρόσφερε στη Μητρόπολη και ιδιαιτέρως στις ενορίες των Πετροκεράσων και της Στρατονίκης (1990).

-Ευεργέτης του Ι. Ναού Αγ. Νικολάου Στρατονίκης, από το Εκκλησιαστικό Συμβούλιο (1977), με πρακτικό και εντοιχισμένη μαρμάρινη πλάκα στον νάρθηκα.

-Ευεργέτης του Δημ. Σχολείου Στρατονίκης, με Κοινό πρακτικό των τριών φορέων του χωριού: Κοινότητας, Σχολικής Εφορείας και Συλλόγου Γονέων, και με εντοιχισμένη μαρμάρινη πλάκα στην αίθουσα τελετών του Σχολείου (1977).

-Ευαρέσκεια της Κοινότητας Πετροκεράσων, με ομόφωνη απόφαση του Κοινοτικού Συμβουλίου (1978), αναρτημένη στην κεντρική αίθουσα του Λαογραφικού Μουσείου.

-Ευχαριστήριο από το Κέντρο Αιμοδοσίας Νοσοκομείου ΑΧΕΠΑ, ως Γεν. Γραμματέα της Τράπεζας αίματος των Διδασκαλικών Συλλόγων

- Ανωτάτη διάκριση εκ μέρους ΟΛΩΝ των Διδασκαλικών Συλλόγων του Νομού Θεσσαλονίκης (δέκα τον αριθμό), με τη συμπλήρωση 20 χρόνων λειτουργίας της Τράπεζας Αίματος με συγκομιδή 10.000 μονάδων (2005).

-Επίτιμος Πρόεδρος του Διδασκαλικού Συλλόγου Βόρειας Χαλκιδικής Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ (1978).

-Επίτιμος Πρόεδρος του Διδασκαλικού Συλλόγου Ανατολικής Θεσσαλονίκης Ο ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ (1989).

-Επίτιμος Πρόεδρος του Μορφ. Αθλ. Συλλόγου ΟΜΒΡΙΑΝΟΣ ΠΕΤΡΟΚΕΡΑΣΩΝ (2013).

-Επίτιμος Πρόεδρος της Κοινότητας Πετροκεράσων (2017).

-Επίτιμος Πρόεδρος του Παγχαλκιδικού Συλλόγου Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ (2019).

Σημ. 1. Οι παραπάνω διακρίσεις συνοδεύονται, κατά περίπτωση, από σχετικές τιμητικές πλακέτες.

2. Στο αρχείο του υπάρχουν επίσης μια πληθώρα και άλλων ευχαριστηρίων και συγχαρητηρίων εγγράφων και πλακετών, που του επιδόθηκαν από διάφορους φορείς, για υπηρεσίες που πρόσφερε.

Η δράση άλλων Συλλόγων και φορέων

Της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών. Πανηγυρική εκδήλωση για την Επέτειο της Εθνικής Παλιγγενεσίας.

Με μεγάλη επιτυχία και σε μια εθνικά φορτισμένη ατμόσφαιρα γιόρτασε και φέτος, στις 20 Μαρτίου 2019, η Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών την Επέτειο της Εθνικής Παλιγγενεσίας. Ομιλήτρια ήταν η καθηγήτρια της Νομικής Σχολής του ΑΠΘ κ. Γιαννούλα Καρύμπαλη-Τσίπτσιου, με θέμα: Ιδεολογία και Θεσμοί της Ελληνικής Επανάστασης του 1821. Ο Πρόεδρος της Εταιρείας Δρ Βασίλειος Ν. Πάππας στην προσφωνήσή του αναφέρθηκε στη σημασία της μνήμης των Εθνικών Επετείων, στη διπλή γιορτή –τη θρησκευτική του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου και την Εθνική της 25ης Μαρτίου– τονίζοντας ότι η Επανάσταση του '21 υπήρξε έργο εθνικής ομοψυχίας και ότι οφείλουμε σήμερα την ύψιστη αναγνώρισή μας προς τους αφανείς Ήρωες. Υπογράμμισε ακόμη την πρωτοπορία της Μακεδονίας μας σε τούτη την εθνική αφύπνιση η οποία συνέβαλε καθοριστικά στην οργάνωση του Αγώνα. Κάνοντας λόγο για τον φετινό εορτασμό των 80 χρόνων της ΕΜΣ ενέταξε την εν λόγω εκδήλωση στις επετειακές της εκδηλώσεις, ανακοινώνοντας παράλληλα την ενεργό συμμετοχή της Εταιρείας στον επικείμενο εορτασμό των 200 χρόνων από την απελευθέρωση της Ελλάδας με την υλοποίηση δύο Ερευνητικών Προγραμμάτων που σχετίζονται με τα Επαναστατικά Κινήματα στη Μακεδονία.

Της Ιστορικής και Λαογραφικής Εταιρείας Χαλκιδικής. Διεθνές Συνέδριο για τον Αριστοτέλη, με θέμα: "Η πρόσληψη του Αριστοτέλη στη Χριστιανική Παράδοση"

Τριάντα Έλληνες και ξένοι επιστήμονες συμμετείχαν στο Διεθνές Συνέδριο για τον Αριστοτέλη που διοργάνωσε στη Θεσσαλονίκη (15-16 Μαρτίου 2019) το Κέντρο Αριστοτελικών Ερευνών και Μελέτης των Αρχαίων Σταγείρων της Ιστορικής και Λαογραφικής Εταιρείας Χαλκιδικής, με θέμα: "Η πρόσληψη του Αριστοτέλη στην Χριστιανική παράδοση", υπό την αιγίδα του Υπουργείου Εσωτερικών (υφ. Μακεδονίας-Θράκης), με την επιστημονική φροντίδα του Γεν. Γραμματέα της Εταιρείας, καθηγητή της Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ. κ. Χρ. Αραμπατζή.

Σύντομα, θα ακολουθήσει η έκδοση των Πρακτικών και

του παρόντος εξαιρετικά επιτυχημένου Διεθνούς Συνεδρίου της Εταιρείας.

Το 15ο Αντάμωμα Χορευτικών Ομάδων στον Πολύγυρο. Κυριακή 12 Μαΐου 2019

Με απόλυτη επιτυχία πραγματοποιήθηκε το 15ο Αντάμωμα του λαογραφικού Ομίλου Πολυγύρου. Η πρωτεύουσα της Χαλκιδικής κατακλύστηκε από κόσμο και πάνω από 2.000 χορευτές γέμισαν την πόλη. Πάνω από 100 σύλλογοι συμμετείχαν, κάτι που αποτελεί ρεκόρ για την έως τώρα διοργάνωση και αποτελεί πλέον θεσμό. Η πρόεδρος του Λ.Ο.Π Έφη Κελιαφάνου καλωσόρισε τους συλλόγους και τους ευχαρίστησε για τη συμμετοχή τους. Δεν στάθηκε μόνο σε αυτούς αλλά και στον Δήμο Πολυγύρου, στην περιφέρεια Χαλκιδικής και στον τουριστικό οργανισμό Χαλκιδικής. Από νωρίς έγιναν οι αφίξεις των συλλόγων και έπειτα ακολούθησε η πατινάδα που γέμισε με ήχους όλο τον Πολύγυρο. Στον προαύλιο χώρο του Δημαρχείου η εκδήλωση ξεκίνησε, με το καλωσόρισμα από την τραγουδίστρια Κατερίνα Δούκα. Ακολούθησαν ομιλίες και βραβεύσεις στην αίθουσα του Δ.Σ. Στις 3 πλατείες της πόλης υπήρχαν διαφορετικά μουσικά συγκροτήματα που οι χορευτές συνοδοί και επισκέπτες μπορούσαν να απολαύσουν το μεγαλείο της Ελληνικής παραδοσιακής μουσικής. Η βραδιά έκλεισε μετά από αρκετές ώρες, αφού η μουσική, η καλή παρέα, η προσφορά φαγητού και κρασιού από εθελοντικές ομάδες του Πολύγυρου έκαναν την ατμόσφαιρα πιο ελκυστική. Ο Λ.Ο. Πολυγύρου ευχαριστεί τους συμμετέχοντες και ανανεώνει το ραντεβού για το 16ο Αντάμωμα. Το 15ο αντάμωμα θα προβληθεί μέσα από την εκπομπή Πολιτιστικό ημερολόγιο, με την Σουζάνα Καζάκα. Την εκδήλωση παρουσίασε ο κ. Γιώργος Διαμαντουλάκης. Σύντομο χαιρετισμό απήθυσαν ο βουλευτής Χαλκιδικής κ. Βαγιωνάς Γεώργιος, ο Δήμαρχος Πολυγύρου κ. Αστέριος Ζωγράφος (ο οικοδεσπότης), ο Αντιπεριφερειάρχης Χαλκιδικής κ. Ιωάννης Γιώργος. Παρευρέθησαν: Περιφερειακοί Σύμβουλοι, οι Αντιδήμαρχοι Πολυγύρου, η Πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου, Δημοτικοί Σύμβουλοι, ο Πρόεδρος της Δ.Κ. Πολυγύρου, Πρόεδροι Κοινοτήτων και ο Πρόεδρος του Παγχαλκιδικού Ιωάννης Κοτσάνης.

ΙΔΙΑΙΤΕΡΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΣΕ ΟΛΟΥΣ

ΓΙΑ ΤΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΥΛΛΟΓΟ

Στην ετικέτα με τη διεύθυνσή σας, που είναι κολλημένη στο σελοφάν με το οποίο είναι τυλιγμένο το περιοδικό σας, αναγράφεται πάνω από το όνομά σας το έτος μέχρι το οποίο έχετε εξοφλήσει τη συνδρομή σας. Τελευταία ενημέρωση έχει γίνει στις 19 Μαΐου.

ΟΙ ΧΟΡΗΓΟΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΜΑΣ

Μέχρι σήμερα χορηγοί του περιοδικού είναι:

**ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΓΙΩΝΑΣ (τ. 1-4), ΑΣΤΕΡΙΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ (τ. 5-6),
ΕΥΡΥΔΙΚΗ ΜΑΣΑΛΑ-ΜΟΥΣΤΟΥ (τ. 7), ΜΟΣΧΟΣ ΜΟΣΧΟΣ (τ. 8),
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ & ΟΛΥΜΠΙΑ ΓΡΑΜΜΕΝΑ (τ. 9), ΔΗΜΟΣ ΠΟΛΥΓΥΡΟΥ (τ. 10),
ΧΡ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΡΑΣ (τ. 11), ΠΕΡΙΦ. ΕΝΟΤΗΤΑ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ (τ. 12),
ΚΩΝ. & ΑΦΡ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ (τ. 13), ΔΗΜΟΣ ΣΙΘΩΝΙΑΣ (τ. 14),
ΜΑΓΔΑ ΚΕΚΕΡΗ-ΣΛΙΝΗ (τ. 15), ΗΛΕΚΤΡΑ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ (τ. 16),
ΕΛΛΗ, ΜΑΡΙΑ, ΚΑΙΤΗ & ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥΔΗ (τ. 17),
ΔΗΜΟΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ (τ. 18), ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΙΧΟΣ (τ. 19),
ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΓΥΡΙΝΩΝ & ΘΩΜΑΣ ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ (τ. 20),
ΧΡΗΣΤΟΣ ΔΙΑΜΑΝΤΟΓΛΟΥ (τ. 21), ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΖΙΤΖΙΟΣ (τ. 22),
ΕΚΜΕ Α.Ε. Ι. & Β. ΚΑΡΥΩΤΗΣ (τ.23), ΠΑΥΛΟΣ ΔΕΑΣ (τ. 24),
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΚΑΡΑΒΑΤΟΥ (τ. 25),
ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ (τ. 26), ΟΡΕΣΤΗΣ ΣΙΜΩΝΗΣ (τ. 27),
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΖΙΤΖΙΟΣ (τ. 28), ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΓΥΡΙΝΩΝ (τ. 29),
ΑΣΤΕΡΙΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ (τ. 30), ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΙΣΚΙΝΗΣ (τ. 31),
ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ (τ. 32), ΟΡΕΣΤΗΣ ΣΙΜΩΝΗΣ (τ. 33),
ΕΛΛΗ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥΔΗ & ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΣΤΑΜΠΟΥΛΗ (τ. 34),
ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ ΑΣΤ. ΣΧΟΙΝΑΣ (τ. 35), ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΜΑΥΡΟΥΔΗΣ (τ. 36),
ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΚΟΥΚΟΥΜΠΗΣ (τ. 37), ΑΡΓΥΡΙΟΣ ΤΣΑΚΝΗΣ (τ. 38),
ΣΤΕΛΙΟΣ ΒΑΛΑΝΟΣ (τ. 39).**

ΖΗΤΕΙΤΑΙ ΧΟΡΗΓΟΣ

Ζητείται χορηγός για το επόμενο 40ό τεύχος: Ιούλιος - Αύγουστος - Σεπτέμβριος 2019.

Η εκτύπωσή του κοστίζει 1980 ευρώ.

Η χορηγία μπορεί να γίνει από ένα πρόσωπο ή φορέα ή και από περισσότερα.

Για εκδήλωση ενδιαφέροντος στο τηλέφωνο 6936 950 188.

Η Χ Ο Ρ Η Γ Ι Α

Χορηγός της έκδοσης του παρόντος 39ου τεύχους είναι

Ο κ. Στέλιος Βαλιάνος,
 δικηγόρος από την Αρναία της Χαλκιδικής,
 Περιφερειακός Σύμβουλος της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Το Δ.Σ. και ο κόσμος του Παγχαλκιδικού Συλλόγου

Ε υ χ α ρ ι σ τ ε ί

εκ βαθέων τον αξιότιμο κ. **Στέλιο Βαλιάνο** για την ευγενική του χειρονομία-χορηγία, με την οποία δίνει ευκαιρία για τη συνέχεια της έκδοσης του περιοδικού ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ, που κυκλοφορεί ανελλιπώς σε 2.500 αντίτυπα από το 2009, και στοχεύει στην ενημέρωση και την καλλιέργεια των αναγνωστών του καθώς και την ανάδειξη της ιστορίας, της παράδοσης και του πολιτισμού της Χαλκιδικής. Αποστέλλεται δωρεάν, πέρα από τα μέλη μας, σε όλα τα Σχολεία μας: Δημοτικά, Γυμνάσια, Λύκεια, στους Δήμους και στις Κοινότητες (δημάρχους και δημοτικούς συμβούλους), σε όλες τις υπηρεσίες του Νομού Χαλκιδικής, σε πολλούς επώνυμους, συμπατριώτες και μη, που αγαπούν τη Χαλκιδική και στις μεγάλες βιβλιοθήκες της χώρας.

Ο ακριβός συμπατριώτης μας κ. **Στέλιος Βαλιάνος**, επίλεκτο μέλος του Συλλόγου μας (Α.Μ. 567), γεννήθηκε το 1979, από γονείς Χαλκιδικιώτες, στην Αρναία, όπου και κατοικεί, και δικηγόρος στη Χαλκιδική από το 2004, χρονολογία κατά την οποία ήδη είχε έντονη απασχόληση με τα κοινά, μέσω της Πολιτιστικής Εταιρείας Αρναίας, της οποίας διατέλεσε αντιπρόεδρος και πρόεδρος από το 2006 ως το 2014, οπότε και ανέπτυξε πρωτοβουλία ώστε να ανεγερθεί το Πολιτιστικό Κέντρο Αρναίας.

Από το 2010 έχει ακόμα πιο έντονη δραστηριότητα, που τον οδήγησε και σε κοινοβουλευτική υποψηφιότητα στο ψηφοδέλτιο Χαλκιδικής της Ν.Δ.

Έχει την ιδιότητα του Νομικού Συμβούλου αρκετών εταιρειών, ενώ ασκεί μάχιμη δικηγορία στους τομείς του Αστικού και Ποινικού Δικαίου, διατηρώντας γραφεία στην Αρναία, τον Πολύγυρο και τα Ν. Μουδανιά.

Είναι παντρεμένος με την Ευθυμία Καμάρη, επίσης δικηγόρο, με την οποία έχουν μια κόρη, τη Δέσποινα.

Σήμερα είναι
Υποψήφιος Δήμαρχος του Δήμου «Αριστοτέλη»

ΑΞΙΟΤΙΜΕ ΚΥΡΙΕ ΒΑΛΙΑΝΟ, ΑΚΡΙΒΕ ΜΑΣ ΣΥΜΠΑΤΡΙΩΤΗ
ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΘΕΡΜΑ,

και εγγράφουμε το όνομά σας στον κατάλογο των χορηγών για παντοτινή ανάμνηση.

Το Δ.Σ.

ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ Ν. ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

ΛΥΚΕΙΑ - ΓΥΜΝΑΣΙΑ - ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΟΝ ΜΑΪΟ 2014, 2015, 2016, 2017, 2018 & 2019

ΛΥΚΕΙΑ	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ Γ.Ε.Λ.	120	103	111	126	149	161
ΑΡΝΑΙΑΣ Γ.Ε.Λ.	231	218	213	218	214	191
ΙΕΡΙΣΣΟΥ Γ.Ε.Λ.	123	129	143	157	131	123
ΚΑΣΣΑΝΔΡΕΙΑΣ Γ.Ε.Λ.	262	254	260	285	284	280
Ν. ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΕΙΑΣ Γ.Ε.Λ.	187	175	182	195	204	191
Ν. ΜΟΥΔΑΝΙΩΝ Γ.Ε.Λ.	442	394	387	400	452	437
Ν. ΤΡΙΓΛΙΑΣ Γ.Ε.Λ.	145	159	154	162	167	159
ΠΟΛΥΤΥΡΟΥ Γ.Ε.Λ.	220	228	217	194	180	199
ΣΥΚΙΑΣ Γ.Ε.Λ.	102	107	105	95	84	80
ΠΟΛΥΤΥΡΟΥ ΕΣΠ.	58	59	51	55	38	54
ΟΡΜΥΛΙΑΣ Γ.Ε.Λ.	92	78	78	97	105	111
ΕΠΑΛ ΝΙΚΗΤΗΣ	72	79	91	76	79	80
ΕΠΑΛ Ν. ΜΟΥΔΑΝΙΩΝ	277	285	279	270	233	225
ΕΠΑΛ Ν.ΜΟΥΔΑΝΙΩΝ ΕΣΠ			36	43	59	58
ΕΠΑΛ ΑΡΝΑΙΑΣ	212	216	206	191	203	219
ΕΠΑΛ ΠΟΛΥΤΥΡΟΥ	236	234	212	193	190	181
ΕΠΑΛ ΚΑΣΣΑΝΔΡΕΙΑΣ	177	199	200	177	162	146
ΗΜΕΡ. Γ.Λ. ΠΕΥΚΟΧΩΡΙΟΥ						164
ΗΜΕΡ. Γ.Λ. Ν. ΜΑΡΜΑΡΑ						55
Σύνολο Μαθητών Λυκείων	3.253	3.199	2.925	2.934	2.934	2.895

ΓΥΜΝΑΣΙΑ	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ	71	76	99	99	105	90
ΑΡΝΑΙΑΣ	118	129	121	121	112	134
ΓΑΛΑΤΙΣΤΑΣ-Α. Τ.	112	143	156	168	159	170
ΙΕΡΙΣΣΟΥ	207	183	169	178	185	184
ΚΑΣΣΑΝΔΡΕΙΑΣ	333	331	347	299	299	305
Μ. ΠΑΝΑΓΙΑΣ	91	93	95	84	69	58
Ν. ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΕΙΑΣ	300	314	301	317	338	346
Ν. ΜΑΡΜΑΡΑ	99	100	155	165	98	95
Ν. ΜΟΥΔΑΝΙΩΝ 1 ^ο	275	290	295	292	283	293
Ν. ΜΟΥΔΑΝΙΩΝ 2 ^ο	292	296	296	322	315	300
Ν. ΤΡΙΓΛΙΑΣ	215	212	219	213	230	236
Ν. ΦΩΚΑΙΑΣ	86	85	88	86	86	82
ΝΙΚΗΤΗΣ	95	107	109	111	102	110

ΠΟΛΥΤΥΡΟΥ (Εσπερινό)	46	38	40	33	38	31
ΟΡΜΥΛΙΑΣ	141	149	143	118	114	114
ΠΑΛΛΙΟΧΩΡΑΣ	58	55	45	46	45	54
ΠΑΛΛΙΟΧΩΡΙΟΥ	42	80	81	69	77	64
ΠΑΛΙΟΥΡΙΟΥ	66	75	66	67	64	74
ΠΕΥΚΟΧΩΡΙΟΥ	165	166	297	319	175	185
ΠΟΛΥΤΥΡΟΥ	305	308	317	324	368	341
ΣΗΜΑΝΤΡΩΝ-Α.Τ.	106	102	165	162	155	161
ΣΤΡΑΤΩΝΙΟΥ	26	23	27	26	22	18
ΣΥΚΙΑΣ	109	104	96	93	99	98
Σύνολο μαθητών Γυμνασίου	3.374	3.472	3.727	3.707	3.538	3.543

ΕΕΕΕΚ	2016	2017	2018	2019
Ν. ΠΟΤΙΔΑΙΑΣ	15	17	16	19
ΠΟΛΥΤΥΡΟΥ	20	18	15	13
Σύνολο Μαθητών ΕΕΕΕΚ	35	35	31	32

ΔΗΜΟΤΙΚΑ	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ΑΓ. ΜΑΜΑΝΤΟΣ	50	58	61	58	59	63
ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ	125	128	127	120	108	104
ΑΜΜΟΛΙΑΝΗΣ	23	23	28	23	27	27
ΑΡΝΑΙΑΣ	148	143	151	162	168	161
ΑΦΥΤΟΥ	85	85	88	80	76	75
ΒΑΡΒΑΡΑΣ	32	36	29	28	28	31
ΒΡΑΣΤΑΜΩΝ	51	51	44	42	42	44
ΓΑΛΑΤΙΣΤΑΣ	191	187	185	177	158	154
ΓΕΡΑΚΙΝΗΣ-ΚΑΛΥΒΩΝ	90	87	87	91	103	99
ΕΙΔΙΚΟ Ν.ΜΟΥΔΑΝΙΩΝ	20	24	25	28	25	27
ΕΙΔΙΚΟ ΠΟΛΥΤΥΡΟΥ	11	12	14	14	17	16
ΖΕΡΒΟΧΩΡΙΩΝ	112	119	117	109	110	99
ΙΕΡΙΣΣΟΥ 1ο	110	110	110	102	108	109
ΙΕΡΙΣΣΟΥ 2ο	105	102	113	115	124	130
ΚΑΛΑΝΔΡΑΣ	73	71	67	68	59	56
ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ	109	110	114	116	109	105
ΚΑΣΣΑΝΔΡΕΙΑΣ 1ο	142	129	127	127	127	118
ΚΑΣΣΑΝΔΡΕΙΑΣ 2ο	103	116	117	115	109	114
ΚΡΗΝΗΣ	17	19	14	15	13	15
ΛΑΚΚΩΜΑΤΟΣ	107	108	113	100	109	107
Μ. ΠΑΝΑΓΙΑΣ	143	144	137	142	142	140

ΜΕΤΑΓΓΙΤΣΙΟΥ	65	61	53	53	54	50	ΟΡΜΥΛΙΑΣ	207	191	193	206	219	225
ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗΣ	42	42	35	34	39	38	ΟΥΡΑΝΟΥΠΟΛΗΣ	53	48	45	49	54	50
Ν. ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ	27	27	28	24	9	24	ΠΑΛΛΙΟΧΩΡΙΟΥ	58	60	59	61	52	53
Ν. ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΕΙΑΣ 1ο	237	230	225	227	235	232	ΠΑΛΙΟΥΡΙΟΥ-ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ	89	87	95	100	102	97
Ν. ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΕΙΑΣ 2ο	225	231	235	233	234	239	ΠΑΡΑΛΙΑΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ	90	81	76	61	62	53
Ν. ΜΟΥΔΑΝΙΩΝ 1ο	251	248	247	258	262	262	ΠΕΥΚΟΧΩΡΙΟΥ	208	193	197	178	190	176
Ν. ΜΟΥΔΑΝΙΩΝ 2ο	237	254	259	255	261	271	ΠΟΛΥΓΥΡΟΥ 1ο	206	208	210	205	209	201
Ν. ΜΟΥΔΑΝΙΩΝ 3ο	135	136	141	142	144	135	ΠΟΛΥΓΥΡΟΥ 2ο	187	194	186	192	210	209
Ν. ΜΟΥΔΑΝΙΩΝ 4ο	162	170	171	165	169	165	ΠΟΛΥΓΥΡΟΥ 3ο	86	89	93	99	95	94
Ν. ΠΟΤΙΔΑΙΑΣ	102	96	98	100	112	101	ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΥ	105	100	97	95	86	71
Ν. ΣΙΛΛΑΤΩΝ	63	68	73	74	68	58	ΠΟΡΤΑΡΙΑΣ	78	78	85	78	83	83
Ν. ΣΚΙΩΝΗΣ	62	60	64	59	58	52	ΣΑΡΤΗΣ	78	79	75	69	68	67
Ν. ΦΛΟΓΗΤΩΝ-Ν. ΠΛΑΠΙΩΝ	176	189	184	176	167	104	ΣΗΜΑΝΤΡΩΝ	123	119	122	125	116	114
Ν. ΦΩΚΑΙΑΣ	169	175	167	170	169	172	ΣΤΑΓΙΡΩΝ - ΣΤΡΑΤΟΝΙΚΗΣ	31	34	37	37	35	38
Ν. ΜΑΡΜΑΡΑ	193	195	193	194	205	197	ΣΤΑΝΟΥ	79	76	79	74	74	66
Ν. ΤΡΙΓΛΙΑΣ 1ο	163	164	159	151	140	144	ΣΤΡΑΤΩΝΙΟΥ	53	53	54	59	65	60
Ν. ΤΡΙΓΛΙΑΣ 2ο	118	123	115	113	117	123	ΣΥΚΙΑΣ	111	118	130	136	138	132
ΝΕΟΧΩΡΙΟΥ	36	34	35	32	26	22	ΤΑΞΙΑΡΧΗ	49	56	59	54	51	45
ΝΕΩΝ ΡΟΔΩΝ	54	58	61	65	59	59	ΤΟΡΩΝΗΣ	7	10	11	12	12	9
ΝΙΚΗΤΗΣ	193	193	195	193	195	190	ΦΟΥΡΚΑΣ-ΚΑΣΣΑΝΔΡΙΝΟΥ	76	66	70	72	71	71
ΟΛΥΜΠΙΑΔΑΣ	42	47	42	42	45	38	ΧΑΝΙΩΤΗΣ	60	56	60	62	65	67
ΟΛΥΝΘΟΥ	70	60	59	59	62	73	Σύνολο μαθητών Δημ. Σχολείων	6.707	6.729	6.749	6.679	6.708	6.524

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΠΟΥ ΑΦΟΡΑ ΟΛΟΥΣ

Λόγω των οικονομικών δυσκολιών που αντιμετωπίζουμε όλοι οι Έλληνες το Δ.Σ. προέβη σε διακανονισμό των οφειλών από συνδρομές. Έτσι σήμερα, ο καθένας έχει υποχρέωση εξόφλησης μόνο των συνδρομών των δύο τελευταίων ετών.

Τώρα, όλοι γνωρίζετε τις οφειλές σας στον Σύλλογο, γιατί στην αυτοκόλλητη ετικέτα με τη διεύθυνσή σας, στο σελοφάν με το οποίο είναι τυλιγμένο το περιοδικό, γράφεται το τελευταίο έτος πληρωμής της συνδρομής σας.

ΤΡΟΠΟΙ ΚΑΤΑΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ:

- Στον ταμία ή σε οποιοδήποτε μέλος του Δ.Σ. ή στον αντιπρόσωπο ή τον ανταποκριτή του χωριού σας.
- Στα γραφεία μας, κάθε βράδυ 6-8 μ.μ., πλην Παρασκευής.
- Στην **Τράπεζα Πειραιώς IBAN: GR80 0171 2330 0062 3304 0032 572**
- Στους παρακάτω συνεργάτες:

1. Ζηνοβία Ιππ. Πάχτα, για τη Θεσσαλονίκη και την Αρναία και τα πέριξ, τηλ. 6937313294

2. Νίκος Πιτσιόρλας για τον Πολύγυρο και τα πέριξ, τηλ. 6979816851 και

3. Χρυσοβαλάντης Μπουλούσης για την Κασσάνδρα ολόκληρη, τηλ. 6944989934 (Κασσάνδρεια)

4. Χρήστος Μαστρογιάννης για τα Νέα Μουδανιά και τα πέριξ, τηλ. 6946488555

Νέα μέλη του Συλλόγου εγγραφέντα μέχρι 20-5-2019

	Αρ.Μητρώου		Αρ.Μητρώου
1. Σάγκου Αναστασία	Αγ. Μάμας 1762	22. Μαλανδρή Μαρία	Νεοχώρι 1783
2. Καραμανώλη Αννα	Ριζά 1763	23. Τσόχας Θεοχάρης	Αρναία 1784
3. Πλιάκος Αστέριος	Δουμπιά 1764	24. Σουλτάνης Δημήτριος	Στρατώνι 1785
4. Μαντζακίδου Σοφία	Αρναία 1765	25. Παντζιόγλου Γεώργιος	Βατοπέδι 1786
5. Μανωλούτσου Στέλλα	Πολύγυρος 1766	26. Χωρινός Νικόλαος	Αμμουλιανή 1787
6. Λουκίδου -Λυρτζή Ουρανία	Ταξιάρχης 1767	27. Μιχαηλίδου Βασιλική	Νικήτη σπ. 1788
7. Ψυχούλα Μαρία	Νεοχώρι 1768	28. Φιλίππελη Φανούλα	Θεσσαλονίκη 1789
8. Χασάπη Μηλίτσα	Στρατονίκη 1769	29. Πειραλή Μορφούλα	Ορμύλια 1790
9. Μπούφτας Δημήτριος	Αρναία 1770	30. Σωτίδου Καλλιόπη	Στρατώνι 1791
10. Μπούφτα Φρειδερίκη	Αρναία 1771	31. Παπαπούλας Δημήτριος	Παλαιόχωρα 1792
11. Σερμέτη Πετρούλα	Αρναία 1772	32. Καραδήμου Βαλασία	Βάβδος 1793
12. Μάνου Τζίκα Ολυμπία	Αρναία 1773	33. Τσακνάκης Κωνσταντίνος	Αρναία 1794
13. Ελευθεριάδου Λίνα	Θεσσαλονίκη 1774	34. Τερζίδου Μαρία	Ν. Φώκεια 1795
14. Λαζάρου Λάζ ρος	Αρναία 1775	35. Μηδικάνη Ελένη	Κασσάνδρεια 1796
15. Μανασσή -Λούζα Ελένη	Αρναία 1776	36. Ξωνίκη Σουλτάνα	Μ. Παναγιά 1797
16. Θασίτου Πηγή	Νεοχώρι 1777	37. Σμαραγδής Απόστολος	Νικήτη 1798
17. Ευσταθιάδου Ευαγγελία	Βουρβουρού 1778	38. Κομπούρης Γεώργιος	Νικήτη 1799
18. Μακρογιάννη -Φωκίδου Πηνελόπη	Κασσάνδρεια 1779	39. Αναγνωστάρα Ευδοκία	Νικήτη 1800
19. Καραμπιμπέρη Αρετή	Βάβδος 1780	40. Σπανού-Καραγιαννίδου Αναστασία	Ιερισσός 1801
20. Ψινάκου Κωνσταντίνα	Θεσσαλονίκη 1781	41. Αναγνωστάρα Νίτσα	Νικήτη 1802
21. Μαλανδρής Παναγιώτης	Νεοχώρι 1782		

Σημ. Το Δ.Σ. καλωσορίζει με χαρά τα νέα μέλη και τα προσκαλεί σε ενεργό συμμετοχή στη ζωή και τη δράση του Συλλόγου μας.

Π Ε Ν Θ Η

Έφυγαν από τη ζωή:

Ο **Δαμιανός Ιορδανίδης, ιατρός από τα Ν. Μουδανιά**, μέλος του Συλλόγου μας με Α.Μ. 950. Ο μεταστάς υπηρέτησε τα Ν. Μουδανιά και ως Δήμαρχος της κωμοπόλεως και άφησε πίσω του ένα αξιόλογο έργο το οποίο πολύ ωφέλησε τον τόπο και για το οποίο οι κάτοικοι τον ευγνωμονούν.

Ο **Βασίλειος Κουτσός του Νάκου, από τον Βάβδο, επίτιμο** μέλος του Συλλόγου μας με Α.Μ.129. Ο μεταστάς υπήρξε δραστήριο μέλος του Παγχαλκιδικού. Υπηρέτησε επί 24 χρόνια (1965-1989) συνεχώς, χωρίς διακοπή ως Γεν. Γραμματέας και μέλος στα Διοικητικά Συμβούλια της περιόδου αυτής, με προέδρους τους αείμνηστους Θεόδ. Καλτσά και Νικ. Παπανικολάου και δεν έπαψε, μέχρι και πέρυσι, να μετέχει στις εκδηλώσεις του Συλλόγου.

Στην κηδεία του παρέστη αντιπροσωπεία του Δ.Σ. με επί κεφαλής τον πρόεδρο Μιχ. Καρτσιώτη, ο οποίος και απηύθυνε επικήδειο λόγο στον αείμνηστο.

Ο **Στέφανος Θεολόγου, από την Αρναία**, παλαιό μέλος του Συλλόγου μας με Α.Μ. 389.

Ο **Νικόλαος Ευαγγ. Φασούλας, από τη Φούρκα, ετών 56**, μέλος του Συλλόγου μας με Α.Μ.844, γιός του αείμνηστου δασκάλου Ευαγγέλου Φασούλα και της δασκάλας Αικατερίνης Μπιλούκα από την Αρναία, μέλους του Συλλόγου μας με Α.Μ.843.

Το Δ.Σ. απευθύνει θερμά συλλυπητήρια στους οικείους των μεταστάντων, ευχόμενο την εξ ύψους παρηγορία. ΑΙΩΝΙΑ Η ΜΝΗΜΗ ΤΟΥΣ.

Σ.Σ. Παρακαλούνται όλα τα μέλη να ειδοποιούν τον Σύλλογο σε παρόμοιες περιπτώσεις, ώστε να ενημερώνεται η γραμματεία και το περιοδικό και να παρίσταται, αν είναι εφικτό, αντιπροσωπεία του Δ.Σ.

Το Δ.Σ.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΑ

Ευχαριστούμε θερμά:

1. Τον κ. **Ιπποκράτη Κανέλλη** για την επιμελημένη και προσεκτική εργασία που προσφέρει κάθε φορά στη διόρθωση των δοκιμίων του περιοδικού.

2. Τον κ. **Νικόλαο Κουκούτση**, τον κ. **Νίκο Σαμαρά**, την κ. **Μάχη Κωστοπούλου**, και τον κ. **Αβραάμ Παπαδόπουλο**, που κάθε φορά φορτώνονται μεγάλο αριθμό περιοδικών και τα μοιράζουν στα σπίτια ως καλοί ταχυδρόμοι.

Το Δ.Σ.

ΤΑ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ, ΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΕΣ ΤΟΥ ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΣΤΗ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Αντιπρόσωπος: Δημήτριος Σμάγας
6942095999 (Αγ. Νικόλαος)

Ανταποκριτές:

Μεταγγισίου	Κατσίκας Γεώργιος 6946257817
Πυργαδικίων	Αγγελίδης Αλέξανδρος 6973016187

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΑΡΝΑΙΑΣ

Αντιπρόσωπος: Παντελής Ζωγράφος
6956140250 (Αρναία)
Ιωάννης Κέκερης
6947605166 (Αρναία)

Ανταποκριτές:

Αρναίας	Πάχτα Ζηνοβία 6937313294
Βαρβάρας	Τσιάλη Λεμονιά 6946525098
Μεγ. Παναγίας	Κατραντσιώτου Ελένη 6977337556
Νεοχωρίου	Χιούτης Κων/ντίος 6945255403
Ολυμπιάδας	Αναστασίου Βασίλειος 6977775105
Παλαιοχωρίου	Τσιάλης Ευστ. Γεώργιος 6974061900
Στανού	Τουπλικιώτης Αθανάσιος 6972422953
Σταγείρων	Πέργουλης Παντελής 6974665538
Στρατονίκης	Τσανανά Ελένη σύζ. Γεωρ. 6946149510
Στρατωνίου	Ανετούδης Αριστείδης 6932622687 Μπαλαρά Γιάννα 6945983653

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΓΑΛΑΤΙΣΤΑΣ

Αντιπρόσωπος: Αστέριος Σουάνης
6978262440 (Γαλάτιστα)

Ανταποκριτές:

Βάβδου	Κουτσός Σαρ. Χρήστος 6944682564
--------	------------------------------------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΖΕΡΒΟΧΩΡΙΩΝ

Αντιπρόσωπος: Χρήστος Μπαμπαΐτης
6976601853 (Παλαιόχωρα)

Ανταποκριτές:

Γεροπλατάνου	Παπαγρηγορίου Αθανάσιος 6943075258
Δουμπιών	Παπαιοκονόμου Εμμ. Νίκος 6937671915
Κρήμνης	Κοντογιώργης Δημήτριος 6944758636
Μαραθούσας	Θεοχάρης Ευστράτιος 6938738735
Ριζών	Γιάννος Τάσος 6945167252
Σανών	Γκανιά Ροδόπη 6974786571

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΕΡΙΣΣΟΥ

Αντιπρόσωπος: Φώτης Ταλέας
6944758623 (Ιερισσός)

Ανταποκριτές:

Αμμουλιανής	Ροδοκαλάκης Παν. Γεώργιος 6944538798
Γοματίου	Κλειδαράς Σταύρος 6942560931
Ιερισσού	Μαρίνος Ιωάννης 6975505132
Νέων Ρόδων	Ταλέας Γεώργιος 6946461528
Ουρανούπολης	Χαδαλής Σωκράτης 6973315832

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΚΑΣΣΑΝΔΡΕΙΑΣ

Αντιπρόσωπος: Νικόλαος Παραλής
6932579452 (Κασσάνδρεια)

Ανταποκριτές:

Κασσανδρείας	Μπουλούσης Χρυσοβαλάντης 6944989934
Αθύτου	Κωστοπούλου Μάχη 6932474037
Καλάνδρας	Ραπτόπουλος Σάκης 6977773617
Καλλιθέα	Πόπης Κωνσταντίνος 6977426096
Κασσανδρινού	Μαθαία Μαγδαληνή 6944694417
Κρουσηγής	Σουσούρας Χρήστος 6937661655
Νέα Φώκαιας	Κουκής Θεόδωρος 2374081522
Φούρκας	Μανώλτσιος Ιωάννης 6981260949

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΝΕΑΣ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΕΙΑΣ**Αντιπρόσωπος: Άννα Χαλκιά**
6979492853 (Ν. Καλλικράτεια)**Ανταποκριτές:**

Άγ. Παύλου	Μυλωνά Ελευθερία 6975023812
Λακκώματος	Καραγιαννίδης Αθανάσιος 6977039608
Ν. Γωνιάς	Βούτση Αικατερίνη 6932539114
Ν. Ηράκλειας	Ραγιάς Νίκος 6932905273
Ν. Καλλικράτειας	Τζούμα-Ζαμπόκα Κονδυλένια 6978024295
Ν. Συλλάτων	Πανταζής Αθανάσιος 6972547148
Σωζόπολης	Ψαθά Κρυσταλλένια 6982983875

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΝΕΟΥ ΜΑΡΜΑΡΑ**Αντιπρόσωπος: Χρήστος Γκιζγκής**
6987774958 (Ν. Μαρμαράς)**Ανταποκριτές:**

Νέος Μαρμαράς	Καπλάνης Γεώργιος 6983337260
Παρθενώνα	Παπαδοπούλου-Μαργαρίτη Στέλλα 6948076521

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΝΕΩΝ ΜΟΥΔΑΝΙΩΝ**Αντιπρόσωπος: Αθανάσιος Χατζηπαπάς**
6976762043 (Ν. Μουδανιά)**Ανταποκριτές:**

Άγ. Παντελεήμων	Καρατζάκης Αργύριος 6976319203
Άγ. Μάμας	Κυρίμης Στυλιανός 6948080892
Διονυσίου	Ντοντσάκη-Μουτσάκη Μαρία 6942411001
Ζωγράφου	Μηνάογλου Κων/ντίνος 6972342060
Ν. Μουδανιών	Τζιουρτζιούμη Παναγιώτα 6944393553 Στεργίου Δέσποινα 6972862917
Ν. Ποτίδαιας	Χατζηκονδέλης Αθανάσιος 6944622856
Ν. Φλογητών	Μαυρίδης Βάιος 6974418120
Ολύνθου	Αναστασιάδου Μαρία Βορ. 6977413971
Πορταριάς	Καλογεράκη Άρτεμις 6972446445
Σημάντρων	Ζουμπουλίδου-Χ ^η Στογιάννη Ελένη 6977745305

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΝΕΑΣ ΤΡΙΓΛΙΑΣ**Αντιπρόσωπος: Αλέξανδρος Οικονομίδης**
6976238375 (Ν. Τρίγλια)**Ανταποκριτές:**

Ελαιοχωρίων	Βακαλούδης Κων/ντίνος 6945331299
Κρήνης	Τσέλιου Σμαρώ 6977869760
Ν. Πλαγίων	Μπανάκης Νικόλαος 6946487662
Ν. Τενέδου	Τυροβούζης Αθανάσιος 6973909777
Πετραλώνων	Χαραλαμπίδης Αναστάσιος 6940292721

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΝΙΚΗΤΗΣ**Αντιπρόσωπος: Στυλιανός Κωστίκας**
6974792466 (Νικήτη)**Ανταποκριτές:**

Νικήτης	Αναγνωστάρας Γεώργιος 6942562006 Πούλιος Μαυρουδής 6977882330
Μεταμόρφωσης	Βασιλειάδης Ιωάννης 6946953441

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΟΡΜΥΛΙΑΣ**Αντιπρόσωπος: Βασίλειος Γκαρλής**
6973557907 (Ορμύλια)**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΑΛΛΗΝΗΣ****Αντιπρόσωπος: Αστέριος Βαμβακάς**
6974486323 (Πολύχρονο)**Ανταποκριτές:**

Άγ. Παρασκευής	Χριστέλη Καίτη 6974930896
Ν. Σκιώνης	Ζιώβα Τηλ. Μαρία 6978706512
Παλιουρίου	Κόνιαλη Ελευθερία 6972598392
Πευκοχωρίου	Καραμανλής Νικόλαος 6977468667
Πολυχρόνου	Μητσιάνη Αλεξάνδρα 6974960770
Χανιώτης	Πελέκα Ξένια 6977862948

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΟΛΥΓΥΡΟΥ

Αντιπρόσωποι: Γεώργιος Διαμαντουλάκης
6977007729 (Πολύγυρος)
Ιωάννης Κανατάς
6945822836 (Πολύγυρος)

Ανταποκριτές:

Άγ. Προδρόμου	Βατζόλας Μιλτιάδης 6945388137
Βραστών	Παντάλης Παύλος 6973263460
Παλαιοκάστρου	Δημηνάς Αθανάσιος 6945265181
Πολυγύρου	Πιτσιόρλας Νικόλαος 6979816851
Ταξιάρχη	Λυρτζής Αστέριος 6944779345

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΣΥΚΙΑΣ

Αντιπρόσωπος: Μαρία Λαθούρη - Πάργα
6980344545 (Συκιά)

Ανταποκριτές:

Συκιάς	Κανέλης Ελευθέριος Δημ. Σχ. 6972432152
Σάρτης	Φειδάκης Φίλιππος 6978773718

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ

Αντιπρόσωπος: Αστέριος Σαμαράς
6978279448 (Βασιλικά)

Ανταποκριτές:

Βασιλικών	Αργυρίου Αργύριος 6942250753
Γαλαρινού	Καραμόσχος Γεώργιος 6974337958
Λακκιάς	Δερμεντζής Γεώργιος 6937166492

Λειβαδίου	Γουδήρας Δημήτρης 6977824393
Σουρωτής	Σαμαράς Ιωάννης 6946219116
Ταγαράδων	Καλαφάτης Αθ. Σωτήριος, ιερέας 6979048920

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΠΑΝΩΜΗΣ

Αντιπρόσωπος: Γρηγόριος Λάτσιος
6944450896 (Επανωμή)

Ανταποκριτές:

Επανωμής	Λάτσιος Σταύρος 6973234643
Πλαγιαρίου	Γκόρης Στέλιος (κατάστημα) 6977222357

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΖΑΓΚΛΙΒΕΡΙΟΥ

Αντιπρόσωπος: Άγγελος Μπαλμπάτσης
6974372072 (Ζαγκλιβέρι)

Ανταποκριτές:

Πετροκεράσων	Κωτούδης Βασίλειος 6948049910 Κωτινούδης Μιχαήλ 6943818194
Αδάμ	Αδαμούδη Αναστασία 6937098098
Ν. Καλινδοίων (πρώην Καλαμωτού)	Κυργιαζίδης Νικόλαος 6997120748

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΘΕΡΜΗΣ

Αντιπρόσωποι: Βασίλειος Ματσιόγκος
6974938469
Ιωάννης Τρικαλιώτης
6976570967

Αρμοδιότητες Αντιπροσώπων και Ανταποκριτών

Οι ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ και οι ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΕΣ μεριμνούν για την εγγραφή νέων μελών, για τη διακίνηση του περιοδικού μας ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ και για την είσπραξη των συνδρομών, συνεργαζόμενοι με τους κατά τόπους εισπράκτορες.

Επίσης, συνεργάζονται με τους τοπικούς πολιτιστικούς Συλλόγους και τους εκπροσώπους της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των άλλων κοινωνικών φορέων, τους ενημερώνουν ότι ο Παγχαλκιδικός διαθέτει χορωδίες και χορευτικά που πρέπει να καλούνται στις χαλκιδικιώτικες εκδηλώσεις, σε αμοιβαία βάση, και εξετάζουν και προτείνουν στο Δ.Σ. τη διοργάνωση κοινών εκδηλώσεων.

Κρίνουμε σκόπιμο να το ξαναγράψουμε για άλλη μια φορά: **Ο Παγχαλκιδικός δεν είναι δευτεροβάθμιο σωματείο, ούτε προϊστάται των άλλων Συλλόγων. Είναι ίσος με όλους τους άλλους Συλλόγους των χωριών και των κωμοπόλεων.** Χρέος, λοιπόν, κάθε Χαλκιδικιώτη είναι πρώτα να γίνεται μέλος του Συλλόγου του τόπου του, για να βοηθήσει την πολιτιστική ανέλιξή του και ταυτόχρονα, αν θέλει, να γίνεται και μέλος του Παγχαλκιδικού, ο οποίος φροντίζει για γενικότερα θέματα που αφορούν σε ολόκληρη τη Χαλκιδική και τους Χαλκιδικιώτες.

Τέλος, σημειώνεται ότι οι ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ συντονίζουν το έργο τους με τους ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΕΣ της δικαιοδοσίας τους και εκπροσωπούν τον πρόεδρο και το Δ.Σ. στις τοπικές εκδηλώσεις και τους τοπικούς εορτασμούς.

Υπεύθυνος της λειτουργίας και του συντονισμού του όλου οργανωτικού δικτύου, των Αντιπροσώπων και Ανταποκριτών είναι προσωπικά ο Πρόεδρος κ. **Ιωάννης Κοτσάνης** (6936950188 και e-mail ikotsanis@gmail.com).

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ – ΕΚΔΡΟΜΩΝ ΙΟΥΝΙΟΥ 2019**ΙΟΥΝΙΟΣ 2019**

Κυριακή 9 Ιουνίου	Εθνικός Εορτασμός της 198ης Επετείου της Μάχης των Βασιλικών με μνημόσυνο στο Καθολικό της Μονής της Αγ. Αναστασίας και κατάθεση στεφάνων στο Μνημείο. Τον πανηγυρικό λόγο θα εκφωνήσει ο κ. Χρήστος Παυλούδης, μέλος του Δ.Σ.	Ώρα έναρξης 10:00. Η εκδήλωση οργανώνεται από την Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής με συμμετοχή των τριών Δήμων, Πολυγύρου, Σιθωνίας και Θέρμης. Θα λάβει μέρος και η χορωδία μας. Ώρα αναχώρησης λεωφορείων: 8:30 από πλατεία ΧΑΨΑ.
Κυριακή 9 Ιουνίου	Συνεστίαση επί τη λήξει της συλλογικής περιόδου 2018-2019 στον Χολομώντα. Συμμετέχουν όλα τα τμήματα του Συλλόγου, μαζί με το Δ.Σ. Δηλώσεις συμμετοχής στο τηλ. 6981473277 (κα Νατάσα)	Η αναχώρηση θα γίνει από τον χώρο του Μνημείου, μετά την εκδήλωση. Τα λεωφορεία θα διαθέσει δωρεάν ο Σύλλογος. Το γεύμα εξ' ιδίων. Θα υπάρξει και ορχήστρα.

ΟΙ ΔΥΟ ΜΕΓΑΛΕΣ ΕΚΔΡΟΜΕΣ**Α) ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ: ΜΟΣΧΑ – ΑΓ. ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗ, οκταήμερη – αεροπορικώς.**

Θα πραγματοποιηθεί από 12 μέχρι 19 Ιουλίου 2019 με την συμμετοχή 93 μελών και φίλων του Παγχαλκιδικού Συλλόγου. Τέσσερις διανυκτερεύσεις θα γίνουν στη Μόσχα και τρεις στην Αγία Πετρούπολη. Οργανώνεται από το Πρακτορείο ΜΟΥΖΕΝΙΔΙΣ σε συνεργασία με τον Σύλλογο.

Η ίδια εκδρομή πραγματοποιήθηκε από τον Σύλλογο 3 ακόμη φορές, τα έτη 2013, 2014 και 2015. Αναλυτικό ρεπορτάζ της ξεχωριστής αυτής εκδρομής στο επόμενο τεύχος.

Β) ΠΑΡΙΣΙ – ΝΟΡΜΑΝΔΙΑ, επταήμερη - αεροπορικώς.

Η καθιερωμένη εκδρομή του φθινοπώρου θα πραγματοποιηθεί τέλη Σεπτεμβρίου με αρχές Οκτωβρίου, ανάλογα με την ημερομηνία των εθνικών εκλογών. Προορισμός φέτος, η πόλη του φωτός, το Παρίσι, και η πανέμορφη περιοχή των ΒΙΚΙΝΓΚΣ, η Νορμανδία. Τέσσερις διανυκτερεύσεις θα γίνουν στο Παρίσι και δύο στη Νορμανδία.

Η τιμή και λεπτομέρειες της εκδρομής θα ανακοινωθούν με sms και email. Όσοι δεν δήλωσαν συμμετοχή και θέλουν να λάβουν μέρος, να δηλώσουν στο τηλ. 6936950188.

Λεπτομέρειες στο επόμενο τεύχος.

Η ΣΥΜΦΩΝΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΝΕΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΝ ΠΟΛΥΓΥΡΟ

Ο Σύλλογος Γυναίκων Πολυγύρου διοργανώνει την Τετάρτη 3 Ιουλίου 2019 στις 20:00, στο Ανοικτό Δημοτικό Θέατρο Πολυγύρου, συναυλία Αγάπης με την Συμφωνική Ορχήστρα Νέων Ελλάδος. Η συναυλία τελεί υπό την Αιγίδα του Δήμου Πολυγύρου και πραγματοποιείται με τη στήριξη της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. Συμμετέχουν πέντε χορωδίες (Αρναίας, Τρικάλων, Πολυγύρου, Συμφωνική Ορχήστρα Νέων Ελλάδος, Voci intonate) και τέσσερις επώνυμοι τραγουδιστές. Διευθύνει ο Ευάγγελος Αραμπατζής.

Τα έσοδα της συναυλίας θα προσφερθούν για την υποστήριξη του έργου της Μονάδας Τεχνητού Νεφρού του Γενικού Νοσοκομείου Χαλκιδικής, με την αγορά καρεκλών αιμοκάθαρσης.

Ο Παγχαλκιδικός Σύλλογος στηρίζει την εκδήλωση και θα προμηθευτεί εισιτήρια τα οποία θα διαθέσει στα μέλη του.

Από τη μουσικοχορευτική εκδήλωση στο άλσος της Ν. Ελβετίας, 15-5-2019 (ρεπ. σελ. 40)

Το Α' χορευτικό τμήμα του Παγχαλκιδικού

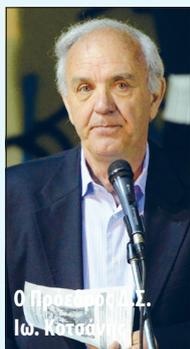
Το νεανικό χορευτικό τμήμα του Παγχαλκιδικού

Η χορωδία μας με διευθυντή τον κ. Νίκο Κалаϊτζή

Το μουσικό συγκρότημα της βραδιάς

Ο Πρόεδρος κ. Σ. Ιω. Καραγιάννης

Η εκφωνήτρια Δέσπ. Κασσανίδου

Ο χοροδιδάσκαλος Περ. Διαμαντής

Το ακροατήριο

Σύλλογος: "Οι φίλοι της παράδοσης"

Ανδροπαρέα στο δράμα της "Αρπαγής της Μανιώας"

Χορός κερκυραϊκός

Το χορευτικό τμήμα του Πολιτιστικού Συλλόγου του Γαλαρινού

Προσφυγική βάρκα με στοιβαγμένους 32 πρόσφυγες, άνδρες, γυναίκες και παιδιά, που κουβαλούν μαζί τους τη θρησκεία (ιερέας) και την ιστορία τους(αρχαίος κίονας). Έργο του γλύπτη Βασίλη Παυλή από την Άθυτο Χαλκιδικής, τοποθετημένο στην πλατεία της Νέας Φώκαιας Χαλκιδικής.